

Språkendringer på Lista

En sosiolingvistisk studie i tilsynelatende tid

Rut Heradstveit

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap

Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier

Universitetet i Bergen

Våren 2018

Forord

En stor takk til hovedveileder, Gjert Kristoffersen. Takk for grundig og god veiledning gjennom hele prosessen. Takk for raske og gode svar på mine mange spørsmål.

Takk til biveileder, Per Sigmund Sævik Bø for god veiledning, signifikanstesting og opplæring i Talebanken.

Takk til Bente Selback for fantastisk hjelp med transkripsjonen og retting av disse. Takk også for opplæring i både Praat og Talebanken.

Takk til Randi Lohndal Frestad for en nyttig samtale tidlig i prosessen.

Takk til Martin Skjekkeland ved UiA for gode råd om hvilke språklige variabler som kunne være interessante.

Takk til alle informantene som så villig stilte opp!

Takk til Lista ungdomsskole og trinnleder på tiende trinn, Linda Vågsvoll.

Takk til Laila Gabrielsen Barøy, Kristian Kjørrefjord og Annbjørg Nystøl Knudsen for god hjelp med å finne informanter til intervjuene.

Takk til Eirin Grasmo og Henriette Olsbø Frøyen for vennskap, kollokvier og inspirasjon gjennom nordiskstudiene.

Takk til foreldre og svigerforeldre for barnepass og oppmuntrende ord.

Sist men ikke minst, takk til min kjære André for tålmodighet, gode råd og for at du har troen på meg.

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	9
1.1	STRUKTUR I OPPGAVEN	10
2	DEMOGRAFI OG GEOGRAFI	12
2.1	BEFOLKNING.....	12
2.2	TOPOGRAFI.....	12
2.3	GEOGRAFISK INNDELING AV LISTA.....	13
2.4	LISTERREGIONEN.....	14
2.5	UTVANDRING TIL AMERIKA.....	16
2.6	SYSSELSETTING OG TILFLYTTING.....	17
2.7	UTDANNING.....	18
3	LISTADIALEKTEN	20
3.1	HVA ER SKREVET FØR?	20
3.2	FONOLOGI.....	21
3.2.1	<i>Et e/a- mål</i>	21
3.2.2	<i>Lenisering og skarre-r</i>	22
3.2.3	<i>Palatalisering av velarer</i>	22
3.2.4	<i>Differensiasjon</i>	22
3.2.5	<i>Vokaler</i>	23
3.2.6	<i>Konsonanter</i>	23
3.3	BØYNING.....	23
3.3.1	<i>Substantiv</i>	23
3.3.2	<i>Personlig pronomener</i>	24
3.3.3	<i>Kvantorer</i>	24
3.3.4	<i>Sterke verb</i>	25
3.3.5	<i>Svake verb</i>	25
4	TEORI	26
4.1	SOSIOLINGVISTIKK.....	26
4.1.1	<i>Språklig variasjon og endring</i>	27
4.2	INTERNLINGVISTISKE FAKTORER SOM BAKGRUNN FOR SPRÅKLIG ENDRING (INDRE DRIVKREFTER)	27
4.3	IKKE-SPRÅKLIGE FAKTORER SOM BAKGRUNN FOR SPRÅKLIG ENDRING (YTRE DRIVKREFTER)	28
4.3.1	<i>Akkomodasjon</i>	28
4.3.2	<i>Dialektnivellering</i>	29
4.3.3	<i>Åpen og skjult prestisje</i>	30

4.4	SOSIALE FAKTORER SOM BAKGRUNN FOR SPRÅKLIG ENDRING.....	30
4.4.1	<i>Alder</i>	31
4.4.2	<i>Kjønn</i>	31
4.4.3	<i>Foreldrebakgrunn og foreldres utdanning</i>	32
4.4.4	<i>Framtidsplaner</i>	32
4.4.5	<i>Lokalisering</i>	32
4.4.6	<i>Homo dynamicus og homo domesticus</i>	32
4.5	INDRE OG YTRE FAKTORER PÅ LISTA	33
5	METODE	34
5.1	KVANTITATIV OG KVALITATIV METODE	34
5.2	UTVALG AV INFORMANTER	34
5.3	INNHENTING AV MATERIALET	36
5.4	ETTERARBEID OG ANALYSE AV MATERIALET	37
5.5	TILSYNELATENDE TID VS VIRKELIG TID.....	37
6	DE SPRÅKLIGE VARIABLENE	39
6.1	VARIABEL 1: PRESENS AV STERKE VERB.....	39
6.2	VARIABEL 2: SVAKE HUNKJØNNSORD UBESTEMT FORM ENTALL.....	40
6.3	VARIABEL 3: LENISERING (DESONORISERING).....	40
6.4	VARIABEL 4: SAMMENFALL AV Ç-LYDEN OG Σ-LYDEN (KJ- LYDEN OG SJ-LYDEN).....	41
6.5	VARIABEL 5: PERFECTUM PARTISIPP AV STERKE VERB.....	41
6.6	VARIABEL 6: LEKSIKALSKE VARIABLER	42
6.7	DIFFERENSIASJON OG PRETERITUM AV STERKE VERB	42
7	RESULTATER	43
7.1	FORVENTNINGER TIL RESULTATENE.....	43
7.2	SIGNIFIKANS	44
7.3	FORKLARING TIL TABELLENE	44
7.4	VARIABEL 1: PRESENS AV STERKE VERB.....	45
7.4.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	45
7.4.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	45
7.4.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	46
7.4.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	46
7.4.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	46
7.4.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	47
7.4.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	47
7.4.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	48

7.5	VARIABEL 2: SVAKE HUNKJØNNSORD UBESTEMT FORM ENTALL.....	48
7.5.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	48
7.5.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	48
7.5.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	49
7.5.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	49
7.5.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	50
7.5.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	50
7.5.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	51
7.5.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	51
7.6	VARIABEL 3: DESONORISERING.....	51
7.6.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	51
7.6.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	52
7.6.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	52
7.6.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	52
7.6.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	53
7.6.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	53
7.6.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	54
7.6.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	54
7.7	VARIABEL 4: SAMMENFALL AV SJ OG KJ-LYDEN.....	55
7.7.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	55
7.7.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	55
7.7.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	55
7.7.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	56
7.7.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	56
7.7.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	56
7.7.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	57
7.7.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	57
7.8	VARIABEL 5: PERFECTUM PARTISIPP AV STERKE VERB.....	57
7.8.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	57
7.8.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	58
7.8.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	58
7.8.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	58
7.8.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	59
7.8.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	59
7.8.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	60
7.8.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	60

7.9	VARIABEL 6: LEKSIKALSKE VARIABLER.....	60
7.9.1	<i>Sosial variabel: Alder</i>	61
7.9.2	<i>Sosial variabel: Kjønn</i>	61
7.9.3	<i>Sosial variabel: Lokalisering</i>	62
7.9.4	<i>Sosial variabel: Mors hjemsted</i>	63
7.9.5	<i>Sosial variabel: Fars hjemsted</i>	63
7.9.6	<i>Sosial variabel: Mors utdannelse</i>	64
7.9.7	<i>Sosial variabel: Fars utdannelse</i>	65
7.9.8	<i>Sosial variabel: De unges framtidsplaner</i>	66
8	DRØFTING AV RESULTATER	67
8.1	ALDER: SPRÅKENDRING I TILSYNELATENDE TID.....	67
8.1.1	<i>Presens av sterke verb</i>	68
8.1.2	<i>Svake hunkjønnsord</i>	68
8.1.3	<i>Desonorisering</i>	69
8.1.4	<i>Sj/kj-sammenfall</i>	69
8.1.5	<i>Perfektum partisipp</i>	69
8.1.6	<i>Leksikalske variabler</i>	70
8.2	KJØNNSFORSKJELLER SAMMENHOLDT MED ALDER.....	70
8.2.1	<i>Presens av sterke verb</i>	71
8.2.2	<i>Svake hunkjønnsord</i>	72
8.2.3	<i>Desonorisering</i>	73
8.2.4	<i>Sj/kj-sammenfall</i>	73
8.2.5	<i>Perfektum partisipp</i>	74
8.2.6	<i>Leksikalske variabler</i>	74
8.3	BOSTED SAMMENHOLDT MED ALDER	74
8.3.1	<i>Presens av sterke verb</i>	75
8.3.2	<i>Svake hunkjønnsord</i>	76
8.3.3	<i>Desonorisering</i>	76
8.3.4	<i>Sj/kj-sammenfall. Fem personer med ny variant</i>	77
8.3.5	<i>Perfektum partisipp</i>	77
8.3.6	<i>Leksikalske variabler</i>	78
8.4	MORS OG FARS HJEMSTED SAMMENHOLDT MED ALDER.....	78
8.4.1	<i>Presens av sterke verb</i>	79
8.4.2	<i>Svake hunkjønnsord</i>	80
8.4.3	<i>Desonorisering</i>	80
8.4.4	<i>Sj/kj-sammenfall</i>	81

8.4.5	<i>Perfektum partisipp</i>	81
8.4.6	<i>Leksikalske variabler</i>	81
8.5	MORS OG FARS UTDANNELSE SAMMENHOLDT MED ALDER	81
8.5.1	<i>Presens av sterke verb</i>	83
8.5.2	<i>Svake hunkjønnsord</i>	83
8.5.3	<i>Desonorisering</i>	84
8.5.4	<i>Sj/kj-sammenfall</i>	84
8.5.5	<i>Perfektum partisipp</i>	84
8.5.6	<i>Leksikalske variabler</i>	85
8.6	OPPSUMMERT OM SPRÅKENDRING PÅ LISTA	85
8.7	HVORFOR SPRÅKENDRING?	86
8.7.1	<i>Variabel 1: Presens av sterke verb. Analogi og skjult prestisje</i>	86
8.7.2	<i>Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt form entall. «En østlig vind»</i>	87
8.7.3	<i>Variabel 3: Desonorisering. Vertikal dialektnivellering</i>	87
8.7.4	<i>Variabel 4: sj/kj-sammenfall. Fonetisk forklaring og et ungdomsfenomen?</i>	88
8.7.5	<i>Variabel 5: Perfektum partisipp av sterke verb. Regelutvidelse og påvirkning</i>	88
8.7.6	<i>Variabel 6: leksikalske variabler - lettere endringer i leksikon</i>	89
8.8	SPRÅKENDRINGENES RETNING	89
8.8.1	<i>Horisontal dialektnivellering – regionalisering</i>	90
8.8.2	<i>Vertikal dialektnivellering: Påvirkning fra standardtalemålet og skriftspråket</i>	90
8.8.3	<i>Oppsummering: Språkendringenes retning</i>	91
8.9	DEL 2 AV PROBLEMSTILLINGEN: FRAMTIDSPLANER	91
8.10	STEMTE FORVENTNINGENE?	93
9	KONKLUSJON	95
9.1.1	<i>Forslag til videre forskning</i>	95
	LITTERATURLISTE	97
	VEDLEGG 1: BELEGG PÅ ALLE VARIABLENE PÅ INDIVIDNIVÅ	100
	VEDLEGG 2: SAMTYKKEERKLÆRING	112
	VEDLEGG 3: BILDER FRA KIMS LEK	113
	VEDLEGG 4: SAMTALEGUIDE	116

1 Innledning

I denne oppgaven har jeg valgt å studere talemålet på Lista i Farsund kommune i Vest Agder. Jeg ønsker å undersøke om talemålet på Lista har endret seg, og i så fall på hvilken måte. Jeg ønsker også å studere de unges talemål, og se på om det er forskjeller i deres bruk av tradisjonelle former ut fra hvilke planer de har for utdanning. Selv kommer jeg fra nabokommunen til Farsund kommune, Lyngdal. Dialekten på Lista har lenge fasinert meg, og da jeg tok videregående opplæring i Farsund kommune, hadde jeg medelever som kom fra Lista. Det virket som at den breie listadialekten også var å finne hos de unge. Jeg visste tidlig i masterstudiene at jeg ville skrive om dialekter, fordi det har faglig sett interessert meg helt siden jeg først ble introdusert for det i innføringsemner i nordisk. Da jeg skulle velge en dialekt jeg ville studere nærmere kom jeg fort på listadialekten.

Det teoretiske rammeverket for denne oppgaven er sosiolingvistik. Ved å se på språklige variabler i sammenheng med sosiale variabler som kjønn, alder, utdanning, foreldres bakgrunn og utdanning og (for de unge) framtidsplaner, kan man studere sammenhengen mellom språkendring og sosiale faktorer. På denne måten kan man lettere beskrive en eventuell språkendring. Det empiriske grunnlaget for oppgaven er sosiolingvistiske intervju med til sammen 24 informanter. 16 av disse informantene er elever i 10.klasse ved Lista ungdomsskole. Opptakene ble gjort i 2016, og informantene var født i 2000. De resterende åtte informantene er personer som hører til ungdomsskoleelevenes foreldregenerasjon. Disse opptakene er også gjort i 2016, utenom et av intervjuene som ble gjort i begynnelsen av 2017. Alle informantene er født rundt 1970. Ved å sammenligne språket til de unge og deres foreldregenerasjon kan man se på hvordan språket endrer seg. Jeg vil i denne oppgaven trekke fram resultat som andre har fått før meg om talemålet på Lista og bruke dette som bakteppe, men jeg vil i all hovedsak basere analysen på mine egne funn. Som nevnt er formålet med oppgaven å studere listadialekten hos unge informanter og informanter fra foreldregenerasjonen deres, sammenligne disse gruppene, og da se på hvordan listadialekten

forandrer seg. Er det forskjell mellom den unge og den middelaldrende gruppen? Er det forskjell innad i gruppene? Jeg håper å finne valide og reliable resultat, som kan settes inn i en større sammenheng.

Problemstillingen er todelt. For det første vil jeg finne ut hvordan listadialekten har endret seg. Videre vil jeg drøfte hva årsakene til dette kan være. Det er også interessant å se på i hvilken retning listadialekten endrer seg. Konvergerer dialekten mot et sentrum, for eksempel fylkeshovedstaden Kristiansand, eller kommunens største by, Farsund? Utvikler Listerregionen et felles talemål? Er det skriftspråket som styrer endringenes retning?

Første del av problemstillingen er altså:

1. Hvordan har listadialekten endret seg de siste tiårene, og hva kan årsakene til dette være? I hvilken retning endrer dialekten seg?

Videre vil jeg se på forskjeller i talemålet innad i den unge gruppen. Vil en ungdom som har planer om å ta høyere utdanning, og da må flytte ut av bygda til et større sted, ha færre tradisjonelle former enn en ungdom som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning lokalt? Her er det viktig at jeg har valgt tiendeklassinger som mine informanter, for de er fortsatt i planleggingsfasen av videre utdanning. De fleste har bestemt seg for hva de ønsker å gjøre videre, men de har ikke helt konkret gjort valget ennå. Viser det seg likevel forskjeller i dialekten deres ut i fra deres tanker om framtiden? Andre del av problemstillingen er:

2. Er det forskjell i ungdommenes talemål ut i fra hvilke framtidsplaner de har?

1.1 Struktur i oppgaven

Etter dette innledningskapittelet er det et kapittel om demografi og geografi på Lista.

Demografi og geografi er relevant også i språkstudier, for å finne ut hva slags språksamfunn vi har med å gjøre. Hvis det for eksempel har vært mye tilflytning til, og utflytning fra språksamfunnet, så kan det ha påvirket språket (Skjekkeland, 2009: 75-76). I kapittel 3 av oppgaven vil jeg presentere listadialekten, ut fra det som er skrevet om den før. Kapittel 4 er et teorikapittel. Her vil jeg trekke fram sentral, relevant teori innenfor sosiolingvistikken, og gå igjennom de sosiale variablene jeg har valgt å undersøke. I kapittel 5 vil jeg redegjøre for metoden jeg har brukt i prosjektet. Her vil jeg kommentere hele prosessen, fra planleggingsfase til analyse og slutfase av prosjektet. I kapittel 6 vil jeg gå igjennom de språklige variablene. Her vil jeg begrunne valgene av variablene og presentere dem. Videre vil jeg i kapittel 7 legge fram resultatene av analysen av materialet mitt for så i kapittel 8 å

drøfte resultatene opp mot problemstillingen. I kapittel 9, siste del av oppgaven, vil jeg konkludere. Her vil jeg drøfte om jeg har funnet svar på problemstillingen min.

2 Demografi og geografi

Språksamfunnets demografi og geografi kan ha innvirkning på språket, og kan vise oss hva slags språksamfunn vi har med å gjøre. I dette prosjektet har jeg valgt å dele det geografiske området Lista inn i tre mindre geografiske deler. I denne delen vil jeg også, ut fra min tredeling av Lista, beskrive disse geografiske områdene av språksamfunnet. Mange steder i landet ser man en regionalisering av talemålene. Dette ser man også i Agderfylkene (Skjekkeland, 2009: 215). Jeg vil derfor også omtale Listerregionen, som Lista er en del av. Videre vil jeg omtale folkeflytninger, sysselsetting og utdanning på Lista. På denne måten kan vi bedre forstå folket bak språket, og kanskje også finne årsaker til dialektendring og dialektendringens retning.

2.1 Befolkning

Halvøya Lista ligger i Farsund kommune i Vest-Agder. Lista var egen kommune frem til 1965. Frem til 1911 het kommunen Vanse. I 1965 ble Lista slått sammen med Herad, Spind og Farsund til Farsund kommune. Kommunen har 9758 innbyggere, og 54,0 % av disse bor på Lista (Thorsnæs, 2017), (SSB, 2017). Fra 80-tallet begynte en svak nedgang i befolkningstallet. Dette har fortsatt også i nyere tid (Farsund kommune, 2009).

2.2 Topografi

Ifølge Randi Lohndal Frestad er Lista (1991: 4) «halvøya som er avgrensa av Farsundsfjorden, Helvikfjorden og Framvaren i aust, av Listafjorden og Eidsfjord i vest og nord og av havet i sør». Denne avgrensningen bruker jeg i prosjektet mitt, for det stemmer overens med det jeg oppfatter som den allmenne oppfatningen av hvordan Lista avgrenses, og det er også basert på hva flere informanter uttrykte om Listas grenser i intervjuene.

Lista er et flatt område, og det har bodd mennesker der ute i årtusener. Det kan helleristninger og andre historiske funn vitne om. Landskapet på Lista er helt spesielt med kilometer på kilometer med hvite strender. Landskapet kan ligne på det jærskelandskapet noen mil lenger nord-vest. Per Løvhaug sammenligner også Lista med Danmark: «Slik sett er Lista som en del

av Danmark som har løsnet og drevet i land på norskekysten. Med hekker, leplantinger og skakke trær blir likheten forsterket.» (Løvhaug, 1995: 11). Han nevner videre at selve bebyggelsen som er gruppert i små landsbyer, kan minne om det danske (Løvhaug, 1995: 11). Lista må passeres når man skal med båt fra øst til vest. Når større deler av transport nå foregår på veiene er Lista blitt en utkant. Man må kjøre i cirka 40 minutter for å komme til Lyngdal som ligger ved europaveien (Løvhaug, 1995: 9). Nedenfor ser man kart over den relevante delen av Sør-Norge, hvor den røde pilen markerer Lista. Ved den blå sirkelen ligger Lyngdal, hvor også E39 ligger.

Figur 1: Sørvest-Norge

Figur 1: kart over Sør-Norge¹

2.3 Geografisk inndeling av Lista

I denne oppgaven har jeg valgt å dele Lista i tre deler. Den ene delen er tettstedet Vanse. Den andre delen er Borhaug, som omfatter tettstedet Borhaug (også kalt Vestbygda). Siste del har jeg valgt å kalle Lista ellers. Dette omfatter da de andre, mindre stedene på Lista. Vanse er

---

¹ 1Figur 1, kart over Sør-Norge, er tilgjengelig fra:

<https://www.google.no/maps/place/Lista/@59.6216943,5.0833393,7z/data=!4m5!3m4!1s0x463760aea7377bb9:0x3f1b2bb72cf52f67!8m2!3d58.1168035!4d6.5774798?dcr=01>

sentrum av Lista. Som man kan se på figur 2 nedenfor er også Vanse det største tettstedet. I Vanse finner man en del butikker, og her er også flere spisesteder. Ut fra det Randi L. Frestad skriver i sin hovedoppgave, var det tydelig at befolkningen på Vanse var tidligere ute med å inkorporere nye språklige former i talemålet enn det de var på Borhaug. Borhaug er også et av Listas tettsteder. Historisk har Borhaug vært et eget lite samfunn. De har eget kapell, dagligvareforretning, egen barneskole, bakeri og spesialforretninger. De har også flere fritidstilbud for unge, både innenfor musikk og idrett, som for eksempel eget musikkorps, flere ulike kor og eget idrettslag. Folk fra Borhaug har ofte sterk identitetsfølelse til stedet. Borhaug-miljøet er også preget av sterkt indre samhold, og kan nok oppleves lukket. Dette samfunnet var enda mer lukket før. En eldre mann Frestad snakket med var så mye som 14 år før han for første gang var i Vanse, som ligger 7–8 km unna. På Borhaug har det også vært mindre tilflytting, historisk sett, og de manglet byggefelt fram til 1975 (Frestad, 1991: 159).

Figur 2: Kart over Farsund kommune²

2.4 Listerregionen

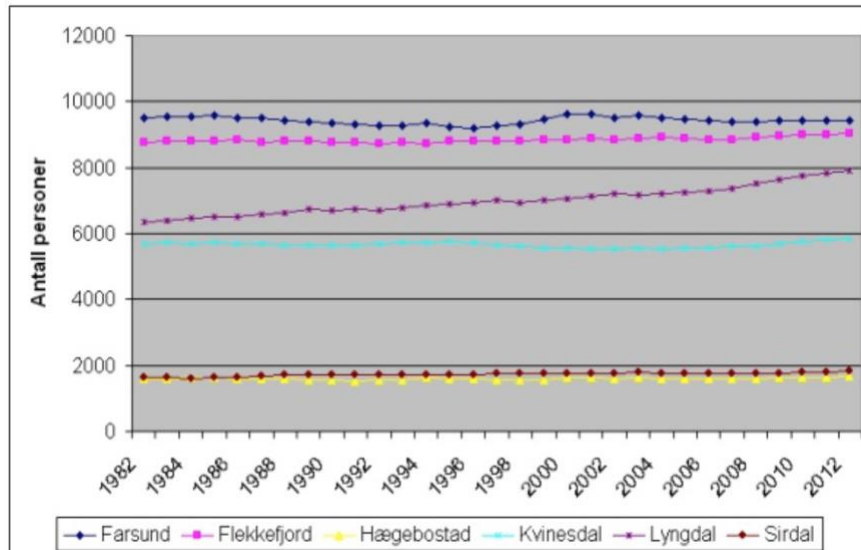
Farsund kommune er en del av Lister-regionen. Regionen består av de seks vestligste kommunene i Vest-Agder: Farsund, Lyngdal, Hægebostad, Sirdal, Kvinesdal og Flekkefjord.

---

² Figur 2, kart over Farsund kommune, er tilgjengelig fra:

<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/befsett>

Regionen har et aktivt regionråd, og kommunene samarbeider på en rekke områder (Sammenom, 2017). Kompetanse, helse og miljø er noen av satsingsområdene for samarbeid i regionen (Lister, 2017). Det er også egen videregående skole i regionen, med fem forskjellige avdelinger fordelt på fire kommuner. Dette er altså en region med mye kontakt mellom kommunene, og den har også en egen avis som heter Lister24. Til sammen er det cirka 36 000 innbyggere i Listerregionen. Det er to bykommuner, to mellomstore kommuner og to mindre distriktskommuner (Lister, 2017). Lyngdal, Farsund og Flekkefjord har liten forskjell i folketall, og det er ikke slik at én av byene dominerer i makt og innflytelse. Det er derfor ikke ett tydelig sentrum i regionen. Se tall for folketall i de ulike kommunene i regionen i figur 3 nedenfor. Fra Lista er det cirka fem mil til Flekkefjord, i overkant av tre mil til Lyngdal og bare én mil til Farsund. Det er som nevnt egne dagligvarebutikker på Lista, og noen andre butikker. Når folk fra Lista skal handle klær og andre varer enn dagligvarer, er det mitt inntrykk, ut fra intervjuene, at de fleste handler i Farsund, men en del reiser også jevnlig til Lyngdal. Farsund har en del butikker og har fått nytt kjøpesenter, men kjøpesenteret i Lyngdal er større og har større utvalg. Flekkefjord ble ikke nevnt som et sted innbyggerne på Lista reiste til for å handle. Likevel er det viktig å nevne at Listerregionens legevakt ligger i Flekkefjord, og det er også her man finner det lokale sykehuset. Til fylkets største by, Kristiansand, er det i underkant av elleve mil. Flere uttrykte i intervjuene at de var sjelden i Kristiansand på grunn av avstanden.

Figur 3: Befolkningsutvikling i Listerregionen fra 1982 til 2012³

2.5 Utvandring til Amerika

Når man omtaler Lista må man også ha med at det har vært mye utvandring fra dette området. På 1800-tallet var det en del fra Lista som utvandret til Holland, men det er ikke denne utvandringen man først og fremst tenker på når man snakker om utvandring og Lista. Mange kaller Lista for «det amerikanske Lista». Fra midten av 1800-tallet til omkring 1960 utvandret mange listalendinger til Amerika. De arbeidet der borte, tjente penger og de fleste kom tilbake (Frestad, 1991: 6). Man kan også kalle denne utvandringen for arbeidsvandring, for det var for å få arbeid listalendingene dro over Atlanteren. Gårdene på Lista var små og det var vanskelig å leve av dem alene. Gårdbrukere på Lista var lite villig til å modernisere gårdene, og de hadde også som regel inntekt utenom gårdsarbeidet. Mange drev med fiske og tømmer som annen inntektskilde. Skulle en krise i en næring oppstå, var det nødvendig med nye strategier. Det kom en krise innenfor disse næringene på slutten av 1800-tallet, og det fikk folk til å reise til Amerika for å få seg inntekt der (Ringdal, 2002: 40–42). De sendte penger

³ Figur 3: Befolkningsutvikling i Listerregionen fra 1982 til 2012 er tilgjengelig fra: <http://www.lister.no/prosjekter/lister-klima-og-miljo/areal-og-plan/219>

hjem til familien som var hjemme på Lista, og som sagt kom de fleste tilbake etter noen år (Ringdal, 2002: 40-42).

Utvandringen til Amerika har preget oppveksten til generasjonene etter de som utvandret. Siv Ringdal skriver om dette i boken *Det amerikanske Lista*. Den kulturelle påvirkningen som Lista var gjenstand for, fungerte som en drivkraft for videre arbeidsutvandring. «De kulturelle impulsene gjorde at stadig nye ungdommer ble fristet til å reise, og hadde derfor avgjørende betydning for den varighet og styrke arbeidsvandringene fra dette området hadde» (Ringdal, 2002: 41). I Vanse er det i dag en del av sentrum som heter «8th Avenue». Der finner man både en amerikansk-inspirert restaurant, og en butikk som heter «Trunken», hvor man kan kjøpe alt fra amerikansk-importert godteri til ekte amerikanske møbler. Hvert år arrangeres det også «American festival» på Lista.

Språket ble også påvirket av arbeidsvandringene til Amerika, og i Ringdals bok finner man en liste over en del ord som utvandrerne tok med seg hjem til Lista. Jeg har valgt å ikke se på slike leksikalske variabler, men Anne Karin Omland gjorde dette i sin studie av talemålet på Lista i 2009. Ifølge Omland brukes mange «listaengelske» ord av mange unge, også i dag (2009: 98).

2.6 Sysselsetting og tilflytting

I dag er de største næringene industri og offentlig tjenesteyting. Prosentandel sysselsatt innenfor industri ligger på 25,5 %. (tallene gjelder for hele Farsund kommune, ikke bare Lista). Til sammenligning ligger tallet for Agder på 14,9 % (Farsund kommune, 2009). Grunnen er at det fra 1971 har vært storindustri på Lista. Alcoa aluminiumsverk holder til her og forklarer langt på vei den høye andelen sysselsatt innenfor industri. Lista har også vært viktig innen sjøfart, fiske og er også kornbygda i Vest-Agder. Som man ser av tabell 1 nedenfor, så er en forholdsvis stor andel av befolkningen sysselsatt i primærnæringene, sammenlignet med resten av Agder. Lista har lang historie som kornbygd, og har holdt seg selvforsynt på korn. Økonomisk er kornproduksjonen av mindre betydning nå, men produksjonen holdes fortsatt på omtrent samme nivå (Løvhaug, 1995: 37).

Gårdsdrift har vært viktig på Lista, men som tidligere nevnt var det vanlig at man også drev med annen type næringsvirksomhet. Mange utvandret til Amerika og tjente mye penger der. Mens bønder i andre deler av landet måtte modernisere gårdene sine utover på 1800-tallet, gjorde ikke bøndene på Lista dette. Gårdsdriften var gammeldags, og forble slik.

Arbeidsvandrerne hadde fått god økonomi på grunn av arbeidsopphold i Amerika og så ingen

grunn til å gjøre jordbruket mer lønnsomt. Det holdt seg slik til etter andre verdenskrig. Da kom det en dramatisk endring. Fra Jæren kom det mange mennesker som ville bosette seg på Lista, og drive gårdene som arbeidsvandrerne hadde hatt. Mange av de lokale bøndene gav opp jordbruk og solgte altså gårdene til jærbuer, andre gårder stod tomme. Små gårdsbruk ble kjøpt opp og slått sammen med andre små gårdsbruk til større bruk (Ringdal, 2002: 249). Det at mange jærbuer flyttet til Lista kan ha påvirket språket, og det er trolig at dagens talemål også bærer preg av det. En av de eldre informantene uttrykte at de syntes at listamålet hadde en del fellestrekk med det jærske talemålet. Dette kan ha med denne tilflyttingen å gjøre. Dette er interessant, men er ikke noe jeg har undersøkt videre.

	Farsund	Farsund	Agder
Næring	31/12-01	31/12-06	31/12-06
Primærnæringene og bergverk	5,7 %	3,8 %	2,9 %
Industri	33,3 %	25,5 %	14,9 %
Bygg, anlegg, kraft og vann	4,8 %	8,4 %	8,9 %
Varehandel og hotell	13,1 %	16,1 %	18,5 %
Transport, post og teletjenester	6,3 %	6,2 %	6,5 %
Bank, forsikring, forretningsmessig og privat tj.yt.	10,4 %	12,6 %	17,4 %
Offentlig tjenesteyting	29,6 %	27,4 %	30,7 %
Uspesifisert / ufordelt	0,2 %	0	0,2 %
Sum	100 %	100 %	100 %

Tabell 1: Sysselsatt i ulike næringer (Kilde: Farsund kommune) ⁴

2.7 Utdanning

Lista har i dag to barneskoler, en ungdomsskole og en videregående skole. Fra 1975 har Lista ungdomsskole vært sentralskole for hele Lista (Frestad, 1991: 158). Lista videregående skole har bare yrkesfaglige linjer. Det betyr at man må reise inn til Farsund hvis man skal gå studieforberevende linje. Når det gjelder høyere utdanning i Farsund kommune, så ser man på tall fra Statistisk sentralbyrå i 2016, at prosentandelen med høyere utdanning lå på 21,4 %. Til

⁴ Tabell 1 er tilgjengelig fra:

<https://www.farsund.kommune.no/phocadownload/planer/kommuneplan%20for%20farsund%20kommune.pdf>

sammenligning lå tallet for hele landet på 32,6 % (Kommuneprofilen, 2017). Dette er tall for hele Farsund kommune, og det er ikke umulig at andelen personer med høyere utdanning er enda lavere på Lista, ettersom Lista er den delen av Farsund kommune som har vært sentrum for viktige arbeidsplasser innenfor primær-og sekundærnæringen. Det er altså en del færre med høyere utdanning på Lista enn landsgjennomsnittet. Dette kan kanskje ha å gjøre med hvilke jobber som er å få på Lista, og at det er en videregående skole der ute som bare har yrkesfaglig studieretning. Man må også flytte vekk for å ta høyere utdanning, og her er Kristiansand som studiested nærmest (en og en halv time i bil). Det er mulig at prosentandelen med høyere utdanning hadde vært høyere hvis Lista lå nærmere et studiested for høyere utdanning, og at man da ikke trengte å flytte.

3 Listadialekten

3.1 Hva er skrevet før?

I 1991 skrev Randi Lohndal Frestad hovedoppgave om lydverket og formverket i listamålet. Her har hun gjort egne undersøkelser, og sammenligner sine egne resultat med Abraham Veres beskrivelse av listamålet fra 1900 til 1950. Hun gir en detaljert beskrivelse av listamålet med utgangspunkt i Abraham Veres arbeid. På bakgrunn av sine egne studier har hun revidert hans grammatikkskisse. Jeg kommer til å bruke denne for å beskrive listamålet. Jeg har også brukt oppgaven hennes til å finne relevante språklige variabler, men det har også vært interessant å lese konklusjonene hennes og antagelser om hvordan listamålet ville utvikle seg videre. Dette er en viktig kilde i prosjektet mitt. Jeg bruker også Frestads arbeid til å sammenligne mine egne resultat med, ettersom disse er av nyere dato. Frestad har basert sine resultat på flere metoder. Hun gjorde lydbåndopptak av seks informanter, og samlet spilletid på disse intervjuene ble på cirka en og en halv time. Hun tok også noen opptak av to elever fra Borhaug for å finne ut om de brukte palataliserte velarer. Hun ledet samtalen slik at ord som kunne være palataliserte naturlig skulle komme opp i samtalen. De ordene som ikke kom naturlig fram i samtalen uttalte hun først, en palatalisert form og en ikke-palatalisert form. Videre skulle elevene si hvilken form de ville brukt. Frestad var lærer på Lista da hun jobbet med hovedoppgaven sin. I tillegg til lydbåndopptak av seks informanter fra Vanse og intervju med to informanter fra Borhaug, gjorde også Frestad undersøkelser av sin egen klasse i et skoleår. Hun la opp til samtaler om talemålet i sidemålsundervisningen. Hun spurte da elevene om hvilke former av forskjellige ordklasser de ville brukt. Ved sammenligning av Frestads egne funn og det Vere hadde funnet ut flere tiår tidligere, var det tydelig at talemålet hadde endret seg. Frestad gjorde da intervjuer med noen voksne informanter (antall er ikke å finne i hovedoppgaven) for å tidfeste endringene. Disse intervjuene ble heller ikke tatt opp på lydbånd.

I 1926 gav Abraham Berge ut en bok om Lista. I denne boken er det en artikkel om listamålet, hvor to av de elleve sidene er en målprøve (Berge, 1926: 263–264). Dette er mindre arbeid,

som jeg ikke har brukt i oppgaven min. Fra 1900 til 1950 skrev Abraham Vere en detaljert beskrivelse av talemålet på Lista. Dette ble aldri utgitt, men den ligger ifølge Frestad på Norsk målførearkiv i Oslo (Frestad, 1991: 11). Målførearkivet er nå overtatt av Universitetet i Bergen. Jeg bruker ikke Veres arbeid direkte, men bare det Frestad har brukt for å komme fram til sine resultat. Njål Vere gav i 1993 ut et verk på tre bind om listamålet. Her er det viet mest plass til en detaljert oversikt over ord i listamålet, og hva disse ordene betyr, altså ei ordbok. Listamålets grammatikk er også beskrevet, og dette er hentet fra Njål Veres far, Abraham Veres innsamlinger fra tidlig 1900-tall til 1950 (N.Vere, 1993).

I 2009 skrev Hege Karin Omland masteroppgave om talemålet på Lista. Omland ville undersøke hvordan den tradisjonelle dialekten holder seg på Lista, om dialekten endrer seg og i hvilken retning. Hun undersøkte også informantenes nettverk og holdninger for å finne forklaringer på dialektendring. Hun brukte avkryssningsskjema der informantene skulle krysse av hvilke varianter av de språklige variablene de ville brukt. Hun valgte ut av disse, seks informanter som gjennomførte en bildeundersøkelse, altså en muntlig test av språkbruken deres. Hun foretok også kvalitative intervju med disse seks informantene. Hun kartla også nettverket til disse personene, og deres holdninger. Det er altså under ti år siden noen andre undersøkte talemålet på Lista. Man kan da spørre seg hvorfor jeg vil da undersøke nå? Omland har basert seg mer på kvalitative data enn det jeg gjør. Jeg baserer mine resultat hovedsakelig på kvanitative data, der jeg foretar forholdsvis lange intervju med et mye høyere antall informanter enn det Omland gjorde. Vi har altså brukt en noe forskjellig metode, i tillegg til andre forskjeller.

3.2 Fonologi

3.2.1 Et e/a- mål

Listadialekten er et sørvestlandsk talemål. Infinitivsendelsen er -e, mens det tradisjonelt har vært -a-ending i svake hunkjønnsord, ubestemt form, entall. Det har altså vært vanlig å si *ei jenta*, i stedet for *ei jente*. Frestad ville undersøke om det fortsatt var slik. Hun fant at flere vekslet mellom a-endelse og e-endelse, men at a-endelsen var hovedsakelig å finne på Borhaug (Frestad, 1991: 113, 145). Lista tilhører det sør-vestlandske dialektområdet. I de andre delene av det sørvestlandske dialektområdet er det a-ending (Mæhlum og Røyneland, 2012: 97). Bygdene rundt Lista har ikke vært rene e-mål eller e/a-mål. Lyngdal, Herad og Kvinesdal har alle tradisjonelt vært a-mål (Frestad, 1991: 11). Det blir interessant å se om

Lista nå er et rent e-mål, eller om det fortsatt kan kalles et e/a-mål. Frestad forespeilte at Lista ville bli et rent e-mål med tiden (Frestad, 1991: 164).

3.2.2 *Lenisering og skarre-r*

Lista er også en del av den «blaute» kyststripa, altså innenfor leniseringsområdet. Lenisering er at de ustemte plosivene p,t,k går over til de stemte plosivene b,d,g. Denne «oppmykningen» av konsonantene skjedde hovedsakelig etter lange vokaler, men i noen tilfeller kan fenomenet også opptre etter korte vokaler. Lenisering er et veldig karakteristisk sørlandsk dialekttrekk, men likevel er det på vikende front. I urbane strøk ser det ut til at leniseringen holder på å forsvinne blant de unge. Lenisering, sammen med skarre-r er typiske sørlandske måltrekk. Skarre-r er at man har en bakre uttale av /r/ (Mæhlum og Røyneland, 2012: 96–97, 101). På Lista er den en uvular frikativ. Det er også vanlig i det sørvestlandske dialektområdet at –r faller vekk i ubestemt form flertall (Frestad, 1991: 11).

3.2.3 *Palatalisering av velarer*

I framlyd i trykkstunge stavelser blir g og k palataliserte foran /i, y, e, ø, æ, ei, øy/. Dette gjelder hele landet, og er ikke interessant i denne sammenheng. Intervokalisk etter trykksterk vokal kunne også velarene palataliseres foran de fremre vokalene. [ha:ge] ble for eksempel til [haije]. I beskrivelsen fra Abraham Vere om det eldre listamålet stod den morfofonologiske regelen om palatalisering sterkt, men var ikke fullstendig gjennomført i noen kategorier. Den var ifølge Frestad best gjennomført i bundet form entall av sterke han- og hunkjønnsord og i adjektiv på –en. Denne palataliseringen var å finne i innlyd. For eksempel ble [gløymsken] til [gløymsjen], og [bak:en] ble til [baç:en]. Frestad fant at palatalisering av velarer var i oppløsning. Hun fant at noen enkeltord fortsatt hadde palataliserte former, men da var det altså leksikalsk. Hun fant flest slike ord innenfor kategorien perfektum partisipp av sterke verb (Frestad, 1991: 88, 90, 111).

3.2.4 *Differensiasjon*

Differensiasjon er at to konsonanter i et samband blir enda mer ulike enn de opprinnelig var (Mæhlum og Røyneland, 2012: 71). Tradisjonelt brukes differensiasjon om når konsonantsambandet rn går over til dn, for eksempel *bjørn* blir til *bjødn*. Dette har forsvunnet helt fra Lista. Andre konsonantsamband der konsonantene blir mer ulike hverandre mente Frestad fortsatt var å finne. Dette kunne sies om konsonantsambandene bn, br, bs, og Frestad kaller også dette differensiasjon. For eksempel så kan *lefsa* bli til *lepse* og *hevne* blir til *hebne*

(Frestad, 1991: 68–69). Differensiasjon har vært å finne i store deler av det sørvestlandske dialektområdet, men det er mindre i bruk blant unge i dag (Mæhlum og Røyneland, 2012: 97).

3.2.5 Vokaler

I følge Frestad har listamålet følgende vokaler:

	Fremre		Midtre	Bakre
	urundet	rundet	rundet	rundet
Høy	i	y	ɥ	u
Mellomhøy	e	ø		ɔ
Lav			a	

Tabell 2: Vokalsystemet i listadialekten (Frestad 1991:88)

3.2.6 Konsonanter

Frestad klassifiserer /f,v/ som dentale. Vanligvis regnes de som labialer.

	Labial	Dental	Palatal	Velar	Uvular	Uten fast art.sted
Plosiv	p, b	t, d		k, g		
Frikativ		f, v, s	ç, j		ʁ	h
Nasal	m	n		ŋ		
Lateral		l				

Tabell 3: Konsonantene i listadialekten (Frestad 1991: 67)

3.3 Bøyning

I tabellene nedenfor er det fonemisk skrift som er brukt.

3.3.1 Substantiv

Tabellen nedenfor er hentet fra Frestads gjengivelse av Abraham Vere på side 114 i hennes avhandling, men med endringen i svake hunkjønnord ubestemt form entall der noen har a-endelse og andre har e-endelse (jmf. Frestad 1991: 144).

	Ubestemt form entall	Bestemt form entall	Ubestemt form flertall	Bestemt form flertall
Sterke hankjønnsord		-en	-e	-an
Svake hankjønnsord	-e	-en	-e	-an
Sterke hunkjønnsord		-a	-e	-an
Svake hunkjønnsord	-a/e	-a	-e	-an
Enstavete intetkjønnsord		-e	-	-an
Tostavete intetkjønnsord som slutter på /- e/		-e	-e	-an

Tabell 4: Substantivbøying (Frestad 1991: 114, 144)

3.3.2 Personlig pronomen

	Subjektsform	Objektsform	Genitivsform
<i>Entall:</i>			
1. person	e:g	me:g	min:, mi:, mit:
2. person	dæ:	de:g	din:, di:, dit:
3. person	han: hu:, de:	han:, hu:, de:	han: sin:, hu: sin:
<i>Flertall:</i>			
1. person	mi	øk:e	øk:as
2. person	døk:e	døk:e	døk:as
3. person	di:	di:	dei sin:

Tabell 5: Personlige pronomen (Frestad, 1991: 148)

3.3.3 Kvantorer

Hankjønn	Hunkjønn	Intetkjønn	Flertall
nɔ:en	nɔ:en	nɔ:e	nɔ:en, nɔ:ne

Tabell 6: Kvantorer (Frestad, 1991: 149)

3.3.4 Sterke verb

Infinitiv har tonem 2, mens presens har tonem 1. Tabellen er laget på bakgrunn av Frestads gjengivelse av Vere, samt det hun selv fant av endringer på begynnelsen av 1990-tallet.

Verbet *henge* regnes normalt til 3.klasse, men er i Frestad regnet som 7.klasse (1991: 132).

	Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum
1. klasse	bi:de	bi:de	beid	be:de
2. klasse	fly:ge	fly:ge	fløyg, flaug	flø:ge
3. klasse	drik:e	drik:e	drak:	druk:e
4. klasse	køm:e	çe:me	køm:	køm:e
5. klasse	le:se	le:se	la:s	le:se
6. klasse	fa:re	fe:re	fu:r	fa:re
7. klasse	heŋ:e	heŋ:e	høŋ:	høŋ:e

Tabell 7: Sterke verb (Frestad, 1991: 128-132,149)

3.3.5 Svake verb

Verbet *la* regnes vanligvis som sterkt verb, men er i Frestad gjengitt som 5.klasse svakt uregelrett verb.

	Infinitiv	Presens	Preteritum	Perfektum
1. klasse: a-verb	visne	-e	-a	-a
2. klasse: e-verb	ba:ge	-e	-te	-t
3. klasse: ja-verb ⁵				
4. klasse: Kortverb	bū:	-	-de	d
5. klasse: Uregelrette	ha:	he:	hadde	hat:
	la:	la:	lu:d	lad:

Tabell 8: Svake verb (Frestad, 1991:132-141,150-152)

⁵ De fleste av disse verbene har gått inn i e-verbklassen (Frestad, 1991: 136).

4 Teori

4.1 Sociolingvistikk

Vitenskapen om språket kalles språkvitenskap, og vitenskapen om samfunnet kalles for samfunnsvitenskap. Man kan studere språket i samfunnssammenheng, eller hvordan språket og samfunnet påvirker hverandre. Vi befinner oss da i grenseområdet mellom to interessefelt og forskningstradisjoner. Denne tverrfaglige forskningsdisiplinen blir kalt sociolingvistikk (Venås, 1984: 9). Disiplinen er forholdsvis ny, men studier av dialekter har en lang historie. I klassisk dialektologi har det vært interesse for hvordan språkdrag sprer seg og individets språk i et felleskap, men den store forskjellen mellom sociolingvistikk og klassisk dialektologi er at i sistnevnte er man opptatt av å finne en «ekte» og gammel dialekt i språksamfunnene. Man er altså da på utkikk etter et idealspråk. På jakten etter et idealspråk var det som regel bygdedialekter som ble undersøkt. Bymål var for ustabile. Slik er det ikke i sociolingvistikken. Her er man opptatt av folks faktiske språkbruk. Informantene blir ideelt sett valgt ut tilfeldig, for å få et mest mulig representativt utvalg. Mange bymål er blitt undersøkt, men også mange bygdedialekter. Den vanligste, overordnende metoden er at man studerer en rekke språklige variabler i sammenheng med sosiale variabler. Typiske sosiale variabler kan være kjønn, alder og sosial klasse (Venås, 1984: 13–17). Sociolingvistiske studier av språklig variasjon og endring startet med William Labovs studier på Martha's Vineyard i New York City og Philadelphia på 1960- og 1970-tallet. Tankene bak å jobbe på denne måten, var at variasjonene i språk er ikke tilfeldig. Språklige valg og sosiale faktorer henger sammen:

«Speakers' choices among variable linguistic forms are systematically constrained by multiple linguistic and social factors that reflect underlying grammatical systems and that both reflect and partially constitute the social organization of the communities to which users of the language belong.» (Bayley et al., 2013: 11).

4.1.1 Språklig variasjon og endring

Språk forandrer seg hele tiden. Det er alltid variasjon i språket, ikke bare mellom språkbrukere, men også innad i en språkbruker. Man varierer hvilke språkformer man bruker etter for eksempel situasjon eller hvem man snakker med. Noen av variasjonene kan føre til endring i et språk. En kompleks matrise bestående av internlingvistiske faktorer og sosiale faktorer konstituerer variasjon og endring i et språk. Selv om det finnes en variasjon, vil ikke det si at det vil føre til endring i språket. Variasjonen kan holde seg stabil i språket. I kontrast til dette innebærer alltid endring variasjon. En endring innebærer en periode der bruken av en tradisjonell form varierer med bruken av en nyere form. Den nye formen har etter hvert høyere frekvens enn den tradisjonelle, og den nye formen sprer seg både lingvistisk (internt i språket), og sosialt (Bayley et al., 2013: 484, 485, 499). Det er flere faktorer som kan forklare språklig endring. Man kan dele disse inn i internlingvistiske faktorer (indre drivkrefter) og ikke-språklige faktorer (ytre drivkrefter) (Bøe, 2013: 45). En ikke-språklig faktor jeg vil legge spesielt vekt på er sosiale faktorer. Sosiale faktorer vil derfor legges fram i et eget punkt, selv om det faller inn under ikke-språklige faktorer. Jeg vil nedenfor gå igjennom relevante faktorer for min oppgave, basert på denne inndelingen.

4.2 Internlingvistiske faktorer som bakgrunn for språklig endring (indre drivkrefter)

Språklig endring kan skje på bakgrunn av faktorer som ligger i språket selv. I språket selv er det et tildriv til nyregulering (Skjekkeland, 2009: 74). Språket til de unge i et språksamfunn er ikke nødvendigvis helt likt som det språket foreldregenerasjonen deres har. Det tar lang tid å lære et språk med dets regler og unntak fra disse. De unge kan ha laget sitt eget system, som på deres premisser er mer konsekvent. Språket er levende, og når det er levende, innebærer det at det forandrer seg, at det skjer nyreguleringer. Ofte er endringer som kan forklares i språket selv systemforenklinger, men det er likevel ikke slik at alle endringer går i den retningen. Helge Sandøy deler internlingvistiske faktorer som bakgrunn for språklig endring inn i fem kategorier: regelinnsnevring, regelutvidelse, analogi, funksjonell tyngde og naturlighet (Sandøy, 1996: 130).

Regelinnsnevring er at regler i språket kan bli mer avgrenset ved at kategorier faller ut av virkeområdet for regelen. I mange dialekter har for eksempel dette skjedd med regelen for palatalisering av velarer. Palataliseringen har etter hvert falt vekk i mange kategorier, og det har skjedd en regelinnsnevring. Regelutvidelse er det motsatte av innsnevring. Regler i språket blir utvidet til å gjelde flere kategorier. For eksempel har det fra gammelt av manglet

en entydig bøyningsendelse i ubestemt form av intetkjønnsord. Dette kan ha virket «unaturlig» i en del dialekter, og i dialekter der -r er gjennomgående som endelse i hankjønn og hunkjønn har r-endelsen også fått innpass i intetkjønnsord. Regelen for -r ending har altså blitt utvidet. Analogi er at uproduktive klasser blir mindre, og går da over til produktive klasser. Et eksempel på dette er den maskuline er-klassen, som i mange dialekter går over til den produktive ar-klassen. I mange dialekter vil man altså heller si for eksempel *benkar* enn *benker*. Dette har man sett skje blant annet i Bø i Telemark og også i Trøndelag (Sandøy, 1996: 133). Grammatikken er bygd opp slik at den består av opposisjoner. En del opposisjoner er lite brukt, og det har lite konsekvenser om det er sammenfall. Disse opposisjonene har da lite funksjonell tyngde, og det kan være en årsak til internlingvistisk språklig endring. Store deler av Norge har fått assimilert konsonantsambandet /ld/ til /l:/ Det ble da hetende /el:/ i stedet for /eld/. Det fantes ikke noe ord /ell/ fra før av, så det gjorde ingenting. Det hadde altså ikke noen funksjonell tyngde at det skulle hete /eld/ i stedet for /el:/. Språket foretrekker visse former. Disse formene kan man si er mer naturlige. Former som da må vike blir mindre frekvente og kan lede til språklig endring. Eksempel på dette er at mange steder har /ʁ/ blitt brukt i stedet for r. Dette kan ha med naturlighet å gjøre. Det skal være lettere å uttale /ʁ/ enn /r/. Som trill eller tapp står /r/ alene i systemet. Det er ingen andre lyder med denne uttalemåten. Vi har flere frikativer i språket vårt, så det er en artikulasjon vi er vant til. Det er da mer naturlig for oss å uttale en /ʁ/ enn en /r/ (Sandøy, 1996: 131–135). Den letteste uttalen tar over (Skjekkeland, 2009: 75).

4.3 Ikke-språklige faktorer som bakgrunn for språklig endring (ytre drivkrefter)

4.3.1 Akkomodasjon

I møte med andre mennesker kan våre språklige valg påvirkes. Akkomodasjon er at man som språkbruker gjør endringer i sitt eget språk influert av språket til den man snakker med. Vanligvis er dette noe som skjer ubevisst. På lang sikt kan slike ansikt-til-ansikt-interaksjoner føre til språklig endring (Coulmas, 2005: 139–140, 233). Hvis man gjør sitt eget språk mer likt den man snakker med, konvergerer man mot samtalepartnerens språk. Hvis man derimot vil uttrykke avstand til den man snakker med, og gjør sitt eget språk mer ulikt den man snakker med, da divergerer man (Van Herk, 2012: 105). Dette er på individnivå, på mikroplan, men det går også an å snakke om konvergens og divergens på makroplan. Dialekter kan ved kontakt konvergere eller divergere mot hverandre.

4.3.2 Dialektnivellering

Når vi ser på språklig kontakt på makroplan kan man snakke om dialektnivellering. Dialektnivellering er ifølge Unn Røyneland: «ei delvis eller fullstendig overtaking av former frå ulike kontaktvarietetar, eller sagt på ein annan måte som ein gradvis reduksjon av den strukturelle variasjonen mellom ulike varietetar.» (2005: 44–45). Dialektnivellering kan foregå horisontalt mellom dialektvarietetar, og man kan da snakke om konvergens. Det er gjensidig tilnærming mellom dialektene, og maktbalansen er ofte symmetrisk. Det kan også skje dialektnivellering der en dialekt nærmer seg standardvarieteten. Dialektnivelleringen foregår da vertikalt, og det er tale om advergens, altså at den ene varieteten nærmer seg den andre. Her er det et asymmetrisk maktforhold. Dialektnivellering er en lang prosess. Først ser man økt variasjon i varieteten, ved at språkbrukerne har flere former til disposisjon. Videre blir det mindre variasjon innenfor systemet, ved at noen av formene tar over til fordel for de andre.

Advergens eller konvergens langs den vertikale/horisontale linjen trenger ikke være fullstendig. Man kan snakke om advergens langs den vertikale linjen også når en rural dialekt nærmer seg et regionscenter. Det trenger ikke gå hele veien opp til standardvarieteten. Nivelleringen er da ufullstendig, og da kan det oppstå mellomformer, altså former som ligger mellom den rurale varieteten og standardvarieteten. Et eksempel på dette kan være mellomformen [kɔm:e] som ligger mellom den rurale [çɛ:me] og standardvarietetens [kɔm:er] (Røyneland, 2005: 46). Dette er også en av variablene jeg undersøker på Lista. Det kan også oppstå mellomformer mellom to konvergerende varietetar.

Former er mer resistente mot å forsvinne hvis de har større geografisk utbredelse. Den vertikale dialektnivelleringen er mer dominerende på Østlandet enn på Vestlandet. På Østlandet er advergens til standardvarieteten dominerende, mens det er mer vanlig med horisontal konvergens mellom dialekter på Vestlandet, og at rurale varietetar nærmer seg det regionale sentrum (Røyneland, 2005: 45–49). Man kan vise til mange tilfeller i norsk talemålsutvikling at det skjer en regionalisering av mange talemål. Helge Sandøy gir en utgreiing om dette i artikkelen *Utviklingslinjer i moderne norske dialektar* (Sandøy, 2000). Språkgrensene mellom bygdene blir gradvis borte, og dialektene i regionene blir mer like hverandre. Språklig regionalisering er utfallet av dialektnivellering i Norge (se ovenfor). Regionaliseringen henger nøye sammen med hvordan samfunnet har utviklet seg. Det har de siste 30 årene vokst fram sterke regionscenter, som tiltrekker seg innflyttere, spesielt unge fra bygdene som vil studere eller jobbe. Kommunikasjonen i regionen vil ha sitt senter i

regionssenteret. På sikt kan det hende vi i Norge vil se regionale talemål (Skjekkeland, 2009: 86–87).

4.3.3 *Åpen og skjult prestisje*

De formene som er mest akseptert, eller som er oppfattet som mest «korrekt», kan man kalle prestisjeformer. Hvilke former som vil ha prestisje kommer an på hvilken sosial gruppe som bruker formen. I Norge er det det talte språket som ligger nærmest bokmål som kan kalles prestisjespråk. Dette gjelder hele landet. Det er uenighet om man kan snakke om et standardtalemål som påvirker dialektene i Norge (Skjekkeland, 2009: 77–79). Eric Papazian mener at skriftspråket helt klart påvirker talemålet vårt også. Han mener at språkendringer ofte kan forklares på flere måter, men normaliseringer etter skriftspråket er ofte en av dem (Papazian, 1987: 12). Massemedia er også sett på som påvirkningsfaktorer i språkendring. Gjennom media får vi kjennskap til nye ord og ny uttale (som ofte er på talemålet som ligger nærmest skriftspråket). Media kan på denne måten være med på å øke kjennskapen til prestisjespråket, men det er lite trolig at media påvirker språkssystemet vesentlig. Massemedia har en enveiskommunikasjon. Det er bare vi som lytter til dem, og vi har ikke mulighet til å eventuelt konvergere mot deres varietet i en samtale (Sandøy, 1987: 248).

Skjult prestisje, eller covert prestige er at man heller går mot prestisjedialekten. Man velger språkformer som ikke har åpen prestisje. Dette kan være fordi språkbrukerne ønsker å markere indre solidaritet overfor andre medlemmer i en gruppe. For språkbrukeren har dialekten en spesiell verdi og skjult prestisje, og talemålet har ikke prestisje i andre områder. I gruppen språkbrukeren er en del av, er det en skjult prestisje å holde seg til tradisjonelle former, og ikke konvergere med prestisjespråket. Språkbrukere i slike grupper har en indre solidaritet som binder gruppen sammen, og de vil gjerne hevde at de bruker flere tradisjonelle former enn de faktisk gjør (Skjekkeland, 2009: 78–79).

4.4 **Sosiale faktorer som bakgrunn for språklig endring**

Det er flere sosiale faktorer som kan være med på å forklare språkendringer. Relevante sosiale faktorer jeg har valgt å se på i mitt prosjekt er alder, kjønn, foreldrebakgrunn og foreldres utdanning, framtidsplaner og lokalisering.

4.4.1 Alder

Som regel er det slik at eldre informanter representerer et eldre språksteg enn yngre informanter. Det er også slik at normalt endrer ikke språket seg vesentlig i løpet av livet etter det har festet seg i tenårene. Det er likevel slik at det er aldersvariasjon. Normal aldersprogresjon er forandringer som er normale for en periode i livet. Enkelte språkformer har man da altså til felles med andre på sin alder, men hvis man bærer dette språkdraget med seg videre inn i en ny aldersepoke av livet, da kan man snakke om virkelig språkforandring (Skjekkeland, 2009: 25). Jeg har intervjuet informanter som var cirka 16 år (født i 2000) da jeg intervjuet dem. I tillegg har jeg intervjuet informanter som tilhører deres foreldregenerasjon, altså personer født rundt 1970. Ved å sammenligne disse gruppene kan jeg undersøke om det har skjedd virkelige språkforandringer. Det kan være vanskelig å si om noe er en virkelig språkforandring eller om det er normal aldersprogresjon. Dette er noe som må diskuteres for hver enkelt variabel. Undersøkelser i virkelig tid er mer pålitelige enn i tilsynelatende tid. Dette kommer jeg også tilbake til i kapittel 5.5. Likevel kan man overdrive hvor mye folk forandrer seg i løpet av livet. Mange språktrekk man for eksempel finner i en ungdomsgruppe kan være virkelige språkforandringer, og ikke bare uttrykk for normal aldersprogresjon.

4.4.2 Kjønn

Kjønn er sentral som sosial variabel i sosiolingvistiske undersøkelser. Mange undersøkelser har vist at kvinner bruker mer prestisjeformer enn menn, og at de er mer opptatt av prestisje enn det menn er. Menn ser også ut til å bruke mer av språkformer som markerer gruppesolidaritet. Forskjellene mellom kjønnene har gjerne vært begrunnet med at kvinnene har måttet vise prestisje gjennom språket, for de har i mindre grad enn menn kunnet avlede prestisje fra yrkesstatus. Samfunnet har forandret seg, og nå er kvinner og menn langt mer likestilt i arbeidslivet. En slik forklaring virker derfor mindre plausibel i vår tid. Man burde da se at forskjellene mellom kjønnene er borte, men slik er det ikke. Nyere forskning viser fortsatt forskjell mellom kjønnene i bruk av språkformer, men det største skillet går nok ikke lenger mellom kjønnene, men kanskje heller innad i gruppene (Sandøy, 1996: 106 og Skjekkeland, 2009: 27–29). Skjekkeland finner i sine undersøkelser i Kvinesdal at det er lite forskjell mellom kjønnene. Han hevder at den eventuelle forskjellen som har vært mellom yngre kvinner og menn i Kvinesdal holder på å jevne seg ut (Skjekkeland, 2009: 156–157).

4.4.3 *Foreldrebakgrunn og foreldres utdanning*

Hvilke dialektal bakgrunn foreldre har viser seg å ha noe å si for informanters talemål. Her viser det seg spesielt viktig hvilken dialekt mor har. Studier har vist (fra blant annet Philadelphia i USA) at enkelte språkformer kan vanskelig læres hvis ikke foreldrene er fra stedet (Røyneland, 2005: 183–184). I min studie kartlegger jeg hvor mange av foreldrene til informantene som er fra Lista. Det blir interessant om det vil vise seg noen forskjell i talemålet på de som har foreldre fra stedet, og de som ikke har det. I sosiolingvistikken har den sosiale variabelen sosial lagdeling vært mye brukt og har vært veldig viktig. Jeg ser på informantenes foreldres utdanning for å se om det kan være noen forskjell i språkbruk som kan forklares i denne sosiale variabelen. Gjert Kristoffersen fant i sin undersøkelse av skolebarn i Arendal at mors utdannelse hadde mer å si for elevenes språkbruk enn fars utdannelse (1980: 181).

4.4.4 *Framtidsplaner*

Om man planlegger en framtid på hjemstedet eller ikke, har vist seg å ha innvirkning på dialekten. De som planlegger en framtid hjemme har mer tradisjonelle former enn de som ikke har det. Det viser seg også at de med akademisk bakgrunn har færre tradisjonelle former enn de med yrkesfaglig utdanning eller ingen utdanning (Røyneland, 2005: 184). Jeg kartlegger eventuelle forskjeller i talemålene til de unge informantene ved å se på den sosiale variabelen framtidsplaner. Det omfatter både om de vil vende tilbake til Lista i fremtiden, og om de vil ta høyere utdanning eller yrkesfaglig utdanning.

4.4.5 *Lokalisering*

Hvilken del av et språksamfunn du kommer fra viser seg også å påvirke dialekten. Martin Skjekkeland fant i sin studie av talemålet i Kvinesdal at var man fra utkantstrøkene av Kvinesdal hadde man flere tradisjonelle former enn om man kom fra sentrum av Kvinesdal (2009: 30, 171). Det blir interessant å så om det er forskjeller i bruken av tradisjonelle former etter hvor på Lista informantene kommer fra.

4.4.6 *Homo dynamicus og homo domesticus*

Dette er ikke en egen sosial variabel i min undersøkelse, men jeg velger likevel å nevne det her for dette vil bli diskutert i kapittel 8. Martin Skjekkeland snakker om to forskjellige personlighetstyper. *Homo dynamicus* er personer som ønsker å komme seg vekk fra

hjemstedet for å studere og liknende. De vil ut og «se verden». De liker å reise, og det er ikke veldig viktig for dem å få en jobb som gjør at de kan bo på hjemstedet i fremtiden og de forandrer dialekten når det passer seg. De ser også positive sider ved å bo i byen. Homo domesticus er mer orientert mot sin egen hjemplass. De har ikke det behovet for å farte rundt til andre steder, og de har heller ikke reist så mye. De mener man har det man trenger på hjemlassen (Skjekkeland, 2009: 146). Dette er en inndeling Skjekkeland har gjort av informantene i Kvinesdal, men jeg tenker den kan overføres til Lista. Dette fordi Lista og Kvinesdal har mye til felles. De er mindre rurale steder, innenfor samme region.

4.5 Indre og ytre faktorer på Lista

I mitt prosjekt studerer jeg språkendringer i en samfunnssammenheng. I mine analyser vil jeg garantert finne språklig variasjon, men det er også svært sannsynlig at jeg vil kunne finne språklig endring. Det er flere faktorer som kan trekkes inn for å forklare språklig endring. Det kan være indre faktorer som ligger i språket selv, men det kan også være ytre faktorer. Jeg har valgt ut noen sosiale variabler jeg vil bruke, og jeg anser alle disse for å være interessante på Lista. Alder og kjønn er sentrale variabler som kan vise variasjon og eventuelt forklare endring. Foreldrebakgrunn er interessant, også på Lista, fordi foreldres bakgrunn påvirker barnas språk. Er det mange som har foreldre fra et annet sted, så kan det forandre dialekten. Lista har i perioder hatt mye tilflytning. Kanskje har tilflytternes barn fått et litt annerledes listamål enn de som er barn av foreldre som kommer fra Lista. Hvis det er mange tilflyttere i perioder, noe som det som sagt har vært på Lista, så kan det påvirke hele språksamfunnet. Foreldres utdanning har jeg også kartlagt. Jeg er usikker på om denne variabelen er veldig interessant, ettersom forskning viser at sosial lagdeling har mindre å si i bygder i Norge, enn det har i byene (Akselberg, 1995: 186). Det er lite forskjeller på bygdene, og dette tror jeg også gjelder Lista. Det kan hende mine antakelser ikke stemmer med virkeligheten. I den unge informantgruppen blir det interessant å se om det er forskjeller i deres språkbruk etter hvilke framtidsplaner de har. Hvor på Lista informantene kommer fra, både de voksne og de unge, tror jeg vil ha noe å si for språkbruken. Dette har Frestads studier vist på begynnelsen av 90-tallet, og jeg tror at det fortsatt er forskjeller i språksamfunnet etter lokalisering.

5 Metode

5.1 Kvantitativ og kvalitativ metode

Det er hovedsakelig kvantitativ metode som er brukt i denne avhandlingen, men det er også noe kvalitativ metode. Kvalitative data uttrykkes i form av bilder og tekst, og kvantitative data uttrykkes i form av tall og mengder (Grønmo, 2004: 33). Mine resultat som man finner i resultatkapittelet er resultat i form av tall, og disse har som hensikt å kunne generaliseres. Man er opptatt av større grupper. Dette er kjennetegn på kvantitativ metode (Mæhlum og Røynealand, 2012: 79). I drøftingskapittelet vil jeg diskutere årsaker for en eventuell språkendring, og her vil demografiske og sosiale forhold trekkes fram og diskuteres. Jeg vil da bruke kvalitativ metode. I andre del av problemstillingen min ønsker jeg å se på eventuelle forskjeller i den unge informantgruppen etter hvilke framtidsplaner de har. Her legger jeg vekt på informantenes sosiale forhold i deres hverdag ved at jeg er interessert i hva de ønsker videre for fremtiden. Her får informantenes uttalelser om sin egen virkelighet funksjon som viktige data i analysen, og det er noe som kjennetegner kvalitativ metode (Mæhlum og Røynealand, 2012: 81). Jeg bruker altså kvantitativ og kvalitativ metode i samme undersøkelse. På denne måten får jeg belyst flere sider av språket og samfunnet på Lista.

5.2 Utvalg av informanter

Studiens populasjon er samlingen av alle enhetene studien gjelder for (Grønmo, 2004: 83). Populasjonen for denne studien er befolkningen på Lista som snakker listamål. Jeg er interessert i å undersøke talemålet på Lista, men det vil være umulig for meg å undersøke alle enhetene i populasjonen, til det er det for mange enheter. Jeg har foretatt et utvalg av populasjonen. Jeg ønsker å se på språkendring og har da valgt å undersøke en yngre gruppe og sammenligne dem med en eldre gruppe. Den yngre gruppen var da opptakene ble gjort, i alderen 15–16 år, mens de eldre tilhører de unges foreldregenerasjon. Disse informantene var cirka i alderen 40–50 år.

Jeg tok kontakt med Lista ungdomsskole for å få tak i unge informanter. Skolen ønsket å være med på prosjektet, og jeg kom og informerte tiendeklassene om prosjektet. De som var interessert i å være med kunne melde seg til meg. Metoden for utvelging jeg brukte var selvseleksjon. Aktørene melder seg selv om de ønsker å delta i undersøkelsen (Grønmo, 2004: 101). En utfordring med denne utvelgingsmetoden kan være at det er de som er mest utadvendt eller som kanskje er mest opptatt av et spesielt tema som da melder seg (Grønmo, 2004: 102). Jeg tror ikke dette var tilfelle i min undersøkelse. Jeg tror en del av de som meldte sin interesse for å være med i undersøkelsen ikke nødvendigvis var veldig opptatt av språkbruk eller var spesielt glad i å bli intervjuet. Jeg tror en del meldte seg fordi de ønsket å gjøre noe annet enn å delta i skoletimen når de hadde mulighet. Det er mulig at de som ikke ønsket å delta også tilhører en bestemt gruppe, for eksempel en gruppe som er skoleflinke og ikke ønsket å gå glipp av undervisningen. Jeg tror likevel ikke dette var tilfelle i undersøkelsen min, for læreren oppfordret klart elevene til å delta, og det tror jeg hadde innvirkning på en eventuell slik gruppe. Det var også mitt inntrykk at informantgruppen jeg satt igjen med gjenspeilet godt hvordan skoleklasser pleier å være, nemlig med store variasjoner i interesser, væremåte, skoleprestasjoner o.l.

For å få kontakt med informanter tilhørende den eldre gruppen tok jeg i bruk flere metoder. Jeg prøvde også her å bruke selvseleksjon ved å skrive om prosjektet mitt på en facebookside for folk fra Farsund kommune. Her fikk jeg lite respons, men en kvinne meldte seg og hun spurte med seg ei venninne og de to ble intervjuet sammen. Denne kvinnen spurte også sin bror om han kunne være med, og han hadde med seg en kamerat. De andre eldre informantene fikk jeg også tak i ved at en bekjent tipset meg om en av dem. Hun ble villig med, og hun hjalp videre med å få tak i flere. Metoden for utvelging som her ble brukt kalles snøballutvelging. Det er at aktører blir bedt om å foreslå eller spørre andre aktører til også å være med, og slik fortsetter det til det er mange nok aktører (Grønmo, 2004: 102). Nedenfor i tabell 9 er det en oversikt over informantene. Tallkodene er fra Talebanken.

	<i>Menn</i>	<i>Kvinner</i>
Eldre	<i>Informantnummer:</i> 2120, 2121, 2122, 2123	<i>Informantnummer:</i> 2116, 2117, 2118, 2119
Yngre	<i>Informantnummer:</i> 2102, 2103, 2108, 2109, 2110, 2111, 2114, 2115	<i>Informantnummer:</i> 2100, 2101, 2104, 2105, 2106, 2107, 2112, 2113

Tabell 9: Oversikt over informantene

5.3 Innhenting av materialet

Alle intervjuene ble spilt inn digitalt. Intervjuene av de unge informantene ble tatt opp ved hjelp av en Fostex FR-2LE digital opptaker og mikrofonene var av typen AKG C451B. De eldre intervju ble tatt opp ved hjelp av en mindre lydopptaker av typen H2next handy recorder. I forkant av alle intervjuene sjekket jeg at det tekniske fungerte, og alle de unge informantene måtte ha samtykkeerklæring (se vedlegg 2) fra foreldre for å kunne delta. Intervjuene av de unge ble gjennomført på et grupperom på skolen. Det var lite tekstiler i rommet og rommet var ganske tomt. Tross dette ble kvaliteten på lyden på opptakene tilfredsstillende. To av intervjuene av de eldre ble også gjennomført på en skole. Her var det noe mer tekstiler og møblement i rommet, og lyden ble også her god. De to siste intervjuene foregikk i private hjem. På det ene intervjuet var det noe svakere lyd på den ene informanten. Jeg var ikke nøye nok med plasseringen av lydopptakeren. Det var likevel god nok lyd til å tolke hva informanten sa.

Sosiolingvistiske intervju bør vare mellom én og to timer (Milroy og Gordon, 2003: 58). Samtlige intervju varte cirka 60 minutter, og informantene ble intervjuet parvis. Det er hensiktsmessig å intervju to og to om gangen, og at disse kjenner hverandre (Milroy og Gordon, 2003: 66). På den måten henvender informantene seg også til hverandre, og informantene fungerer som kontrollører på hverandres språkbruk. Det er naturlig å tro at informantene ville reagert hvis den andre informantens talemål avvek betraktelig fra hvordan det ellers er i dagliglivet. Jeg brukte en intervjuguide i alle intervjuene. Dette er en intervjuguide som er brukt tidligere i sosiolingvistiske intervju ved UiB (se vedlegg 4). I intervjuene av de unge informantene ble denne brukt mer aktivt enn i intervjuene av de eldre. Grunnen til det er at de unge informantene gav kortere svar enn de eldre informantene. I et sosiolingvistisk intervju ønsker man å få en mest mulig naturlig samtale. Det er ikke et strukturert intervju der man har mange spørsmål som legger opp til korte og konsise svar. Man ønsker at informantene skal være mest mulig avslappet og naturlige (Milroy og Gordon, 2003: 57–58). Vi ønsker å høre det hverdagslige språket, slik språket er i virkeligheten, ikke et idealspråk. Med den unge gruppen var det vanskelig å få til en helt avslappet samtale til å begynne med. Jeg kunne merke at elevene var ansente innledningsvis, men mitt inntrykk var at samtlige av elevene slappet mye mer av etterhvert, og vi fikk en naturlig samtale. Med de voksne informantene var ikke dette et problem. De voksne hadde alle mye å fortelle, og det ble naturlige samtaler der alle tilsynelatende slappet av. For å få et intervju der informantene har et mest mulig naturlig språk kan det være lurt å stille spørsmål som vil vekke følelser. Når

noen er følelsesmessig engasjert i noe, er de mer opptatt av hva de sier enn hvordan de sier det. Her er for eksempel spørsmål om man noen gang har vært i livsfare et aktuelt spørsmål (Milroy og Gordon, 2003: 65). Det var også min erfaring at de informantene som faktisk hadde vært i stor fare ble veldig engasjert når de skulle svare på dette spørsmålet. Det var også andre spørsmål som gav produktive svar. De voksne informantene ble sterkt engasjert når jeg stilte dem spørsmål om deres ungdomstid på Lista. En av de språklige variablene jeg undersøker på Lista er svake hunkjønnsord, ubestemt form entall. For å få mest mulig treff på dette, hadde jeg Kims lek med informantene. Jeg viste dem mange bilder som tilhører denne ordklassen, og så skulle vi se etterpå hvor mange de husket. Ingen av informantene forstod hva jeg var ute etter, for jeg spurte flere av informantene om dette etterpå. I tillegg var det en del informanter som stilte seg spørrende til hvorfor vi skulle ha Kims lek midt i intervjuet. Denne omstruktureringen av settingen av intervjuet kan ha påvirket informantenes språk, men jeg tror likevel informantene var så fokusert på å huske de ulike bildene jeg viste dem, at de ikke fokuserte på hvordan de uttalte ordene.

Det ble noen tekniske utfordringer underveis i intervjuene. Et par ganger opplevde jeg at opptakeren plutselig skrudde seg av. På et tidspunkt skjedde dette da jeg skulle ha Kims lek med det ene paret. Det ble unaturlig å ta leken på nytt med informantene, så på det ene paret med unge mannlige informanter mangler altså denne, og det vil da være færre treff på svake hunkjønnsord på disse informantene. Dette var lite heldig, men var altså resultat av tekniske problemer som oppstod underveis.

5.4 Etterarbeid og analyse av materialet

Alle intervjuene ble transkribert til nynorsk normalortografi i programmet Praat. Dette var en svært tidkrevende prosess, men ved å gå igjennom alle intervjuene fikk jeg et godt innblikk i hvilke variabler som kunne være interessante. Etter litt korrekturarbeid var materialet klart til å sendes videre til talespråskorpuset Talebanken. Når dette er gjort, kan man søke på ulike språktrekk og kode dem etter hvilke varianter av variabelen de tilhører. Videre kan man lage statistiske framstillinger på grunnlag av kodingen som er gjort.

5.5 Tilsynelatende tid vs virkelig tid.

Tidlig i arbeidsprosessen med dette prosjektet sjekket jeg om det var mulig å gjennomføre en panelstudie bygget på Frestads arbeid på begynnelsen av 90-tallet. En panelstudie er at man undersøker de samme personene på to eller flere tidspunkt i livet, for eksempel med 20 års

mellomrom (Van Herk, 2012: 64). Dette ble vanskelig siden Frestad ikke hadde mange nok intervjuer som ble spilt inn på lydbånd. Intervjuenes lengde var heller ikke slik at vi kunne bruke det i en panelstudie. Jeg måtte da foreta undersøkelser i såkalt tilsynelatende tid, altså gjøre opptak av to generasjoner og på den måten kunne si noe om språkendring. Slike undersøkelser er basert på at folks språk forandrer seg lite gjennom livet. Man sammenligner ulike aldersgruppers språk i et språksamfunn, og bruker denne informasjonen for å si noe om språkendringer som har skjedd over tid. Hvis eldre språkbrukere bruker andre språkformer enn yngre antar man at dette gjelder hele språksamfunnet (Van Herk, 2012: 61). Det er noen utfordringer knyttet til reliabiliteten til undersøkelser gjort i tilsynelatende tid. Det kan være vanskelig å vite om forskjeller i språkbruken til yngre og eldre informanter er reell språkendring, eller om det er uttrykk for livsfaseendringer. Livsfaseendringer er at man i en livsfase bruker noen språkformer som man senere slutter å bruke. Man foretrekker altså en språkform i en periode av livet, for så å foretrekke en annen språkform i en annen periode (Van Herk, 2012: 64). Her kan det være nyttig, om mulig, å teste resultatene opp mot virkelig tid. Undersøkelser gjort i virkelig tid har data fra to eller flere tidsperioder (Van Herk, 2012: 64).

6 De språklige variablene

6.1 Variabel 1: Presens av sterke verb

Det meste av Vest-Agder (utenom fra Kristiansand til Mandal) og indre strøk av Aust-Agder har det Skjekkeland kaller arkaiske former av presens av sterke verb. Den tradisjonelle formen til presens av sterke verb har på Lista vært med i-omlyd og innskuddsvokal. Navnet i-omlyd er en historisk term, og ikke noe som er produktivt i norsk språk i dag. Vokalskiftet fra infinitiv til presens som er i en del sterke verb er altså ikke en produktiv regel (Sandøy, 1996: 150). Presens av sterke verb uten vokalskifte har manglet på Østlandet, og det ser ut til at det spredde seg vestover i et kystbelte i mellomalderen (Sandøy, 1996: 150). Når det er vokalskifte i presens av sterke verb, er disse ordene tostavet, og ikke enstavet som er vanlig i de andre delene av landet med vokalskifte i presens av sterke verb. Det heter altså *kjeme*, *søve* og ikke *kjem*, *søv* (Mæhlum og Røyneland, 2012: 92). Den gamle presensformen med omlyd ser ut til å vike for en presensform uten omlyd, men med endelsen –e. Martin Skjekkeland har undersøkt denne variabelen i Kvinesdal, og fant at den tradisjonelle formen holder seg godt, men med noen vekslinger til den nyere formen (Skjekkeland, 2009: 196). Lista ligger ikke langt unna Kvinesdal, og det blir interessant å se om den tradisjonelle formen av presens av sterke verb holder seg godt på Lista.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
çe:me	kɔm:e	<i>kommer</i>
jeŋ:e	gɔ:ɸ	<i>går</i>
te:ge	ta:ɸ	<i>tar</i>
dæ:ge	dɶa:ɸ	<i>drar</i>
sten:e	stɔ:ɸ	<i>står</i>
sø:ve	sɔ:ve	<i>sover</i>
fe:ɸ	fɔ:ɸ	<i>får</i>
sle:ɸ	slɔ:r	<i>slår</i>

je:	ji:ɸ	gir
hel:e	høl:e	holder

Tabell 10: Eksempler, variabel 1

6.2 Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt form entall

Infinitivsendelsen på Lista er –e, mens det tradisjonelt har vært –a-ending i svake hokjønnsord, ubestemt form, entall. Tradisjonelt har listamålet altså vært et e/a-mål (Frestad, 1991: 11). Det er ellers i Nord-Norge man finner såkalte e/a-mål (Mæhlum og Røynealand, 2012: 107). I det sørvestlandske området ender infinitiver og svake hunkjønnsord ubestemt form entall på –a (Mæhlum og Røynealand, 2012: 97). På begynnelsen av 90-tallet vekslet a-endelsen i hunkjønnsord med e-endelse på Lista. Først og fremst gjaldt dette på Borhaug. I de andre områdene var det flest e-endelser. Frestad spådde at a-endelsen ville forsvinne helt med tiden, også på Borhaug (Frestad, 1991: 145,164). Dette er jeg interessert i å undersøke om den har gjort, nå snart tretti år etter at Frestad gjorde sine undersøkelser på Lista.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
jenta	jente	<i>ei jente</i>
tavla	tavle	<i>ei tavle</i>
veska	veske	<i>ei veske</i>

Tabell 11: Eksempler variabel 2

6.3 Variabel 3: Lenisering (desonorisering)

/p,t,k/ er blitt til /b,d,g/ i visse posisjoner i dialektene langs kysten fra Arendal til og med søre deler av Ryfylke. Dette er ei oppmykning der korte ustemte plosiver ble til stemte når de stod etter vokal. Dette er lenisering. Årsaker til at lenisering oppstod i norske dialekter kan ha å gjøre med kontakt fra Sørlandet og over Skagerak til Danmark på 1400-1500-tallet (Sandøy, 1996: 152). Dette er også noe Lista har hatt. Leniseringen kan også ha en forklaring i språket selv. I norrønt fantes ikke kort /b/ og /d/ intervokalisk og postvokalisk. Disse var gått over til frikativ i disse posisjonene. /b/ og /d/ hadde bare distribusjon til framlyd. /g/ hadde også en frikativ allofon i disse posisjonene. De ustemte plosivene kunne da lett gå over til stemte intervokalisk og postvokalisk for det ville ikke føre til noe sammenfall (Sandøy, 1996: 152–154). I dag ser det ut til at leniseringen er på vikende front, spesielt i urbane strøk (Mæhlum og Røynealand, 2012: 101). Rune Røsstad forklarer det at leniseringen forsvinner med at det verken har støtte i skriftspråket eller standardtalemål, og det er komplisert bruk av lenisering.

«Regelen» er ikke produktiv i dag, og det gjør at lenisering gjelder i noen ord og noen ikke. Eksempel på dette er *rute* (bussrute) og *rude* (vindusrute) (2005: 261). Det jeg skal undersøke er om lenisering er på vikende front også på Lista. Det blir da noe upresist å omtale denne variabelen som «lenisering». Jeg vil derfor videre, i resultatkapitlet og drøftingskapitlet omtale denne som desonorisering. Det vil si at /b,d,g/ går tilbake til p,t,k. De stemte plosivene blir til ustemte plosiver.

6.4 Variabel 4: Sammenfall av ç-lyden og ʃ-lyden (kj- lyden og sj-lyden)

Den palatale ç blir til alveolar ʃ. Sj-lyden og kj-lydens sammenfall er mye omtalt, både blant forskere og andre som ikke forsker på språk. Dette sammenfallet skjer både i østnorsk og i deler av vestnorsk, spesielt i byer og tettsteder (Skjekkeland, 2009: 188–189). Sammenfallet ble først oppdaget ved talemålsundersøkelser på 70-tallet. Det var da en lav prosentandel som hadde sammenfallet, men dette har steget kraftig fram til i dag. Sammenfallet er å finne i flere norske byer og de sprer seg videre utover. Det er et typisk ungdomsfenomen med dette sammenfallet, og det sprer seg på samme måte som slanguttrykk, og kan nå hele landet fort (Sandøy, 2000: 346–349). En del har ment og mener at sammenfallet vitner om et forfall i språket, og at det er noe som må forhindres (Simonsen, 2006: 11).

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
çen:e	ʃen:e	<i>kjenne</i>
çino	ʃino	<i>kino</i>

Tabell 12: Eksempler, variabel 4

6.5 Variabel 5: Perfektum partisipp av sterke verb.

I perfektum partisipp ser man en overgang fra den tradisjonelle formen fra norrønt, med avlydsveksling og fravær av dentalending, til en svak form der vokalen er den samme som i infinitiv og med dentalsuffiks. Rune Røsstad har funnet ut at i Finsland og Øyslebø/Laudal (indre bygder øst i Vest-Agder) har de eldre partisippformene nesten blitt helt borte (2005: 261). Disse bygdene ligger nærmere Kristiansand enn det Lista gjør, men det blir interessant å undersøke om det samme har skjedd på Lista.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
te:je	tat:	<i>tatt</i>
vɔ:ʀe	veʀt	<i>vært</i>
sle:je	slɔt:	<i>slått</i>

fe:ŋe	föt:	<i>fått</i>
je:ŋe	göt:	<i>gått</i>

Tabell 13: Eksempler, variabel 5

6.6 Variabel 6: Leksikalske variabler

En del leksikalske variabler er interessante å undersøke om de har holdt den tradisjonelle formen, eller om nyere former har tatt over. De tradisjonelle kvantorene på Lista har blant andre vært *nåen/nåne* og *någe/nåe* (Frestad, 1991: 149). I Abraham Veres beskrivelse av listamålet var også *någen* (*noen*) også noe i bruk, men det hadde forsvunnet da Frestad gjorde sine undersøkelser. Systemet ble altså mindre komplekst med færre former i bruk. Den leksikalske variabelen MYE har Martin Skjekkeland undersøkt i Kvinesdal. Jeg tror dette er en variabel man kan oppdage variasjon mellom tradisjonell og nyere form på Lista. Det samme gjelder NOE og NOEN.

Tradisjonell form	Nyere form	Bokmålsform
møje, mø:e	my:e	<i>mye</i>
nø:en, nø:ne	nu:en	<i>noen</i>
nø:ge, nø:e	nu:e	<i>noe</i>

Tabell 14: Oversikt, variabel 6

6.7 Differensiasjon og preteritum av sterke verb

Jeg ønsket også å se på differensiasjon på Lista. Det viste seg da jeg sjekket variabelen i Talebanken at denne ikke er aktuell, for differensiasjon ser ut til å ikke være brukt. Det kan virke som at fenomenet har forsvunnet fra Lista, i hvert fall i de generasjonene jeg har undersøkt. Dette kan også underbygges av det Frestad skriver om at skriftuttalen har tatt over i disse konsonantsambandene (1991: 69). Jeg ønsket også å undersøke preteritum av sterke verb, 2.klasse. Eksempel på dette er den tradisjonelle varianten, *fraus* vs den nye varianten, *frøys*. Her kom det få treff, så da valgte jeg å ta den bort som en av mine språklige variabler.

7 Resultater

7.1 Forventninger til resultatene

Jeg vil i dette kapittelet presentere resultatene jeg fant i undersøkelsen på Lista. Før jeg gjør dette vil jeg presentere mine forventninger til hva resultatene vil vise:

- Jeg tror jeg vil se tydelig språkendring i alle variablene, utenom sj/kj-sammenfall og desonorisering. Her tror jeg de tradisjonelle variantene fremdeles står sterkt, men det er mulig man ser en begynnende språkendring. Martin Skjekkeland fant at sj/kj-sammenfallet ikke var kommet til Kvinesdal, og han fant også at lenisering holder seg godt i det området (Skjekkeland, 2009: 189,188). Lista og Kvinesdal ligger ikke langt unna hverandre, og tilhører også samme region. Jeg tror derfor at jeg ikke vil se like tydelig språkendring i disse to variablene som i de andre.
- Jeg har ingen klare forventninger til om jeg kommer til å finne kjønnsforskjell eller ikke. Tidligere forskning viser ulike resultat.
- Jeg forventer å se høyere prosentandel nye varianter på Vanse, og lavest på Borhaug. Randi Lohndal Frestad fant at e/a-målet holdt seg bedre på Borhaug enn de andre stedene på Lista. I tillegg fant Skjekkeland i sin studie av talemålet i Kvinesdal at var man fra utkantstrøkene av Kvinesdal hadde man flere tradisjonelle former enn om man kom fra sentrum av Kvinesdal (2009: 30, 171). På grunnlag av dette tror jeg at jeg vil se høyest prosentandel nye varianter hos informanter fra Vanse, og lavest prosentandel hos de informantene som kommer fra Borhaug.
- Jeg forventer å finne at der mor ikke kommer fra Lista er det høyere prosentandel ny variant, og at prosentandel ny variant vil stige ved stigende utdanning hos mor.
- Jeg forventer å finne det samme som i punktet ovenfor når det kommer til fars hjemsted og utdanning, men jeg forventer også at far har mindre å si for språket enn det mor har. Hvilke dialektal bakgrunn foreldre har viser seg å ha noe å si for informanters talemål. Her viser det seg spesielt viktig hvilken dialekt mor har

(Røyneland, 2005: 183–184). Gjert Kristoffersen fant i sin undersøkelse av skolebarn i Arendal at mors utdanning hadde mer å si for elevenes språkbruk enn fars utdanning (1980:181).

- Jeg forventer å finne at de unge som har planer om å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Jeg forventer også å finne at de som ønsker å flytte tilbake til Lista etter utdanningen har høyere prosentandel nye varianter enn de som ikke ønsker dette. Forskning har vist at de som planlegger en framtid hjemme har mer tradisjonelle former enn de som ikke har det. Det viser seg også at de med akademisk bakgrunn har færre tradisjonelle former enn de med yrkesfaglig utdanning eller ingen utdanning (Røyneland, 2005: 184). Jeg forventer at man vil se en forskjell som peker i denne retningen selv om ungdommene ikke har begynt på høyere utdanning/yrkesfaglig utdanning ennå.

7.2 Signifikans

Resultatene er blitt signifikantstestet. Det er Anova i programmet SPSS som er brukt. De fleste resultatene kom ut som ikke signifikante, altså med verdier over 0,05. De stedene signifikans ikke er nevnt under tabellene er det ikke signifikante resultat. Jeg kommenterer under de aktuelle tabellene der det er noe som ble testet til signifikant. Jeg opererer med en signifikansgrense på 0,05, etter mønster fra Fossheim (2010:59). Få av resultatene er statistisk signifikante. Det gjør resultatene mine usikre, men når mange av resultatene går i samme retning styrker det at forventningen om at vi har å gjøre med språkendringer stemmer.

7.3 Forklaring til tabellene

I hver tabell vises det resultat for den aktuelle sosiale variabelen i den yngre gruppen og den eldre gruppen i form av en prosent som representerer frekvensen nye former. Dette fordi språkendring fra den ene til den andre generasjonen er en viktig del av problemstillingen min. I den sosiale variabelen, «de unges framtidsplaner» er det bare de unges resultat som er satt opp, for det er bare den yngre gruppen den sosiale variabelen er aktuell for. «N» står for de totale antall treff på den aktuelle variabelen. «IN» står for antall informanter.

I en del av tabellene vil man se at antall informanter ikke alltid er 16 for de yngre og åtte for de eldre. Dette er fordi jeg mangler belegg på noen informanter i enkelte språklige variabler, eller at jeg ikke fikk data på enkelte av informantene på noen sosiale variabler. Sistnevnte

gjelder mors og fars utdannelse. På fars utdannelse vil man også se at VGS mangler som en mulig høyeste fullførte utdanning. Dette er fordi det var ingen av informantene som hadde far med VGS som høyeste fullførte utdanning.

7.4 Variabel 1: Presens av sterke verb

Tabellene viser bruken av den nye formen av presens av sterke verb, altså det som fra gammelt er ikke-omlydt form, eller presensform uten vokalskifte.

7.4.1 Sosial variabel: Alder

	Frekvens ny form	N	IN
Eldre	16,4 %	223	8
Yngre	25,2 %	418	16

Tabell 15: Alder, presens av sterke verb

Det er noe aldersforskjell i bruken av nyere form av variabelen, men det er ikke veldig stor forskjell mellom gruppene. Som forventet er det språkendring i denne språklige variabelen.

7.4.2 Sosial variabel: Kjønn

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Kvinner	24,1 %	106	4
	Menn	8,6 %	117	4
Yngre	Kvinner	33,7 %	210	8
	Menn	16,7 %	208	8

Tabell 16: Kjønn, presens av sterke verb

Det er kjønnsforskjell i både den eldre og den yngre gruppen. De eldre mennene holder igjen i språkendringen. De yngre mennene ligger på 16,7 % i bruk av nyere form. Dette er en del mer enn de eldre mennene, men er en lavere prosentandel enn både de eldre og yngre damene har. De eldre kvinnene ligger faktisk foran de yngre mennene i bruken av presensform uten vokalskifte, med 24,1 % mot 16,7 %. De yngre kvinnene går foran i språkendringen med 33,7 %. Her hadde jeg ingen forventninger til resultatet, men resultatet her tyder på at kvinnene ligger foran mennene i språkendringen.

7.4.3 Sosial variabel: Lokalisering

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Borhaug	26,5 %	118	3
	Vanse	9,2 %	68	3
	Lista ellers	11,9 %	37	2
Yngre	Borhaug	19,6 %	227	7
	Vanse	48,3 %	63	4
	Lista ellers	14,5 %	128	5

Tabell 17: Lokalisering, presens av sterke verb

I den eldre gruppen er det de eldre fra Borhaug som har mest av den nye formen. Lista ellers og Vanse ligger ganske likt med 11,9 % og 9,2 %. I den yngre gruppen er det Lista ellers som har færrest av den nye formen med 14,5 %. Borhaug har noe mer med 19,6 %. Langt foran i bruken av ny form er de unge på Vanse med 48,3 %. Det eneste som her er som forventet, er at hos de unge er det de fra Vanse som har høyest prosentandel ny variant.

7.4.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	7,7 %	107	4
	Andre	25,1 %	116	4
Yngre	Lista	9,5 %	268	10
	Andre	51,3 %	137	6

Tabell 18: Mors hjemsted, presens av sterke verb

Både i den yngre og eldre gruppen er det stor forskjell i bruken av ny form etter om mor er fra Lista eller ikke. I begge aldersgruppene har man mer nye former hvis mor ikke kommer fra Lista, men bare forskjellen mellom de yngre er statistisk signifikant med $p=0,047$. Resultatet her er som forventet.

7.4.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	17,0 %	181	6
	Andre	14,3 %	42	2
Yngre	Lista	24,2 %	347	12
	Andre	28,2 %	71	4

Tabell 19: Fars hjemsted, presens av sterke verb

Har man far fra Lista og tilhører den eldre gruppen har man faktisk noe mer ny form av variabelen enn om far ikke er fra Lista. I den yngre gruppen er det motsatt. Man har noe mer ny form om far ikke er fra Lista. Forskjellene er små både i den eldre og yngre gruppen, og ingen av forskjellene er statistisk signifikante. Det er ikke forventet resultat i den eldre gruppen, men det er forventet resultat i den yngre gruppen.

7.4.6 Sosial variabel: Mors utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	-	0	0
	Videregående	-	0	0
	Yrkesfag	21,1 %	139	4
	Høyskole	11,4 %	47	2
Yngre	Grunnskole	1,1 %	68	3
	Videregående	20,0 %	81	3
	Yrkesfag	31,7 %	77	3
	Høyskole	38,7 %	176	6

Tabell 20: Mors utdanning, presens av sterke verb

I den eldre gruppen ser man at de som har mor med yrkesfaglig utdanning har mer ny form enn de med mor med høyskoleutdanning. I den yngre gruppen ser man et tydelig mønster der prosentandel ny form stiger jo høyere utdanning mor har, og denne gruppen har da forventet resultat. Det er ikke forventet resultat i den eldre gruppen.

7.4.7 Sosial variabel: Fars utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	26,5 %	118	3
	Yrkesfag	11,4 %	47	2
	Høyskole	4,8 %	21	1
Yngre	Grunnskole	7,4 %	92	4
	Yrkesfag	27,8 %	276	10
	Høyskole	47,5 %	50	2

Tabell 21: Fars utdanning, presens av sterke verb

I den eldre gruppen har de med far med grunnskoleutdanning 26,5 % ny form. Videre synker faktisk prosentandel ny form jo høyere utdanning far har. I den yngre gruppen ser man det

motsatte, et tydelig mønster med høyere prosentandel ny form jo høyere utdanning man har. Man ser altså da forventet mønster i den yngre gruppen, men ikke i den eldre.

7.4.8 Sosial variabel: De unges framtidspaner

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Høyere utdanning	21,4 %	278	9
	Yrkesfaglig	4,6 %	107	5

Tabell 22: De unges framtidspaner, presens av sterke verb

Ser man på de unges framtidspaner er det høyere prosentandel ny form hos de som ønsker å ta høyere utdanning, enn hos de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Dette er forventet resultat. Forskjellen mellom gruppene er også ganske stor, med 16,8 %, men den er ikke statistisk signifikant.

7.5 Variabel 2: Svake hunkjønnord ubestemt form entall

Tabellene viser bruken av den nye formen, –e-endelse i svake hunkjønnord ubestemt form entall.

7.5.1 Sosial variabel: Alder

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre		58,0 %	104	8
Yngre		89,8 %	228	15

Tabell 23: Alder, svake hunkjønnord

Det er en markant og statistisk signifikant forskjell mellom den yngre og eldre gruppen i bruken av e-endelse ($p=0,002$). De eldre har i underkant av 60 % av den nye formen, mens de yngre har hele 89,8 % av den nye formen. Resultatet her er som forventet, nemlig at vi finner språkendring i denne språklige variabelen.

7.5.2 Sosial variabel: Kjønn

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Kvinner	78,0 %	47	4
	Menn	38,0 %	57	4
Yngre	Kvinner	90,5 %	131	8
	Menn	89,0 %	97	7

Tabell 24: Kjønn, svake hunkjønnssord

Her er tre forskjeller statistisk signifikante: Unge kvinner vs eldre menn ($p=0,002$), unge menn vs. eldre menn ($p= 0,003$) og eldre kvinner vs. eldre menn ($p=0,045$). Det er kun signifikansen til unge kvinner vs eldre menn som her er interessant. De to andre er gjenspeilinger av aldersforskjellen vist i Tabell 23.

I den eldre gruppen er det stor kjønnsforskjell. De eldre mennene har kun 38,0 % ny form, mens de eldre kvinnene har 78,0 %. De yngre mennene ligger på 89,0 % og de yngre kvinnene på 90,5 %. Her er det altså nesten ikke kjønnsforskjell. Til denne sosiale variabelen hadde jeg ikke noen forventninger.

7.5.3 Sosial variabel: Lokalisering

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Borhaug	55,1 %	47	3
	Vanse	63,5 %	39	3
	Lista ellers	54,2 %	18	2
Yngre	Borhaug	97,4 %	125	7
	Vanse	90,9 %	31	3
	Lista ellers	78,2 %	72	5

Tabell 25: Lokalisering, svake hunkjønnssord

I den eldre gruppen er det de fra Vanse som har mest ny form, med 63,5 %. Jevnt, på 55,1 % og 54,2 % ligger Borhaug og Vanse. I den yngre gruppen er det faktisk Borhaug som har mest ny form, mens Vanse ligger i underkant av 7 % bak. I den yngre gruppen er det lavest prosentandel ny form på Lista ellers med 78,2 %. Ingen av forskjellene er signifikante. Resultatene viser ikke forventet mønster, men det stemmer med forventningene at det i den eldre gruppen er høyest prosentandel ny variant på Vanse.

7.5.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	46,3 %	57	4
	Andre	69,7 %	47	4
Yngre	Lista	86,4 %	141	10
	Andre	96,5 %	87	5

Tabell 26: Mors hjemsted, svake hunkjønnssord

I både den eldre og yngre gruppen er det høyere prosentandel ny variant hos de informantene som ikke har mor fra Lista. Forskjellen mellom de som har mor fra Lista og de som ikke har er størst i den eldre gruppen. Resultatene her er som forventet. To av forskjellene er statistisk signifikante: ung med mor fra Lista vs. eldre med mor fra Lista ($p=0,029$) og ung med mor fra andre steder vs. eldre med mor fra Lista ($p=0,015$). Disse forskjellene er ikke interessante her. Igjen er dette gjenspeilinger av aldersforskjellen man finner i denne språklige variabelen.

7.5.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	62,0 %	81	6
	Andre	46,1 %	23	2
Yngre	Lista	84,9 %	170	11
	Andre	97,1 %	58	4

Tabell 27: Fars hjemsted, svake hunkjønnsord

Ingen av forskjellene i fars hjemsted er signifikante. I den eldre gruppen har informantene med far fra Lista høyere prosentandel ny form enn de som ikke har far fra Lista. I den yngre gruppen er det motsatt. De som ikke har far fra Lista har høyere prosentandel ny form enn de som har far fra Lista. Det er forventet resultat i den yngre gruppen, men ikke i den eldre.

7.5.6 Sosial variabel: Mors utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	-	0	0
	Videregående	-	0	0
	Yrkesfag	56,0 %	64	4
	Høyskole	65,9 %	22	2
Yngre	Grunnskole	83,3 %	25	3
	Videregående	71,3 %	45	3
	Yrkesfag	100,0 %	47	3
	Høyskole	96,5 %	94	5

Tabell 28: Mors utdanning, svake hunkjønnsord

I den eldre gruppen er det stigende prosentandel ny variant ved stigende utdanning hos mor. I den yngre gruppen er det lavest prosentandel ny variant hos de med mor med videregående utdanning (71,3 %). De med mor med grunnskoleutdanning har noe høyere prosentandel (83,3 %). Videre har de med mor med høyskoleutdanning 96,5 % ny variant, mens de med

mor med yrkesfaglig utdanning har 100 % ny variant. I den eldre gruppen stemmer resultatet med forventningen, men ikke i den yngre gruppen. Ingen av forskjellene er signifikante.

7.5.7 Sosial variabel: Fars utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	55,1 %	47	3
	Yrkesfag	65,9 %	22	2
	Høyskole	58,8 %	17	1
Yngre	Grunnskole	93,2 %	62	4
	Yrkesfag	86,0 %	136	9
	Høyskole	100,0 %	30	2

Tabell 29: Fars utdanning, svake hunkjønnsord

I den eldre gruppen er det lavest prosentandel ny variant hos de informantene som har far med grunnskoleutdanning. Med bare noen få prosentpoeng mer finner man den eldre gruppen som har far med høyskoleutdanning. Høyest prosentandel ny variant har de med far med yrkesfaglig utdanning. I den yngre gruppen er det lavest prosentandel ny variant hos de med far med yrkesfaglig utdanning med 86,0 %. De med far med grunnskoleutdanning har 93,2 % ny variant, mens de med far med høyskoleutdanning har 100 % ny variant. Ingen av forskjellene er signifikante, og det er ikke forventet resultat i noen av gruppene.

7.5.8 Sosial variabel: De unges framtidplaner

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Høyere utdanning	93,5 %	152	9
	Yrkesfaglig	84,5 %	59	5

Tabell 30: De unges framtidplaner, svake hunkjønnsord

De som ønsker å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny form enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Dette er i samsvar med hva jeg forventet å finne, men forskjellen er liten og ikke statistisk signifikant.

7.6 Variabel 3: Desonorisering

Tabellene viser bruken av ny form, altså desonoriserte former, eller ikke-leniserte former.

7.6.1 Sosial variabel: Alder

		Frekvens ny form	N	IN
--	--	------------------	---	----

Eldre	13,0 %	578	8
Yngre	20,4 %	958	16

Tabell 31: Alder, desonorisering

Også på denne variabelen er det høyere prosentandel ny variant hos de yngre enn hos de eldre. Forskjellen er ikke veldig stor, og det er som forventet, en begynnende språkendring her.

7.6.2 Sosial variabel: Kjønn

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Kvinner	15,0 %	280	4
	Menn	11,0 %	298	4
Yngre	Kvinner	25,0 %	534	8
	Menn	16,0 %	424	8

Tabell 32: Kjønn, desonorisering

Det er noe kjønnsforskjell i begge aldersgruppene. Kvinnene har mer ny form enn mennene. Vi ser også her at de eldre mennene har lavest prosentandel ny form, mens de yngre kvinnene har høyest.

7.6.3 Sosial variabel: Lokalisering

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Borhaug	10,8 %	338	3
	Vanse	16,6 %	152	3
	Lista ellers	10,9 %	88	2
Yngre	Borhaug	13,7 %	425	7
	Vanse	28,8 %	192	4
	Lista ellers	15,8 %	341	5

Tabell 33: Lokalisering, desonorisering

Vi ser et forventet mønster når det kommer til lokalisering, nemlig at det er høyest prosentandel nye varianter på Vanse, og lavest på Borhaug. I begge gruppene er det lavest prosentandel ny form på Borhaug, og høyest i Vanse.

7.6.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	8,2 %	294	4

	Andre	17,9 %	284	4
Yngre	Lista	13,0 %	639	10
	Andre	32,7 %	319	6

Tabell 34: Mors hjemsted, desonorisering

I både den eldre og yngre gruppen er det markant forskjell i prosentandel ny form etter om man har mor fra Lista eller ikke. Det er høyere prosentandel ny form når mor ikke er fra Lista. Dette stemmer overens med mine forventninger, men på tross av den store forskjellen som man særlig ser blant de yngre, er ikke forskjellen statistisk signifikant.

7.6.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	14,5 %	467	6
	Andre	8,5 %	111	2
Yngre	Lista	14,8 %	752	12
	Andre	37,1 %	206	4

Tabell 35: Fars hjemsted, desonorisering

I den eldre gruppen har man lavere prosentandel ny form hvis far ikke kommer fra Lista. I den yngre gruppen er det motsatt. Her er det langt flere nye former hos de som ikke har far fra Lista. Det ser altså ut som at blant de yngre spiller også fars bakgrunn en rolle i forventet retning, i likhet med mors bakgrunn. Testen er ikke statistisk signifikant.

7.6.6 Sosial variabel: Mors utdannelse

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	-	0	0
	Videregående	-	0	0
	Yrkesfag	9,0 %	397	4
	Høyskole	23,2 %	93	2
Yngre	Grunnskole	11,5 %	134	3
	Videregående	15,8 %	212	3
	Yrkesfag	43,7 %	227	3
	Høyskole	14,6 %	326	6

Tabell 36: Mors utdannelse, desonorisering

I den eldre gruppen er det høyere forekomst av ny variant jo høyere utdanning mor har. I den yngre gruppen ser man ikke dette mønsteret fullt ut. Prosentandel ny form øker jo høyere utdanning mor har fram til yrkesfaglig utdanning, for så å synke igjen når mor har høyskoleutdannelse. Det forventede resultatet i begge gruppene skulle vært at prosentandelen ny variant skulle steget ved stigende utdanning hos mor. Dette ser man i den eldre gruppen, men ikke i den yngre.

7.6.7 Sosial variabel: Fars utdannelse

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	10,8 %	338	3
	Yrkesfag	22,1 %	93	2
	Høyskole	3,4 %	59	1
Yngre	Grunnskole	14,7 %	221	4
	Yrkesfag	14,8 %	595	10
	Høyskole	56,8 %	142	2

Tabell 37: Fars utdannelse, desonorisering

I den eldre gruppen er det høyest prosentandel ny variant hos de informantene der far har yrkesfaglig utdannelse. Videre finner man de som har far med grunnskoleutdannelse på 10,8 %. De med far med høyskoleutdannelse har bare 3,4 % ny form. I den yngre gruppen ser man at prosentandel ny form stiger jo høyere utdanning far har. De som har far med høyskoleutdannelse skiller seg ut med langt høyere prosentandel enn de andre gruppene. Det forventede resultatet i begge gruppene skulle vært, som med mors utdannelse, at prosentandelen ny variant skulle steget ved stigende utdanning hos far. Det finner man ikke i den eldre gruppen, men man ser forventet resultat i den yngre gruppen.

7.6.8 Sosial variabel: De unges framtidsplaner

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Høyere utdanning	26,8 %	614	9
	Yrkesfaglig	12,6 %	260	5

Tabell 38: De unges framtidsplaner, desonorisering

De unge som ønsker å ta høyere utdannelse har høyere prosentandel ny form enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdannelse. Dette stemmer overens med mine forventninger, nemlig at

de som ønsker å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning.

7.7 Variabel 4: Sammenfall av sj og kj-lyden

Tabellene viser resultater for den nye varianten av variabelen, altså sj-lyd. Det er få informanter som har treff på den nye varianten av variabelen.

7.7.1 Sosial variabel: Alder

	Frekvens ny form	N	IN
Eldre	0,0 %	883	8
Yngre	8,9 %	1573	16

Tabell 39: Alder, sj/kj-sammenfall

Den eldre gruppen har ingen treff på den nye varianten, mens de yngre har 8,9 % ny variant. Det vil bare være den yngre gruppen som blir videre kommentert på denne språklige variabelen, for den eldre gruppen har ingen treff på den nye varianten. Her er det også signifikant forskjell ($p=0,048$). Som forventet holder den tradisjonelle varianten seg godt, men med noen innslag av ny variant.

7.7.2 Sosial variabel: Kjønn

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Kvinner	7,0 %	830	8
	Menn	11,0 %	743	8

Tabell 40: Kjønn, sj/kj-sammenfall

De unge mennene har 4 % mer ny variant enn det de unge kvinnene har. Dette er en liten forskjell.

7.7.3 Sosial variabel: Lokalisering

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Borhaug	9,2 %	785	7
	Vanse	18,8 %	265	4
	Lista ellers	0,5 %	523	5

Tabell 41: Lokalisering, sj/kj-sammenfall

Det er lavest prosentandel ny variant på Lista ellers. På Borhaug har de 9,2 % ny variant, mens på Vanse har de cirka det dobbelte av det de har på Borhaug av den nye varianten. Det stemmer med forventningene at det er høyest prosentandel ny variant på Vanse.

7.7.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Lista	9,6 %	1110	10
	Andre	7,6 %	463	6

Tabell 42: Mors hjemsted, sj/kj-sammenfall

De som har mor fra Lista har noe mer sj-lyd enn de som har mor fra andre steder. Dette stemmer ikke med forventningene.

7.7.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Lista	5,3 %	1270	12
	Andre	7,6 %	303	4

Tabell 43: Fars hjemsted, sj/kj-sammenfall

De som har far fra Lista har mindre av den nye varianten enn de som har far fra andre steder. Dette er et forventet mønster.

7.7.6 Sosial variabel: Mors utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Grunnskole	32,1 %	225	3
	Videregående	0,0 %	304	3
	Yrkesfag	0,0 %	394	3
	Høyskole	7,2 %	574	6

Tabell 44: Mors utdanning, sj/kj-sammenfall

De som har mor med grunnskoleutdanning har mye høyere prosentandel ny variant enn de som har mor med høyskoleutdanning. De to andre gruppene har 0,0 %. Dette er ikke forventet resultat.

7.7.7 Sosial variabel: Fars utdannelse

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Grunnskole	0,7%	392	4
	Yrkesfag	14,0 %	937	10
	Høyskole	0,0 %	244	2

Tabell 45: Fars utdannelse, sj/kj-sammenfall

De som har far med yrkesfaglig utdannelse har høyest prosentandel sj-lyd. De som har far med grunnskoleutdannelse har bare 0,7 % ny variant, mens de som har far med høyskoleutdannelse har 0,0 %. Dette er ikke forventet resultat.

7.7.8 Sosial variabel: De unges framtidspaner

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Høyere utdanning	3,6 %	1109	9
	Yrkesfaglig	15,5 %	401	5

Tabell 46: De unges framtidspaner, sj/kj-sammenfall

De unge som ønsker å ta yrkesfaglig utdannelse har mye mer av den nye varianten enn de som ønsker å ta høyere utdannelse. Dette er ikke som forventet.

7.8 Variabel 5: Perfektum partisipp av sterke verb

Tabellene viser resultatene for den nye varianten av variabelen, altså svakt partisipp.

7.8.1 Sosial variabel: Alder

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre		48,8 %	137	7
Yngre		78,3 %	141	15

Tabell 47: Alder, perfektum partisipp

For den eldre gruppen har nesten halvparten av de sterke verbene i perfektum partisipp svakt partisipp. Den yngre gruppen har mer av den nye varianten, med 78,3 % svakt partisipp. Denne forskjellen er statistisk signifikant med $p=0,03$. Det stemmer med forventningene at man finner språkendring i denne språklige variabelen.

7.8.2 Sosial variabel: Kjønn

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Kvinner	65,0 %	68	
	Menn	36,0 %	69	
Yngre	Kvinner	85,0 %	60	
	Menn	70,0 %	81	

Tabell 48: Kjønn, perfektum partisipp

Det er kjønnsforskjell i begge gruppene, men ingen signifikans. Både de eldre og yngre mennene ligger bak kvinnene i sin aldersgruppe i bruk av ny variant. Man ser også her, som i flere andre variabler, at de yngre kvinnene er de som har høyest prosentandel ny variant, mens de eldre mennene holder igjen med helt klart færrest treff på ny variant. Jeg hadde ingen klare forventninger til hva denne sosiale variabelen ville vise, siden forskning viser ulike resultat når det gjelder kjønn.

7.8.3 Sosial variabel: Lokalisering

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Borhaug	35,9 %	72	3
	Vanse	68,8 %	54	3
	Lista ellers	27,3 %	11	1
Yngre	Borhaug	75,0 %	74	7
	Vanse	56,3 %	26	3
	Lista ellers	96,0 %	47	5

Tabell 49: Lokalisering, perfektum partisipp

I den eldre gruppen er det lavest prosentandel ny variant på Lista ellers, mens det er noe mer på Borhaug. Vanse ligger langt foran med 68,8 % ny variant. I den yngre gruppen er mønsteret annerledes. Lista ellers har høyest prosentandel ny variant, mens Borhaug ligger noe bak. Lavest prosentandel ny variant finner man i Vanse, med 56,3 %. Mine forventninger var at jeg skulle finne høyest prosentandel ny variant på Vanse, og lavest på Borhaug. Det eneste som her stemmer overens med mine forventninger er at man i den eldre gruppen finner høyest prosentandel ny variant på Vanse.

7.8.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	35,9 %	53	3

	Andre	58,4 %	84	4
Yngre	Lista	80,2 %	100	10
	Andre	74,4 %	41	5

Tabell 50: Mors hjemsted, perfektum partisipp

I den eldre gruppen er det høyere prosentandel ny variant hvis mor ikke er fra Lista. I den yngre gruppen er det motsatt, men forskjellene her er mindre enn i den eldre gruppen. Man ser forventet resultat i den eldre gruppen, nemlig at hvis mor kommer fra andre steder er det høyere prosentandel ny variant.

7.8.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Lista	47,4 %	113	5
	Andre	52,1 %	24	2
Yngre	Lista	78,4 %	104	11
	Andre	77,7 %	37	4

Tabell 51: Fars hjemsted, perfektum partisipp

I denne tabellen er det små forskjeller mellom gruppene. I den eldre gruppen ser man at er far fra Lista har man noe lavere prosentandel ny variant enn om far er fra andre steder. I den yngre gruppen er det minimal forskjell. Er far fra lista er det 78,4 % ny variant, og er far fra andre steder er et 77,7 % ny variant. Det er forventet resultat i den eldre gruppen.

7.8.6 Sosial variabel: Mors utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	-	0	0
	Videregående	-	0	0
	Yrkesfag	46,1 %	85	4
	Høyskole	64,8 %	41	2
Yngre	Grunnskole	55,2 %	23	3
	Videregående	100,0 %	25	3
	Yrkesfag	56,6 %	32	3
	Høyskole	87,8 %	59	5

Tabell 52: Mors utdanning, perfektum partisipp

I den eldre gruppen stiger prosentandelen ny variant jo høyere utdanning mor har. I den yngre gruppen har de med mor med videregående skole 100 % ny variant. De som har mor med høyskoleutdanning har 87,8 % ny variant. De som har mor med yrkesfag og grunnskole har omtrent lik prosentandel ny variant, på 56,6 % og 55,2 %. Det er forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre.

7.8.7 Sosial variabel: Fars utdanning

		Frekvens ny form	N	IN
Eldre	Grunnskole	36,0 %	72	3
	Yrkesfag	64,8 %	41	2
	Høyskole	76,9 %	13	1
Yngre	Grunnskole	84,7 %	41	4
	Yrkesfag	85,1 %	83	9
	Høyskole	34,9 %	17	2

Tabell 53: Fars utdanning, perfektum partisipp

I den eldre gruppen er det stigende prosentandel ny variant med stigende utdanning hos far. Dette stemmer overens med mine forventninger. I den yngre gruppen er det ikke slik. De som har far med grunnskoleutdanning og yrkesfagsutdanning har nesten lik prosentandel ny variant, på 84,7 % og 85,1 %. De som har far med høyskoleutdanning har lavest prosentandel ny variant, med 34,9 %.

7.8.8 Sosial variabel: De unges framtidsplasser

		Frekvens ny form	N	IN
Yngre	Høyere utdanning	73,2 %	96	9
	Yrkesfaglig	83,1 %	42	5

Tabell 54: De unges framtidsplasser, perfektum partisipp

De unge som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning har 83,1 % ny variant, mens de som ønsker å ta høyere utdanning har noe lavere prosentandel ny variant, med 73,2 %. Dette stemmer ikke med forventningen om at man skulle finne høyere prosentandel ny variant hos de som ønsker høyere utdanning.

7.9 Variabel 6: Leksikalske variabler.

Tabellene nedenfor viser resultat for den nye varianten av de tre leksikalske variablene.

7.9.1 Sosial variabel: Alder

		Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	9,6 %	114	8
	yngre	24,1 %	307	15
NOE	eldre	9,1 %	82	8
	yngre	31,6 %	192	16
NOEN	eldre	13,8 %	74	8
	yngre	28,2 %	125	16

Tabell 55: Alder, leksikalske variabler

På alle de tre leksikalske variablene ser man aldersforskjell i bruk av ny variant. De yngre bruker ny variant mer enn de eldre. Men bare når det gjelder NOE-variabelen er aldersforskjellen statistisk signifikant, med $p=0,02$. Det er som forventet at man ser språkendring i alle de leksikalske variablene.

7.9.2 Sosial variabel: Kjønn

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	kvinner	15,0 %	74	4
		menn	4,2 %	40	4
	yngre	kvinner	24,0 %	164	8
		menn	25,0 %	143	7
NOE	eldre	kvinner	15,0 %	42	4
		menn	3,0 %	40	4
	yngre	kvinner	38,0 %	107	8
		menn	25,0 %	85	8
NOEN	eldre	kvinner	24,0 %	28	4
		menn	4,0 %	46	4
	yngre	kvinner	44,0 %	62	8
		menn	12,0 %	63	8

Tabell 56: Kjønn, leksikalske variabler

I ordet MYE er det klar kjønnsforskjell i den eldre gruppen. I den yngre gruppen er det ikke kjønnsforskjell. Kvinner og menn har tilnærmet lik prosentandel ny variant. På de to andre variablene er det klar kjønnsforskjell i begge aldersgruppene. Kvinnene ligger foran mennene i bruk av ny variant, både i den eldre og yngre gruppen. Ingen av forskjellene er statistisk signifikante.

7.9.3 Sosial variabel: Lokalisering

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	Borhaug	14,0 %	61	3
		Vanse	11,6 %	24	3
		Lista ellers	0,0 %	29	2
	yngre	Borhaug	26,0 %	141	7
		Vanse	54,0 %	50	3
		Lista ellers	3,5 %	116	5
NOE	eldre	Borhaug	19,7 %	43	3
		Vanse	0,0 %	19	3
		Lista ellers	7,0 %	20	2
	yngre	Borhaug	25,0 %	85	7
		Vanse	44,0 %	32	4
		Lista ellers	30,6 %	75	5
NOEN	eldre	Borhaug	20,8 %	26	3
		Vanse	10,0 %	22	3
		Lista ellers	8,4 %	26	2
	yngre	Borhaug	21,0 %	46	7
		Vanse	28,1 %	31	4
		Lista ellers	38,5 %	48	5

Tabell 57: Lokalisering, leksikalske variabler

I MYE er det i den eldre gruppen høyest prosentandel ny variant på Borhaug med 14 %. På Lista ellers er det 0,0 %, mens i Vanse er det 11,6 % ny variant. I den yngre gruppen er det høyest prosentandel ny variant i Vanse med 54,0 %. På Lista ellers ligger det på 3,5 %, mens på Borhaug er det 26,0 % ny variant. Mønsteret stemmer ikke med forventningene, bortsett fra at man finner høyest prosentandel ny variant i Vanse i den yngre gruppen.

I NOE er det Borhaug som har høyest prosentandel ny variant med 19,7 % i den eldre gruppen. På Lista ellers er det 7 % ny variant. I Vanse ligger prosentandelen på 0,0 %. I den yngre gruppen er det høy prosentandel ny variant i Vanse med 44 %, På Lista ellers er det 30,6 %, mens på Borhaug ligger det på 25,0 %. I den yngre gruppen er det forventet resultat.

I NOEN er det i den eldre gruppen høyest prosentandel ny variant på Borhaug med 20,8 %, mens i Vanse ligger det på 10 %. På Lista ellers er det 8,4 %. I den yngre gruppen er det 38,5 % ny variant på Lista ellers, mens i Vanse er det 28,1 % og på Borhaug 21,0 % ny variant. Det eneste som stemmer med forventningene her er at det er lavest prosentandel ny variant på Borhaug i den yngre gruppen.

7.9.4 Sosial variabel: Mors hjemsted

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	Lista	0,0 %	48	4
		andre	19,2 %	66	4
	yngre	Lista	23,0 %	210	10
		andre	26,9 %	97	5
NOE	eldre	Lista	3,3 %	39	4
		andre	14,8 %	43	4
	yngre	Lista	23,0 %	137	10
		andre	45,7 %	55	6
NOEN	eldre	Lista	4,0 %	38	4
		andre	23,0 %	36	4
	yngre	Lista	21,3 %	92	10
		andre	39,6 %	33	6

Tabell 58: Mors hjemsted, leksikalske variabler

I MYE er det i den eldre gruppen 0,0 % ny variant hos de informantene med mor fra Lista. I den eldre gruppen der mor ikke er fra Lista lå det på 19,2 %. I den yngre gruppen er det høyest prosentandel ny variant hos de med mor som kommer fra andre steder. I NOE i den eldre gruppen er det høyest prosentandel ny variant hos de som ikke har mor fra Lista. Det samme ser man i den yngre gruppen. I NOEN er det i begge aldersgruppene langt høyere prosentandel ny variant hos de som ikke har mor fra Lista. Mønsteret her er altså som forventet, nemlig at det er høyere prosentandel nye former hos de som har mor fra andre steder enn Lista.

7.9.5 Sosial variabel: Fars hjemsted

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	Lista	0,0 %	92	6
		andre	12,8 %	22	2
	yngre	Lista	10,0 %	249	11
		andre	62,8 %	58	4
NOE	eldre	Lista	9,9 %	59	6
		andre	14,8 %	23	2
	yngre	Lista	29,0 %	162	12
		andre	38,4 %	30	4
NOEN	eldre	Lista	18,0 %	52	6
		andre	0,0 %	22	2
	yngre	Lista	24,2 %	100	12

andre 40,0 % 25 4

Tabell 59: Fars hjemsted, leksikalske variabler

I den eldre gruppen er det i de to første ordene høyere prosentandel ny variant hos de som har far fra andre steder. Dette stemmer med forventningene. I den yngre gruppen er mønsteret det samme, i denne gruppen i alle ordene. I NOEN er det ingen treff på ny variant hos de eldre med far fra andre steder. Når det gjelder MYE er forskjellene for de yngre signifikant med $p=0,002$,

7.9.6 Sosial variabel: Mors utdannelse

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	Grunnskole	-	0	0
		Videregående	-	0	0
		Yrkesfag	10,5 %	68	4
		Høyskole	17,5 %	17	32
	yngre	Grunnskole	28,9 %	44	3
		Videregående	4,1 %	88	3
		Yrkesfag	27,7 %	51	3
		Høyskole	35,0 %	103	5
NOE	eldre	Grunnskole	-	0	0
		Videregående	-	0	0
		Yrkesfag	14,8 %	51	4
		Høyskole	0,0 %	11	2
	yngre	Grunnskole	28,5 %	24	3
		Videregående	37,1 %	65	3
		Yrkesfag	39,1 %	30	3
		Høyskole	27,1%	66	6
NOEN	eldre	Grunnskole	-	0	0
		Videregående	-	0	0
		Yrkesfag	15,6 %	28	4
		Høyskole	16,0 %	20	2
	yngre	Grunnskole	16,7 %	18	3
		Videregående	21,7 %	42	3
		Yrkesfag	52,6 %	21	3
		Høyskole	14,6 %	34	6

Tabell 60: Mors utdannelse, leksikalske variabler

I MYE i den eldre gruppen er det høyere prosentandel ny variant hos de som har mor med høyskoleutdannelse. De som har mor med yrkesfagutdannelse ligger 6,9 % bak. I den yngre

gruppen er det også her høyest prosentandel ny variant hos de med mor med høyskoleutdannelse. De som har mor med videregående utdannelse har lav prosentandel ny variant, bare 4,1 %. De som har mor med yrkesfaglig utdannelse har 27,7 % og de som har mor med grunnskoleutdannelse har 28,9 % ny variant. De med mor med høyskoleutdannelse har 35,0 % ny variant. Man ser forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre.

I NOE i den eldre gruppen er det kun de som har mor med yrkesfaglig utdannelse som har noen treff på den nye varianten. I den yngre gruppen er stiger prosentandel ny variant med stigende utdannelse hos mor frem til og med yrkesfag. Den synker noe igjen hos de med mor med høyskoleutdannelse. Dette er ikke som forventet.

I NOEN har de med mor med høyskoleutdannelse høyere prosentandel ny variant enn de som har mor med yrkesfagutdannelse. Her er forskjellene små, men resultatet peker i forventet retning. I den yngre gruppen er det de med mor med yrkesfaglig utdannelse som har høyest prosentandel ny variant. Denne gruppen skiller seg ut med langt høyere prosentandel ny variant enn de andre. Med 21,7 % kommer de med mor med videregående skole. En del lengre bak, på 16,7 % finner man de med mor med grunnskole og til slutt med 14,6 % finner man de som har mor med høyskoleutdannelse. Dette stemmer ikke med forventningene.

7.9.7 Sosial variabel: Fars utdannelse

			Frekvens ny form	N	IN
MYE	eldre	Grunnskole	14,0 %	61	3
		Yrkesfag	17,5 %	17	2
		Høyskole	0,0 %	7	1
	yngre	Grunnskole	22,4 %	90	4
		Yrkesfag	21,1 %	180	9
		Høyskole	41,5 %	37	2
NOE	eldre	Grunnskole	19,7 %	43	3
		Yrkesfag	0,0 %	11	2
		Høyskole	0,0%	8	1
	yngre	Grunnskole	15,9 %	49	4
		Yrkesfag	33,6 %	122	10
		Høyskole	53,1 %	21	2
NOEN	eldre	Grunnskole	20,8 %	26	3
		Yrkesfag	16,0 %	20	2
		Høyskole	0,0 %	2	1
	yngre	Grunnskole	20,9 %	38	4
		Yrkesfag	25,9 %	72	10

Tabell 61: Fars utdanning, leksikalske variabler

I MYE i den eldre gruppen er det høyest prosentandel ny variant hos de med far med yrkesfag. Like bak finner man informanter med far med grunnskoleutdanning. De med far med høyskoleutdanning har ingen treff på den nye varianten. I den yngre gruppen er det minimale forskjeller mellom de som har far med grunnskole og de med yrkesfag. De med far med høyskoleutdanning har høyest prosentandel ny variant. Ikke i noen av gruppene ser man fullt ut et forventet mønster. Når det gjelder NOE, ser man i den eldre gruppen at det er bare de med far med grunnskole som har treff på den nye varianten. De har 19,7 % ny variant. I den yngre gruppen stiger prosentandel ny variant med stigende utdanning hos far, og her ser man da forventet resultat. I NOEN er det i den eldre gruppen høyest prosentandel ny variant på de med far med grunnskole. I overkant av 4 % lengre bak finner man de med far med yrkesfag. De med far med høyskole har ingen treff. I den yngre gruppen synker prosentandel ny variant med stigende utdanning. Man ser ikke forventet resultat i noen av gruppene.

7.9.8 Sosial variabel: De unges framtidsplaner

		Frekvens ny form	N	IN
MYE	høyere utdanning	15,1 %	212	9
	yrkesfaglig	35,2 %	85	5
NOE	høyere utdanning	39,0 %	139	9
	yrkesfaglig	18,4 %	41	5
NOEN	høyere utdanning	42,0 %	71	9
	yrkesfaglig	14,5 %	45	r

Tabell 62: De unges framtidsplaner, leksikalske variabler

I MYE ser man at de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta høyere utdanning. Dette stemmer ikke med forventningene. For de to andre er det motsatt. Her er det høyere prosentandel ny variant hos de som ønsker å ta høyere utdanning. Dette stemmer med mine forventninger om at det er høyere prosentandel nye varianter hos de som ønsker å ta høyere utdanning.

8 Drøfting av resultater

Jeg vil nå drøfte resultatene som er presentert i kapittel 7. Jeg vil drøfte om det er språkendring og hvordan den arter seg for hver språklig variabel med utgangspunkt i de ulike sosiale variablene. På denne måten får vi et større, samlet bilde av hvordan språkendringen utvikler seg på Lista. Videre vil jeg for hver språklig variabel diskutere hvorfor det skjer språkendring og i hvilken retning den språklige variabelen eventuelt endrer seg. Videre vil jeg forsøke å finne svar på del to av problemstillingen min, altså om det er forskjell i de unges talemål ut fra hvilke framtidsplaner de har. Jeg vil da diskutere dette ut fra mine egne funn i alle de seks språklige variablene. Til slutt i dette kapittelet går jeg igjennom forventningene som ble presentert i begynnelsen av resultatkapittelet, og forsøker å svare på om disse stemte.

8.1 Alder: Språkendring i tilsynelatende tid

Den første sosiale variabelen er den viktigste sosiale variabelen ut fra et språkendringperspektiv. Samlet ser man at gjennomsnittlig har de eldre 21,1 % nye varianter, mens de yngre har 38,0 % nye varianter. Dette tyder på at det samlet sett er språkendring i de språklige variablene jeg har undersøkt, men det er variasjon mellom de ulike språklige variablene i hvor stor forskjell det er mellom de yngre og de eldre. Nedenfor, i tabell 60 er det en samlet oversikt over alle de språklige variablene for den sosiale variabelen alder.

	Eldre	Yngre
Presens sterke verb	16,4 %	22,5 %
Svake hunkjønnsord	58,0 %	89,8 %
Desonorisering	13,0 %	20,4 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	8,9 %
Perfektum partisipp	48,8 %	78,3 %
MYE	9,6 %	24,1 %
NOE	9,1 %	31,6 %
NOEN	13,8 %	28,2 %
Gj.snitt	21,1 %	38,0 %

Tabell 63: Språkendring i tilsynelatende tid

8.1.1 *Presens av sterke verb*

I variabel 1, presens av sterke verb ser man at det er aldersforskjell i bruken av ny variant. De unge bruker, som forventet, den nye varianten mer enn de eldre. Forskjellen mellom gruppene er ikke veldig stor, men det er likevel nok til å si at det er en språklig variabel som er i endring. Det at det ikke er veldig stor forskjell mellom aldersgruppene kan tyde på at det er en språkendring som går sakte fremover. Det er lite trolig at dette er en språklig variabel som ikke er i endring, for prosentandelen ny variant er for høy, jevnt over, til at det er sannsynlig det er tilfeldige utslag. Tallene går i forventet retning, og dette tyder på at det er en språkendring i presens av sterke verb. Likevel, forskjellen er ikke statistisk signifikant og man kan ikke da ut fra disse tallene si sikkert at dette er mønsteret for populasjonen ellers.

8.1.2 *Svake hunkjønnsord*

I variabel 2, svake hunkjønnsord er det tydelig språkendring. Resultatet er også signifikant, og da er sjansen for at resultatene kan overføres til hele populasjonen stor. I følge Randi Lohndal Frestad hadde skiftet fra å være et e/a-mål til å bli rent e-mål allerede skjedd på begynnelsen av 1990-tallet. For personer født etter 1970 var Lista et rent e-mål, bortsett fra informanter fra Borhaug (Frestad, 1991: 164). Alle mine informanter er født etter 1970, bortsett fra en mann som er født i 1966. Ser man på tabell 60 er det tydelig at det er en aldersforskjell her. De yngre bruker nærmest konsekvent e-endelse, mens de eldre veksler. Ut fra mine funn ser det ikke ut til å stemme det Frestad skrev på begynnelsen av 1990-tallet. For den eldre gruppen er det langt igjen til et gjennomført e-mål. Det at det er så stor forskjell mellom de to generasjonene tyder på at dette er en språkendring som har gått fort. Hos de unge er den så å si fullført, og man vil da se små forskjeller innad i den yngre gruppen. De fleste unge informantene har nærmere 100 % ny variant, men det er to informanter, informantnummer 2106 og 2114, som har en betydelig andel av den tradisjonelle varianten. Til sammen for de to informantene er det til sammen 14 treff på tradisjonell variant og ny variant. Når de da har ca. 50 % av disse i tradisjonell form kan det tyde på, tross få treff på variabelen, at disse to ikke har gjennomført språkendringen. Selv om man finner noen unge som av og til har a-endelse, vil jeg likevel si at språkendringen er hovedsakelig fullført hos de unge. Jeg vil derfor videre i drøftingen rundt denne språklige variabelen legge størst vekt på den eldre gruppen, hvor språkendringen fortsatt er aktiv og variasjonen i gruppen kan fortelle oss noe om språkendringen.

8.1.3 *Desonorisering*

Prosenttallene for desonorisering viser at de er lave for både den yngre og eldre gruppen. Ut fra mine funn vil jeg si at de leniserte formene står sterkt på Lista. Det er likevel slik at de fleste informantene har noen treff på desonoriserte former. Det er altså ikke bare noen få informanter som drar prosenttallene opp. Dette kan tyde på at også på Lista svekkes de leniserte formene til fordel for desonoriserte former. Dette er en utvikling som ut i fra mine tall er i gang, men ikke i stor skala. Ser man på tallene for de to aldersgruppene ser man at det er mer av den nye varianten i den yngre gruppen. Dette kan tyde på at det er en faktisk begynnende språkendring, og ikke bare tilfeldige utslag, i hvert fall ikke i den yngre gruppen.

8.1.4 *Sj/kj-sammenfall*

Dette er en språklig variabel der de eldre informantene har 0,0 % ny variant. Språkendringen er så ny at den viser seg ikke hos de eldre. Den eldre gruppen vil derfor ikke bli videre kommentert for denne språklige variabelen. I den yngre gruppen er det samlet 8,9 % ny variant. Dette kan tyde på en begynnende språkendring, men ser man på tallene for hver informant ser man at det er kun fem informanter som har noen treff på ny variant. Trolig er dette for mange informanter til å si at det er kun tilfeldigheter. Dette er et språktrekk som får innpass i stadig flere språksamfunn i Norge, og ut fra tallene jeg har funnet om denne variabelen vil jeg si at sj/kj-sammenfallet også har begynt på Lista. Det ville vært interessant å foreta en lignende undersøkelse på denne variabelen om noen år. Kanskje vil man da se at språkendringen er i gang for fullt. Forskjellen mellom yngre og eldre gruppe er signifikant, og da øker sannsynligheten for at resultatet samsvarer godt med populasjonen ellers.

8.1.5 *Perfektum partisipp*

Det er tydelig at man finner språkendring på denne språklige variabelen. De unge har langt høyere prosentandel ny variant enn de eldre (48,8 % hos de eldre og 78,3 % hos de unge). Det er altså cirka 30 % høyere prosentandel av ny variant hos de unge. Dette er mye og vitner om en språkendring som går raskt. Resultatet på denne sosiale variabelen er også signifikant. Ser man på oversikten over hver enkelt informant ser man at det er store variasjoner innad i aldersgruppene. Flere informanter i den yngre gruppen har for eksempel cirka 30 % ny variant, mens flere andre har 100 % ny variant. Dette er en språkendring som pågår nå hos en del av informantene, og det er da varierende hvor mye de bruker den nye varianten. Ni av de unge informantene har også fullført språkendringen, for de har ny variant i alle tilfeller.

8.1.6 Leksikalske variabler

For alle de tre valgte leksikalske variablene er det aldersforskjell i prosentandel ny variant. Dette tyder på at det kan være en språkendring i disse ordene. Det er lav prosentandel ny variant i begge aldersgruppene, så den tradisjonelle formen står sterkt. Hos den eldre gruppen er det lav prosentandel ny variant. Dette tyder på at de nye variantene er en del av det språklige repertoaret deres, selv om innslaget av ny variant er lavt. Ser man på oversikten over hver informant ser man at det er mange informanter som ikke har noen treff på de nye variantene. Det er altså veldig varierende hvor mye de nye variantene brukes. På MYE er det åtte informanter av de unge som har treff på ny variant. Hos de eldre er det tre informanter som har det. Det er 14 unge informanter som har treff på ny variant av NOE. Her har den eldre gruppen igjen tre informanter. Her er resultatet signifikant. Det er elleve unge informanter som har treff på NOEN, mens det er fire informanter som har treff på den nye varianten i den eldre gruppen. Dette er viktig å ha i mente når man videre drøfter resultatene. Det er store variasjoner i bruken av ny form. Det er altså mange med 0,0 % ny variant, mens andre varierer fra ca. 5 % (i den eldre gruppen) til andre som har 100 % (i den yngre gruppen). Med så stor variasjon er det vanskelig å si noe mer enn at dette trolig er en begynnende språkendring som er i gang på Lista, der bare noen av innbyggerne har tatt i bruk de nye formene.

8.2 Kjønnforskjeller sammenholdt med alder

Innledningsvis i kapittel 7 skrev jeg at jeg ikke hadde noen klare forventninger til hva jeg ville finne på denne sosiale variabelen. Resultatene mine viser samlet sett for alle de språklige variablene at det er en klar kjønnforskjell. Kvinnene er i både den eldre og yngre gruppen tidligere ute med å bruke nye varianter enn mennene er. Her er kjønnforskjellen størst i den eldre gruppen. Se tabell 61 nedenfor.

	Eldre		Yngre	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Presens sterke verb	24,1 %	8,6 %	33,7 %	16,7 %
Svake hunkjønnsord	78,0 %	38,0 %	90,0 %	89,0 %
Desonorisering	15,0 %	11,0 %	25,0 %	16,0 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	7,0 %	11,0 %
Perfektum partisipp	65,0 %	36,0 %	85,0 %	70,0 %
MYE	15,0 %	4,2 %	24,0 %	25,0 %
NOE	15,0 %	3,0 %	38,0 %	25,0 %
NOEN	24,0 %	4,0 %	44,0 %	12,0 %

Gj.snitt	29,5 %	13,1 %	43,3 %	33,1 %
-----------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Tabell 64: Kjønnforskjeller sammenholdt med alder

Det hevdes (se 4.52) at kjønnforskjeller holder på å jevne seg ut. Kvinner er nå mer likestilt med menn i arbeidslivet, og trenger da ikke vise status gjennom språket. Lista er et bygdesamfunn, som ligger langt fra en større by. Det kunne ha tenkes at likestillingen ikke har kommet like langt her, og at kvinner fortsatt har behov for å vise status gjennom å bruke mer nye språkformer. I min undersøkelse er det kjønnforskjeller i begge aldersgruppene. Den yngre gruppen har ikke startet sine karrierer i arbeidslivet ennå. De går på skole, og der er det likestilling mellom kvinner og menn. Det er altså lite trolig at kjønnforskjellen kan begrunnes i mangel på likestilling i arbeidslivet. Ut fra de kvinnelige informantenes utdanning er det heller ingenting som skulle tilsi at Lista ligger lengre bak i likestilling enn ellers i landet.

Kvinner er mer opptatt av åpen prestisje enn det menn er. Menn er mer opptatt av gruppesolidaritet, det som kan kalles skjult prestisje (Skjekkeland, 2009: 28). Det kan hende at kjønnforskjellen kan begrunnes i dette. Det kan da tenkes at flere av mennene har det Skjekkeland kaller en homo domesticus personlighetstype, mens flere kvinner enn menn er homo dynamicus. Dette henger også sammen med hvilken tilhørighet man har til hjemstedet. Er det en stor del av ens egen identitet å være fra Lista, er det også mer sannsynlig at man holder på tradisjonelle former. Man er opptatt av gruppetilhørighet, og det som kanskje markerer sterkest denne gruppetilhørigheten er språket.

At kvinnene og mennene var ulike på dette var også mitt inntrykk av informantene, uten at dette ble kartlagt systematisk. Kvinnene viste jevnt over en større interesse for det som ligger utenfor Lista, mens det var flere menn som syntes man hadde alt man trengte på Lista. Flere av de eldre mennene hadde heller aldri hatt bostedsadresse noe annet sted enn på Lista. Alle de eldre kvinnene hadde bodd vekke i kortere eller lengre perioder i forbindelse med utdanning. Av de unge informantene var det flere kvinner enn menn som ønsket å ta høyere utdanning. Det var seks av åtte kvinner som ønsket dette, mens det var tre av åtte menn som ønsket høyere utdanning. Dette er noe som kan spille inn på hvor stor andel ny variant man bruker, og det kan tenkes at dette kan ha hatt innvirkning på den store kjønnforskjellen.

8.2.1 *Presens av sterke verb*

Det er betydelige kjønnforskjeller i både den eldre og yngre gruppen. De yngre kvinnene går i front i språkendringen, og cirka 1/3 av presens av sterke verb er hos dem den nye varianten.

De eldre mennene holder igjen og har bare 8,6 % ny variant. Noe som er verdt å legge merke til her er at de eldre kvinnene har høyere prosentandel ny variant enn de yngre guttene. Kjønnforskjell er altså her en viktig sosial variabel for å beskrive endringen.

8.2.2 *Svake hunkjønnsord*

Også på denne språklige variabelen er det stor kjønnforskjell. Dette gjelder den eldre gruppen, men ikke den yngre. Tallene for den yngre gruppen er ikke særlig interessante ettersom endringen er så og si fullført hos dem. Mennene ligger langt bak kvinnene med 38,0 % ny variant mot 78,0 % ny variant. Hos mennene er det heller ikke én enkeltperson som drar prosentandelen langt ned. Det er flere menn som ligger under 50,0 % ny variant. Blant kvinnene er det annerledes. Her er det en informant som har 75,0 % ny variant, en som har 90,0 % ny variant, en som har 47,1 % ny variant og en som har 100 % ny variant. Hos en del av kvinnene er språkendringen nesten fullført. Dette kan også underbygges med at det er en kvinne som trekker ned prosenten, og det er ei kvinne fra Borhaug. Hun har kun 47,1 % ny variant. Dette stemmer overens med det Frestad skrev om at informanter fra Borhaug har en tregere utvikling til å bli et rent e-mål enn de andre områdene på Lista (1991:164). Likevel, det er trolig tilfeldig at informanten er fra Borhaug, ettersom kvinnen som har høyest andel ny variant også er fra Borhaug.

Mitt inntrykk er at mange listalendinger er bevisst dette språklige trekket, og at det muligens fungerer som en markør for lokal tilhørighet. De omkringliggende bygdene har ikke e/a-mål. Dette er noe som i denne delen av landet har vært særegent for Lista. En av de eldre kvinnene begynte å snakke om dette særegne trekket ved listadialekten, og hun snakket om det som om det fortsatt stod sterkt på Lista. Etter intervjuene av de eldre fortalte jeg dem hva jeg var ute etter da jeg hadde Kims lek med dem. En av de andre kvinnene sa da at hvis hun hadde noen e-endelser, så var altså det feil, for hun sa uten tvil disse ordene med a-endelse. De var begge kvinner de som uttrykte til meg hvor viktig denne endelsen er, men analysen av språket deres viste at de brukte e-endelse i henholdsvis 75,0 % og 47,1 % av mulige tilfeller. For øvrig er dette en indikasjon på at rapportert språkbruk kan gi andre resultater enn analyser av faktisk språkbruk.

Som nevnt tidligere er menn mer opptatt av gruppetilhørighet og skjult prestisje enn det kvinner er. Ut fra det noen informanter sa til meg om denne endelsen, kan det virke som at a-endelse i svake hunkjønnsord ubestemt form entall er noe som har skjult prestisje på Lista. Mennene holder godt på språktrekket, med tanke på at kvinnene har nærmest et rent e-mål.

Kanskje mener en del av kvinnene også at det er viktig å holde på språktrekket, men det ser ut til at det er mennene som i praksis holder på den tradisjonelle formen.

8.2.3 *Desonorisering*

Det er lite kjønnsforskjell i den eldre gruppen. I den yngre gruppen er det større kjønnsforskjell. Ser man på begge gruppene delt inn etter kjønn ser man også her at de eldre mennene har lite av den nye varianten, mens de unge kvinnene har mest. Det er også verdt å legge merke til at de unge mennene har kun 1,0 % mer ny variant enn de eldre kvinnene. Her ligger altså de eldre mennene og kvinnene og de yngre mennene nokså likt i prosentandel ny variant, mens de yngre kvinnene ligger langt foran. Det kan se ut til at det er de unge kvinnene som driver språkendringen fremover, og de andre gruppene henger noe etter. Ser man på tallene for hver informant er det tydelig at det er en informant som skiller seg ut i forhold til de andre. Dette er den unge kvinnelige informanten 2105. Hun har hele 96,4 % desonoriserte former, og drar dermed opp gjennomsnittet til de unge kvinnene. Dette forklarer hvorfor de unge kvinnene ligger så langt foran de andre gruppene i prosentandelen ny variant. Det er dermed ikke nødvendigvis slik at de unge kvinnene ligger langt foran i språkendringen. Gjennomsnittet for de unge kvinnene viser 14,5 % ny variant når informant 2105 er trukket ut. Når denne informanten ikke er regnet med er det ikke noen nevneverdig kjønnsforskjell i den yngre gruppen. Det kan se ut til at jevnt over er det en del desonoriserte former, både hos de eldre og hos de yngre. Det er trolig at dette vitner om en språkendring som går tregt, og det vil trolig ta lang tid før listalendinger bruker mer desonoriserte former enn leniserte former.

8.2.4 *Sj/kj-sammenfall*

Det er ikke mye kjønnsforskjell i denne variabelen. Det er likevel verdt å merke seg at mønsteret her er motsatt enn med de andre variablene. Mennene har noe mer ny variant enn det kvinnene har. Hvorfor er det slik? Agnes Kroken skriver i sin masteroppgave at sj-lyden er en lavstatusform. Dette hevder hun på grunn av stort engasjement som har vært i allmennheten for å beholde adskillelse av de to lydene (Kroken, 2014: 69). Det er mulig dette kan forklare kjønnsforskjellen. Kvinner er mer opptatt av status igjennom språket, og dermed er det mulig at de da bruker denne nye varianten mindre på grunn av at den har lav status i samfunnet. Per Sigmund Sævik Bøe fant i sin masteroppgave en tendens til at mennene hadde mer sj-lyd enn kvinnene hadde (Bøe, 2013: 78). Forskjellen mellom kjønnene er i denne variabelen små, så det er vanskelig å si om det er tilfeldigheter som gjør det, eller om det faktisk er mønsteret i populasjonen ellers også.

8.2.5 Perfektum partisipp

De eldre mennene har lavest prosentandel ny variant, mens de unge kvinnene har klart mest. De eldre kvinnene ligger langt foran mennene i samme aldersgruppe, og de er faktisk kun 5,0 % bak de unge mennene. Den sosiale variabelen kjønn er igjen viktig for å beskrive språkendringen. Her er det kvinner som går i front, mens mennene holder noe igjen. Forskjellen mellom disse to gruppene, eldre menn og yngre kvinner viser tendens i signifikanttestingen.

8.2.6 Leksikalske variabler

Også på denne variabelen, i alle tre ordene er det klar kjønnsforskjell. Det eneste unntaket her er MYE. Her er det ikke kjønnsforskjell i den yngre gruppen. De yngre mennene har 1,0 % høyere prosentandel ny variant enn kvinnene, men det er så lite forskjell at man kan ikke si at det er noe kjønnsforskjell her. En kan spørre seg hvorfor man ikke finner det samme mønsteret som man har funnet i de fleste andre språklige variablene. En forklaring kan man finne ved å se på tallene til informant 2102 som har høyest prosentandel ny variant på dette ordet. Han drar derfor opp snittet for de unge mennene. Utenom dette unntaket ser vi altså mønsteret som man har funnet før. Kvinner ligger foran menn i språkendringen. Det kan iallfall ut fra tallene tyde på det, men det er vanskelig å generalisere til populasjonen når det er så varierende prosentandel nye varianter.

8.3 Bosted sammenholdt med alder

	Eldre			Yngre		
	Borhaug	Vanse	Lista ellers	Borhaug	Vanse	Lista ellers
Presens sterke verb	26,5 %	9,2 %	11,9 %	19,6 %	48,3 %	14,5 %
Svake hunkjønnsord	55,1 %	63,5 %	54,2 %	97,4 %	90,9 %	78,2 %
Desonorisering	10,8 %	16,6 %	10,9 %	13,7 %	28,8 %	15,8 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	0,0 %	9,2 %	18,8 %	0,5 %
Perfektum partisipp	35,9 %	68,8 %	27,3 %	75,0 %	56,3 %	96,0 %
MYE	14,0 %	11,6 %	0,0 %	26,0 %	54,0 %	3,5 %
NOE	19,7 %	0,0 %	7,0 %	25,0 %	44,0 %	30,6 %
NOEN	20,8 %	10,0 %	8,4 %	21,0 %	28,1 %	38,5 %
Gj.snitt	22,9 %	22,5 %	15,0 %	35,9 %	46,2 %	34,7 %

Tabell 65: Bosted sammenholdt med alder

Ser man samlet for alle de språklige variablene på den sosiale variabelen lokalisering ser man at det her ikke er forventet resultat. Det var forventet å se høyest prosentandel nye varianter på Vanse og lavest prosentandel nye varianter på Borhaug. Dette var forventet i begge aldersgruppene. Det stemmer med forventningen at det hos den yngre gruppen samlet for alle de språklige variablene er høyest prosentandel nye varianter på Vanse.

8.3.1 *Presens av sterke verb*

Tabellen ovenfor viser at de unge på Vanse er langt foran de andre i språkendringen på denne språklige variabelen. Dette stemmer overens med det man forventer, nemlig at i sentrum kommer språkendringen før de mer rurale områdene. I den unge gruppen er det lavest andel ny form på Lista ellers, men her er ikke forskjellen stor til Borhaug. Det hadde vært forventet å se at Borhaug hadde noe lavere prosentandel ny form enn Lista ellers. Informant 2107 fra Borhaug er ei kvinne som er tydeligst homo dynamicus, og er den eneste av de unge informantene som ikke ønsker å bosette seg på Lista i fremtiden. Hun har 87,5 % ny variant, og trekker da den samlede prosenten for Borhaug opp. Dette kan forklare at Borhaug ligger foran Lista ellers.

I den eldre gruppen ser man ikke det forventede mønsteret. Borhaug har høyest prosentandel ny variant, og Vanse har lavest. Den høye prosentandelen til Borhaug kan forklares i informant 2118, som kan kalles en homo dynamicus. Informanten ønsker ikke nødvendigvis å bo på Lista resten av livet. Hun er glad i å reise og uttalte også at hun skifter fort språklige former etter hvem hun snakker med. Informanten har 68,6 % ny variant, mens de to andre eldre informantene fra Borhaug 8,8 % og 2,0 % ny variant. Det at Vanse har så lav prosentandel ny variant i den eldre gruppen finner jeg ikke noe forklaring på i noen av informantene. De har alle jevnt over lav prosentandel ny variant. Når jeg videre ser på prosenttallene til alle de eldre informantene viser det at det er kun tre informanter som har mer enn 10,0 % prosentandel ny variant. Tre av de andre informantene har kun ett treff på ny variant, og en av de eldre informantene har kun tre treff på den nye varianten. Når det er så få treff på variabelen er det vanskelig å si om treffene på ny variant er uttrykk for tilfeldigheter. Dette gjør at man må være ekstra tilbakeholden med å tolke resultatene til den eldre gruppen som noe som gjelder for hele den eldre populasjonen.

8.3.2 *Svake hunkjønnssord*

Ser man på Tabell 65 ser man at Lista ellers har lavere prosentandel ny variant enn Vanse og Borhaug. Ser man på oversikten over tallene for alle informantene, (se vedlegg 1) ser man at de to informantene som har en del treff på den tradisjonelle varianten begge er fra Lista ellers. Disse to informantene har ikke fullført språkendringen. Utenom disse to informantene fra Lista ellers er det lite variasjon innad i den yngre gruppen. Dette er som forventet når språkendringen er så å si gjennomført.

I den eldre gruppen er det Vanse som ligger fremst i språkendringen, mens Borhaug og Lista ellers ligger omtrent likt. Går jeg inn i tallene for hver informant ser jeg at det er en informant som trekker prosenten til Borhaug kraftig opp. Dette er informant 2118. Dette er ei kvinne fra Borhaug som er, som tidligere nevnt, homo dynamicus. Hun har 100 % ny variant. Trekker man denne informanten ut av tabellen blir det samlede tallet for eldre informanter fra Borhaug på kun 32,7 %, altså langt bak de andre områdene på Lista. Dette stemmer overens med det Frestad skrev, nemlig at det rene e-målet ikke var kommet til Borhaug ennå. Ser man på tallene for de unge ser man at språkendringen er også kommet til Borhaug, men det stemmer overens med Frestads funn at de som var unge på 1990-tallet og kom fra Borhaug, altså de som i dag utgjør min populasjon for den eldre gruppen fra Borhaug, ikke har fullført språkendringen.

8.3.3 *Desonorisering*

Det er forventet mønster i både den eldre og yngre gruppen når det kommer til lokalisering. Det er høyest prosentandel desonoriserte former når man kommer fra Vanse. Dette gjelder både den eldre og yngre gruppen. Det er som forventet at Vanse går i front i språkendringen, og at de mer rurale områdene av Lista henger etter. Man ser også i begge gruppene at det er lavest prosentandel desonoriserte former når man kommer fra Borhaug. Her er forskjellen til Lista ellers i den eldre gruppen ubetydelig liten, og i den yngre gruppen er den også liten. I den eldre gruppen er ikke forskjellen veldig stor til Vanse heller. Som tidligere nevnt, er denne språkendringen trolig en endring som går tregt. Når det er lite forskjell mellom gruppene kan det tyde på at det er ikke noen gruppe som leder tydelig an i språkendringen og dermed blir det trege tempoet på språkendringen opprettholdt. Dette gjelder for den eldre gruppen, men i den yngre gruppen ser det ut til at de fra Vanse skiller seg ut med at de har en betydelig høyere prosentandel ny variant sammenlignet med de andre gruppene. Denne gruppen ser ut til å lede an i språkendringen.

8.3.4 *Sj/kj-sammenfall. Fem personer med ny variant.*

Det er fem informanter som har treff på den nye varianten av denne variabelen. Når tallene deles enda mer opp i lokalisering, mors og fars utdannelse og hjemsted sier det seg selv, med kun fem informanter med treff på ny variant, at det blir vanskelig å lese mye ut av hvordan en begynnende språkendring vil se ut. I noen grupper er det ikke informanter med ny variant i det hele tatt. De andre tallene er det da vanskelig å lese så mye ut av på grunn av at det er så få informanter i hver av gruppene, og det er vanskelig å generalisere ut fra 1-2 personer.

Hva karakteriserer disse fem personene som kan være med på å sette i gang en språkendring? Disse fem informantene består av tre kvinner og to menn. Tre av dem er fra Borhaug, en fra Lista ellers og en fra Vanse. To av dem ønsker å ta yrkesfaglig utdannelse, mens to ønsker å ta høyere utdannelse. Tre av dem har mor fra lista og de resterende to har ikke det. Tre av dem har far fra Lista og resten har ikke det. To av dem har mor med grunnskoleutdannelse, to har mor med høyskoleutdannelse, en har far med grunnskoleutdannelse og fire har far med yrkesfaglig utdannelse.

Ut fra dette ser man ikke noe mønster om hva slags personer disse informantene er. Det er ingen sosial variabel som utpeker seg sterkt. Dette måtte i så fall være fars utdannelse der fire av informantene har far med yrkesfaglig utdannelse. Det er likevel lite trolig at dette er noe som påvirker bruken av ny variant på denne sosiale variabelen. 10 av 16 informanter har far med yrkesfaglig utdannelse, og det er da ikke overraskende at flertallet har det blant den gruppen som bruker ny variant på denne språklige variabelen.

8.3.5 *Perfektum partisipp*

I den eldre gruppen har informantene fra Vanse høyest prosentandel ny variant. Dette er forventet resultat. Lista ellers har lavest prosentandel ny variant. Det forventede resultatet hadde vært å finne at Borhaug hadde lavest, ikke Lista ellers. Igjen ser vi at informant 2118 fra Borhaug har høy andel av ny variant, og hun trekker opp snittet til Borhaug. Dette kan forklare det at vi ikke finner forventet resultat. I den yngre gruppen finner man ikke forventet resultat. Her har Vanse lavest prosentandel ny variant og Lista ellers høyest. Ser man på prosentene for hver informant, og antall mulige treff kan man muligens finne en årsak. 9 av de unge informantene har 100 % ny variant. De har altså fullført språkendringen. Dette kan forklare hvorfor man ikke finner forventet mønster i den yngre gruppen. Det er så mange som her har fullført språkendringen, og da vil man ikke finne forventet mønster for språkendringen er ikke aktiv hos dem nå. Kanskje hadde resultatet blitt helt annerledes for en tid tilbake.

Endringen er fullført, og da kan man ikke ut fra tallene se hvem av dem som var først ute med dette. Man er for sent ute til å fange opp hvordan språkendringen har utviklet seg i forhold til de sosiale variablene. De resterende informantene som ikke har kommet like langt i språkendringen er få, og det er også få mulige treff på variabelen. Det er mulig man hadde funnet et mer forventet mønster hadde man trukket ut de 9 informantene som har fullført språkendringen.

8.3.6 Leksikalske variabler

I MYE og NOE ser det ut til at de unge fra Vanse går i front i språkendringen. Ellers spriker resultatene i flere retninger i den sosiale variabelen lokalisering. Dette trenger ikke nødvendigvis bety at lokalisering ikke har noe å bety for disse variablene. Mest sannsynlig kommer dette av at språkendringen ikke er i gang for fullt, for ser man på tallene for hver informant, ser man at det er mange informanter som ikke har noen treff på variablene. Prosentandelene er også lave for mange av informantene, og kan i noen tilfeller være uttrykk for tilfeldigheter. Om man tilfeldigvis bruker ny variant av noen av disse variablene av og til, trenger det ikke ha noe å si om man er fra Borhaug, Lista ellers eller Vanse.

8.4 Mors og fars hjemsted sammenholdt med alder

Nedenfor er det en samlet oversikt over prosentene i de ulike språklige variablene for de sosiale variablene mors hjemsted og fars hjemsted. For mors hjemsted ser man samlet for alle de språklige variablene et forventet resultat i begge aldersgruppene. Informantene har høyere prosentandel ny variant når mor ikke er fra Lista. Det samme ser man også i den yngre gruppen for fars hjemsted. Det er ikke overraskende at mors betydning er utslagsgivende. Det er interessant at fars hjemsted ser ut til å ha noe å si for den yngre gruppen. Det er mulig at far i dagens samfunn er mer aktiv i hjemmet og dermed ser man større påvirkning fra far hos de yngre enn hos de eldre. Det kan i så tilfelle forklare hvorfor fars hjemsted ikke viser forventet resultat i den eldre gruppen. Edit Bugge skriver:

Men det er også liten grunn til å tro at norske mødre i dag monopoliserer rolla som første språklige forbilde for norske barn. Etter innføringa av fedrekvote i permisjonstida har en stor andel nordmenn under 20 år tilbrakt viktige deler av spedbarnstida med far som viktigste omsorgsperson. I de siste månedene av første leveår, før barna begynner i barnehagen, er de fleste norske unger heime med *far*, ikke mor (Bugge: 2015: 122).

Dette kan da forklare at vi ikke finner et forventet mønster i den sosiale variabelen fars hjemsted i den eldre gruppen. Denne gruppen var barn før fedrekvoten ble innført, og hadde mest sannsynlig ikke faren sin hjemme med dem i permisjon. Det kan også tenkes at likestillingen i samfunnet, med at mors og fars roller både utenfor og i hjemmet er blitt mer like, kan forklare forskjellen. Mange fedre tar nå mer del i husarbeidet og er mer aktiv i barneoppdragelsen i hjemmet. I drøftingen under vil jeg også presentere andre mulige grunner til forskjellen i resultatene mellom mors og fars hjemsted.

	Eldre		Yngre	
	Lista	Andre	Lista	Andre
Presens sterke verb	7,7 %	25,1 %	9,5 %	51,3 %
Svake hunkjønnsord	46,3 %	69,7 %	86,4 %	96,5 %
Desonorisering	8,2 %	17,9 %	13,0 %	32,7 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	9,6 %	7,6 %
Perfektum partisipp	35,9 %	58,4 %	80,2 %	74,4 %
MYE	0,0 %	19,2 %	23,0 %	26,9 %
NOE	3,3 %	14,8 %	23,0 %	45,7 %
NOEN	4,0 %	23,0 %	21,3 %	39,6 %
Gj.snitt	13,2 %	28,5 %	33,3 %	46,8 %

Tabell 66: Mors hjemsted sammenholdt med alder

	Eldre		Yngre	
	Lista	Andre	Lista	Andre
Presens sterke verb	17,0 %	14,3 %	24,2 %	28,2 %
Svake hunkjønnsord	62,0 %	46,1 %	84,9 %	97,1 %
Desonorisering	14,5 %	8,5 %	14,8 %	37,1 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	5,3 %	7,6 %
Perfektum partisipp	47,4 %	52,1 %	78,4 %	77,7 %
MYE	0,0 %	12,8 %	10,0 %	62,8 %
NOE	9,9 %	14,8 %	29,0 %	38,4 %
NOEN	18,0 %	0,0 %	24,2 %	40,0 %
Gj.snitt	21,1 %	18,6 %	33,9 %	48,6 %

Tabell 67: Fars hjemsted sammenholdt med alder

8.4.1 Presens av sterke verb

Den sosiale variabelen, mors hjemsted er med på å beskrive språkendringen til presens av sterke verb. I begge gruppene er det tydelig at det er høyere prosentandel ny variant når mor

ikke kommer fra Lista. I den yngre gruppen er også forskjellen signifikant. Det er dermed sannsynlig at resultatet stemmer med populasjonen ellers.

Det kan tyde på at mors påvirkning er viktigere enn fars. I den eldre gruppen ser det ikke ut til at fars hjemsted har noe å si for om man velger tradisjonell eller ny variant av denne språklige variabelen. Det er lavere andel ny variant hos de med far fra Lista. Hos de unge er det motsatt, og det er mulig at fars hjemsted har noe å si. Det er likevel viktig å merke seg at det er en klar skjevfordeling i de ulike gruppene på denne variabelen. Den ene gruppen i hver av aldersgruppene har dobbelt så mye informanter som den andre gruppen. Dette gjør at tallene er mindre pålitelige, og tilfeldigheter hos enkeltinformanter kan bli mer fremtredende. Kanskje hadde resultatene blitt betydelig annerledes hvis informantene var mer jevnt fordelt mellom å ha far fra Lista og ikke ha far fra Lista.

8.4.2 Svake hunkjønnord

I både den eldre og yngre gruppen er det tydelig at det er høyere prosentandel ny variant når mor ikke er fra Lista. Det kan se ut som at hvis mor ikke er fra Lista bruker man en høyere andel ny variant av svake hunkjønnord enn hvis hun er fra Lista. Når det gjelder fars hjemsted ser man også her forventet resultat i den yngre gruppen, men ikke i den eldre gruppen. Det er mulig at vi finner forventet resultat i den yngre gruppen, men ikke i den eldre fordi far har endret sin rolle i hjemmet og dermed er en større språklig rollemodell for de unge i dag. Som tidligere nevnt er det også en skjevfordeling i antall i de ulike gruppene på denne sosiale variabelen, og man bør da være noe mer tilbakeholden i tolkningen av resultatene.

8.4.3 Desonorisering

Også på denne språklige variabelen ser man at er mor fra andre steder enn Lista er det høyere prosentandel ny variant. Dette gjelder begge aldersgruppene. Fars bakgrunn ser ut til å si oss lite om språkendringen i den eldre gruppen. Som tidligere nevnt kan det være metodiske grunner til det. I den yngre gruppen finner man at fars hjemsted kan ha en betydning. Ser man på informantene bak tallene ser man at informantnr 2105 hører til den gruppen der far kommer fra et annet sted enn Lista. Hadde ikke hun vært med i utregningen hadde det vært jevnere tall, og det kan da tyde på at denne sosiale variabelen har i denne språklige variabelen lite å si.

8.4.4 *Sj/kj-sammenfall*

Det er kun fem informanter som har treff på ny variant av denne språklige variabelen, og mor og fars hjemsted sier oss ikke noe om språkendringen. Se for øvrig 8.3.4.

8.4.5 *Perfektum partisipp*

I den sosiale variabelen mors hjemsted ser man forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre. Som jeg har skrevet om i 8.3.5, så kan det at vi finner forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre forklares i at mange av de unge har fullført språkendringen. Se 8.3.5. Når det gjelder fars hjemsted ser man her forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre. Som i mors hjemsted er det mulig at man ikke finner forventet resultat i den yngre gruppen fordi de fleste har fullført språkendringen. Det er viktig å merke seg at i den eldre gruppen der man ser forventet resultat er forskjellene veldig små, og det er mulig at resultatet er uttrykk for tilfeldigheter. Mangelen på forventede resultat på denne sosiale variabelen i andre språklige variabler kan underbygge det.

8.4.6 *Leksikalske variabler*

På de leksikalske variablene ser det ut til at en sosial variabel som kan si oss noe om språkendringen er mors hjemsted. Det er høyere prosentandel ny variant i alle aldersgruppene i alle tre ordene når mor ikke er fra Lista. Det ser også ut til at fars hjemsted kan ha noe å si her. I MYE og NOE er det tydelig at kommer far fra andre steder enn Lista, så er det høyere prosentandel ny variant. Dette gjelder også den yngre gruppen i NOEN. Det kan altså virke som at foreldres hjemsted har noe å si for de leksikalske variablene. Det kan hende at siden dette er en språkending i et relativt tidlig stadium, så vil man i resultatene mine se hvem som er først ute med å ta inn endringen i språket sitt. Det er som forventet at de som ikke har far eller mor fra Lista er raskere ute med å tilegne seg de nye variantene enn de som har mor eller far fra Lista. Merk også at forskjellen mellom yngre med far fra Lista og yngre med far fra andre steder i ordet MYE er statistisk signifikant.

8.5 Mors og fars utdannelse sammenholdt med alder

Samlet for alle de språklige variablene ser man forventet mønster hos de yngre når det kommer til fars utdannelse. Hos de eldre finner man forventet resultat når det kommer til mors utdannelse, men her er forskjellene så små at man kan ikke tillegge det noen vekt. Som tidligere nevnt har mors bakgrunn og utdannelse mer å si for språkutviklingen enn det fars

bakgrunn og utdanning har. Dette stemmer ikke overens med det at man samlet finner forventet mønster i den yngre gruppen i fars utdanning. Det er altså mulig at far har fått en viktigere rolle som språklig rollemodell, og kanskje dette gjenspeiles i de unge informantene. Som tidligere nevnt har far endret sin rolle i hjemmet, og det kan da forklare at vi finner forventet mønster i den yngre gruppen, men ikke i den eldre. Det at man ikke finner forventet resultat i de andre gruppene kan tyde på at disse sosiale variablene, altså mors og fars utdanning i den eldre gruppen og mors utdanning i den yngre gruppen har lite å si samlet sett. I noen av de språklige variablene finner man forventet mønster, i andre ikke.

	Eldre		Yngre			
	Yrkesfag	Høyskole	Grunnskole	Videreg.	Yrkesfag	Høyskole
Presens sterke verb	21,1 %	11,4 %	1,1 %	20,0 %	31,7 %	38,7 %
Svake hunkjønnsord	56,0 %	65,9 %	83,3 %	71,3 %	100,0 %	96,5 %
Desonorisering	9,0 %	23,2 %	11,5 %	15,8 %	43,7 %	14,6 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	32,1 %	0,0 %	0,0 %	7,2 %
Perfektum partisipp	46,1 %	64,8 %	55,2 %	100,0 %	56,6 %	87,8 %
MYE	10,5 %	17,5 %	28,9 %	4,1 %	27,7 %	35,0 %
NOE	14,8 %	0,0 %	28,5 %	37,1 %	39,1 %	27,1 %
NOEN	15,6 %	16,0 %	16,7 %	21,7 %	52,6 %	14,6 %
Gj.snitt	21,6 %	24,9 %	32,2 %	33,8 %	43,9 %	40,2 %

Tabell 68: Mors utdanning sammenholdt med alder

	Eldre			Yngre		
	Grunnskole	Yrkesfag	Høyskole	Grunnskole	Yrkesfag	Høyskole
Presens sterke verb	26,5 %	11,4 %	4,8 %	7,4 %	27,8 %	47,5 %
Svake hunkjønnsord	55,1 %	65,9 %	58,8 %	93,2 %	86,0 %	100,0 %
Desonorisering	10,8 %	22,1 %	3,4 %	14,7 %	14,8 %	56,8 %
sj/kj-sammenfall	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,7 %	14,0 %	0,0 %
Perfektum partisipp	36,0 %	64,8 %	76,9 %	84,7 %	85,1 %	34,9 %
MYE	14,0 %	17,5 %	0,0 %	22,4 %	21,1 %	41,5 %
NOE	19,7 %	0,0 %	0,0 %	15,9 %	33,6 %	53,1 %
NOEN	20,8 %	16,0 %	0,0 %	20,9 %	25,9 %	54,0 %
Gj.snitt	22,9 %	24,7 %	18,0 %	32,5 %	38,5 %	48,5 %

Tabell 69: Fars utdanning sammenholdt med alder

8.5.1 *Presens av sterke verb*

Når det gjelder mors utdanning er det ikke forventet resultat i den eldre gruppen.

Prosentandel ny variant stiger ikke ved stigende utdanning hos mor. Dette kan ha å gjøre med det jeg tidligere har nevnt at det er ujevnt fordelt hvor mye det er av den nye varianten i den eldre gruppen. Det kan også ha å gjøre med at jeg mangler opplysning om denne sosiale variabelen på to informanter. Det er to informanter som har mor som har tatt høyere utdanning og fire informanter som har mor som har hatt yrkesfaglig utdanning.

Opplysningene om den eldre gruppen blir her ufullstendig. I den yngre gruppen ser man forventet mønster. Prosentandel ny variant stiger ved stigende utdanning hos mor. I den yngre gruppen er det flere informanter og disse er godt fordelt på forskjellig utdanning hos mor, men med høyest forekomst av høyere utdanning (seks informanter).

For fars utdanning ser man ikke forventet resultat i den eldre gruppen. Her er det fallende prosentandel ny variant med stigende utdanning hos far. Som tidligere nevnt kan dette tyde på at fars utdanning har liten betydning. Hos den yngre gruppen ser man forventet resultat. Kanskje fars utdanning har noe å si for barnas språklige valg, og den eldre gruppens resultat kan begrunnes i at språkendringen ikke er ordentlig i gang i denne aldersgruppen? Eller kanskje denne forskjellen kan begrunnes i at far i dagens samfunn er mer aktiv i barneoppdragelsen og i hjemmet, og dermed ser man at fars utdanning har en betydning for de unge men ikke for de eldre? Det er mulig at det også her er det at det er noen få eldre som har en betydelig andel ny variant, mens resten av gruppen har lav prosentandel ny variant som kan forklare resultatet. Tallene blir da noe tilfeldige, for gruppen i sin helhet går ikke samlet i språkendringen.

8.5.2 *Svake hunkjønnssord*

I den eldre gruppen er det forventet resultat når det kommer til mors utdanning. Prosentandel ny variant stiger ved stigende utdanning hos mor. I den yngre gruppen finner man ikke dette mønsteret. Dette kan forklares i at språkendringen er fullført hos mange av de unge informantene. Språkendringen er ikke aktiv nå, og da vil man ikke finne forventet resultat på den sosiale variabelen. Når det gjelder fars utdanning er det ikke forventet resultat i noen av gruppene. Dette kan bety at fars utdanning har lite å si, men det kan også trolig forklares i skjevfordeling i antall i de forskjellige gruppene. Igjen må man også merke seg at språkendringen er fullført hos mange av de unge informantene.

8.5.3 *Desonorisering*

Når det gjelder mors utdanning ser man det forventede mønsteret i den eldre aldersgruppen. I den yngre gruppen er det ganske jevne tall, bortsett fra de med mor med yrkesfaglig utdanning. Her er prosentandelen ny variant langt høyere enn i de andre gruppene. Ser man på tallene for hver informant ser man at det er informantnr. 2105 som drar opp den samlede prosenten for denne gruppen. Hennes prosentandel ny variant er på 96,4 % og skiller seg da ut sammenlignet med resten av informantene. Dette forklarer at de med mor med yrkesfaglig utdanning har langt høyere prosentandel ny variant enn de andre. Det er mulig at mors utdanning påvirker språkvalget knyttet til denne variabelen hos de eldre, men ikke hos de yngre. Hos de eldre er det en markant forskjell mellom gruppene, mens i den yngre gruppen er det små forskjeller. Det er vanskelig å finne en forklaring på dette. I den yngre gruppen ser man lite forskjeller mellom gruppene. Det er da mulig at mors utdanning har lite å si for om man bruker leniserte eller desonoriserte former.

Fars utdanning ser ut til, også her, å si oss lite om språkendring. Som tidligere nevnt kan det være metodiske grunner til det. På den sosiale variabelen fars utdanning ser man ikke noe mønster i den eldre gruppen, og i den yngre gruppen ser man nesten helt lik prosentandel på de med far med grunnskoleutdanning og de med yrkesfagutdanning. I den gruppen med far med høyskoleutdanning er det langt høyere prosentandel ny variant. Dette er likevel ikke noe vi kan generalisere ut fra. Denne gruppen består av to informanter, og den ene av dem er informant 2105 som skiller seg ut med at hun har svært høy prosentandel ny variant.

8.5.4 *Sj/kj-sammenfall*

Det er kun fem informanter som har treff på ny variant av denne språklige variabelen, og mor og fars utdanning sier oss ikke noe om språkendringen. Se 8.3.4.

8.5.5 *Perfektum partisipp*

For mors utdanning ser man forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre. Dette kan bety at mors utdanning har mindre å si for de yngre enn for de eldre. Det kan tenkes at mor som en spesielt viktig språklig rollemodell ikke er like aktuelt lenger. I dagens samfunn er barn, som tidligere nevnt, mer med far sammenlignet med tidligere generasjoner. Barn begynner også tidlig i barnehage, og dermed er det mange andre voksne enn mor og far som er viktige språklige rollemodeller. Når det gjelder denne språklige variabelen kan det også være andre forklaringer på at vi ikke finner forventet resultat i den yngre gruppen. Som

jeg har skrevet om i 8.3.5, så kan det forklares i at mange av de unge har fullført språkendringen. For fars utdannelse finner man også her forventet resultat i den eldre gruppen, men ikke i den yngre. Det er mulig at fars utdannelse har lite å si for de språklige valgene informantene tar, men det er også mulig at det er det at de fleste av de unge har fullført språkendringen som gjør at man ikke finner forventet resultat i den unge gruppen.

8.5.6 *Leksikalske variabler*

I MYE og NOEN er det forventet resultat for mors utdanning i den eldre gruppen. I den yngre gruppen er det ikke forventet resultat. Det er viktig å merke seg, som nevnt i 8.1.6, at det er ikke alle informantene som har treff på de nye variantene. Dette gjelder både den yngre og eldre gruppen. Med få informanter er sjansene større for at tilfeldigheter hos enkeltinformanter blir utslagsgivende for resultatet. Det er også mulig at mors utdannelse har lite å si for de språklige valgene man tar. Det er mulig at det kun gjelder for den eldre gruppen at mor har en helt spesiell posisjon som språklig rollemodell for sine barn. Som tidligere nevnt har samfunnet endret seg når det kommer til mors plass i hjemmet. Det er mulig at det kan forklare at det er forventet mønster i den eldre gruppen, men ikke i den yngre. I den sosiale variabelen fars utdannelse ser man forventet resultat i den yngre gruppen i NOE og NOEN. Dette kan tyde på at fars utdannelse har noe å si for hvor mye man bruker nye varianter. I den eldre gruppen finner man forventet resultat i MYE. Resultatene her kan tyde på at for disse variablene har fars utdannelse mer å si for de unges språkbruk enn for de eldres språkbruk.

8.6 Oppsummert om språkending på Lista

Jeg har i min undersøkelse av talemålet på Lista funnet at det er tydelig språkending i flere språklige variabler, og begynnende språkending i andre. I variabel 1 (presens av sterke verb), 2 (svake hunkjønnsord), og 5 (perfektum partisipp) er det tydelig språkending. Variabel 3 (desonorisering), variabel 4 (sj/kj-sammenfall) og variabel 6 (leksikalske variabler) viser begynnende språkending.

De sosiale variablene kan fortelle oss om hvordan språkendingen eller den begynnende språkendingen arter seg. Det er noen sosiale variabler som er viktig å trekke fram for å beskrive endringen på Lista. Den sosiale variabelen som har vist klare resultat og et jevnt mønster er variabelen, kjønn. Det er tydelig kjønnsforskjell i språkendingen på Lista. De unge kvinnene er fremst i språkendingen, mens de eldre mennene holder igjen. På flere av

variablene ser man at Vanse ligger foran i prosentandel nye varianter sammenlignet med de andre områdene. Borhaug har i mange tilfeller færrest av de nye formene, men her er det en informant som har dratt opp prosentandelen deres. Mors hjemsted har også vist seg å være noe som påvirker språkvalgene til informantene. Kommer mor fra et annet sted enn Lista har man ofte høyere prosentandel ny variant enn om hun kommer fra Lista. Mors utdanning ser også ut til å påvirke språkvalgene til informantene. Dette gjelder først og fremst den eldre gruppen. Fars hjemsted og utdanning ser ut til å ha noe å si for de unges språkvalg, men ikke for de eldre.

8.7 Hvorfor språkendring?

Jeg spør i problemstillingen hva årsakene til språkendringen kan være. Jeg vil nå knytte resultatene jeg har fått opp til teori om språkendring. Det kan være internspråklige faktorer og det kan være ikke-språklige faktorer som er årsak til språkendringen. Jeg vil gå igjennom hver språklig variabel og drøfte årsaker til språkendring.

8.7.1 Variabel 1: Presens av sterke verb. Analogi og skjult prestisje

I presens av sterke verb så vi at det var språkendring, men en språkendring som går sakte fremover. Hvorfor er det endring i denne variabelen? I følge Martin Skjekkeland, som har undersøkt denne variabelen i Kvinesdal, kan overgangen fra omlydt til ikke-omlydt form ses på som en indre utvikling i språket. Det kan ses på som en forenkling at disse ordene får samme mønster som de andre sterke verbene. Det blir da samme vokal i infinitiv og presens (2009: 197). Omlyd er ikke noe som er aktivt i språket i dag. Dette blir da en analogi, altså at uproduktive klasser går over til produktive klasser. Det at man kan se en språkendring her kan også begrunnes i ikke-språklige faktorer. I Flekkefjord bymål er det ikke-omlydte former som er brukt (Skjekkeland, 2009: 198). Dette er også ifølge Skjekkeland (2000) tilfellet i Farsund bymål, her sitert etter Omland (2009:105).⁶ Det kan da tenkes at dette er et språktrekk som brer seg ut fra byene og ut til de rurale strøkene i Agder. Likevel, det at denne språkendringen ser ut til å gå treigt kan også overraske når Listas nærmeste by (Farsund) bruker den nye varianten av variabelen. Det kan hende at listalendingene ser på det som viktig å holde på det tradisjonelle her, og at den tradisjonelle varianten kan ha skjult prestisje. Kanskje ønsker mange fra Lista å uttrykke en viss distanse til byen, og da divergerer mot farsundsdialogten.

---

⁶ Originalkilden er ifølge Skjekkeland ikke lenger tilgjengelig (pers. meddelelse 5 feb. 2018).

Det kan hende at dette er med på å gjøre denne språkendringsprosessen treg. Skjekkeland hevder det samme for Kvinesdal i forhold til Flekkefjord bymål (2009: 198).

8.7.2 Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt form entall. «En østlig vind»

Det er i denne variabelen tydelig språkendring, en språkendring som ser ut til å være fullført hos de fleste unge. Med den nye varianten er det samsvar mellom endelsen i infinitiv og svake hunkjønnsord som de fleste andre norske dialekter har (Frestad, 1991: 162). På Lista har den nye e-endelsen i svake hunkjønnsord altså en e-endelse i infinitiv å knytte seg opp til (Skjekkeland, 2009: 209). Det er også trolig at det er ikke-språklige faktorer som spiller inn her. I følge Martin Skjekkeland er det en «østlig vind» som kommer fra øst mot vest i Agder i blant annet denne variabelen. De rene e-målene sprer seg altså vestover. Dette ser man både på Lista, Spangereid, Konsmo, Finsland og Øyslebø (Skjekkeland, 2009: 105). Lista har skilt seg ut med å ha e/a-mål. Når det rene e-målet sprer seg fra øst til den vestlige delen av Agder påvirker dette også Lista. I resultatene så man at de eldre hadde ikke fullført språkendringen, og det tydet også på at a-endelsen hadde en identifiseringsfunksjon. Dette kan ha holdt en del språkbrukere fra å slutte helt med a-endelsen, men likevel er «kreftene», både internspråklig og ikke-språklig så sterke at språkendringen likevel skjer.

8.7.3 Variabel 3: Desonorisering. Vertikal dialektnivellering

De leniserte formene står sterkt på Lista, men resultatene mine kan tyde på at det er en begynnende språkendring. Regelen om lenisering etter lang vokal er ikke produktiv lenger. I Kristiansand møter man ikke lenger sanksjoner fra den sosiale gruppa man tilhører om man bruker desonoriserte former (Skjekkeland, 2009: 187–188). Kristine Aasen fant også at de leniserte formene er på retur i Stavanger (Aasen, 2011: 97). De leniserte formene er i en labil situasjon på Agder nå, i følge Skjekkeland. Dette gjelder i tettstedene og i utkantene av leniseringsområdet. Skjekkeland fant at de leniserte formene holder seg godt i Kvinesdal (2009: 188). Røsstad fant at de leniserte formene holder seg godt i de østlige delene av Vest-Agder også, men at det er tilløp til forandring i enkelte individ. Dette forklarer han ikke som påvirkning fra Kristiansand, for den delen (Finsland) som viser mest påvirkning fra Kristiansand i andre variabler holder godt på de leniserte formene. Røsstad forklarer overgangen til desonoriserte former som et mer allment fenomen. De leniserte formene har ikke støtte i skriftspråket eller i standardtalemålet. Bruken er også komplisert siden distribusjonen synkront sett er tilfeldig (Røsstad, 2005: 260–261). Du vil altså finne lenisering i noen ord, mens andre ord har ikke dette. På Lista holder de leniserte formene seg godt, men

med tilløp til forandring hos enkelte, mye likt det Røsstad fant i sine undersøkelser lenger øst i fylket. Avstanden til Kristiansand fra Lista er stor, og det er heller ikke her sannsynlig at det er Kristiansands talemål som påvirker. Det er mer sannsynlig at det er skriftspråket, media og standardtalemål som påvirker informantene til å ha en del desonoriserte former. De leniserte formene er som sagt på vikende front i byene som tidligere har hatt dette. Standardtalemålet påvirker oss gjennom media og andre kilder. Gjennom kontakt med andre varieteter blir man påvirket. Det er mulig at enkeltindividet konvergerer mot bymålene de har kontakt med, og konvergerer mot standardtalemålet man blir eksponert for. På lang sikt kan denne advergensen gjelde store deler av språksamfunnet og man ser en vertikal dialektnivellering.

8.7.4 Variabel 4: sj/kj-sammenfall. Fonetisk forklaring og et ungdomsfenomen?

Det er blitt gjort målinger av munnhulen på hvordan de disse to lydene artikuleres. Målingene viste store variasjoner mellom personene og i hver enkelt person. Det var også en del sammenblandinger av lydene. De to lydene ligger svært nærme hverandre når det kommer til artikuleringen. Dette kan forklare sammenblandingen (Simonsen, 2006: 12). Sammenfallet kan altså ha internspråklige årsaker. Det at lydene ligger så nærme hverandre kan ha med naturlighet å gjøre. Sammenfallet skjer lettere når det kan være vanskelig å skille mellom lydene. Det enkleste og mest «naturlige» kan da være å bruke samme lyd i flere posisjoner, altså sammenfall av de to lydene. Sammenfallet kan også ha ikke-språklige årsaker. Som tidligere nevnt kan sammenfallet omtales som en del av en ungdomskultur og et ungdomsspråk. Ungdommer kjenner seg igjen i hverandre, og avstanden til byer blir ikke så lang når man har det fellestrekket at man er ungdommer. Ungdomskulturer går på tvers av kommunegrenser og dialektale grenser. Det er da mulig at ungdommer i rurale strøk akkomoderer med ungdommer i mer urbane strøk og da inkorporer et slikt sammenfall i sin egen dialekt. I møte med andre ungdommer konvergerer man og det skjer en dialektnivellering. Det er også mulig at sammenfallet skal markere en avstand til den eldre generasjonen, og da er et uttrykk for divergens. Hvis det er slik at denne varianten er et ungdomsfenomen kan det hende at den i del miljøer er en språklig markør for ungdomsgruppen. Dette er ikke tilfelle på Lista der kj-lyden fortsatt står sterkt, men det kan tenkes at det kan utvikle seg i den retningen.

8.7.5 Variabel 5: Perfektum partisipp av sterke verb. Regelutvidelse og påvirkning

Sterkt partisipp i perfektum partisipp av sterke verb ser ut til å forsvinne på Lista. Det er mange unge som har 100 % ny variant. Dette likner resultatene Røsstad fant øst i Vest-Agder.

De sterke partisippformene går over til svakt partisipp. Internspråklig kan dette ses på som en form for regelutvidelse, der partisippene bøyes etter et svakt mønster i stedet for sterkt. Det er mest sannsynlig ikke-språklige årsaksfaktorer også. Det er mulig at de varietetene vest i Vest-Agder som har gått helt over til ny variant påvirker de som ikke har det. På den måten ser man da det man ser på Lista, nemlig at hos de unge viker de tradisjonelle sterke partisippene for svake partisipp. En annen ikke-språklig årsak kan være at standardtalemålet ikke har sterke partisipp, og heller ikke skriftspråket. Dette blir man påvirket av, både igjennom å selv skrive, bruke ulike medium og gjennom direkte kontakt med standardtalemålet.

8.7.6 Variabel 6: leksikalske variabler - lettere endringer i leksikon

Variablene viser begynnende språkendring. I følge Skjekkeland kan man generelt si at nye leksem kommer mye lettere inn i språket enn andre systematiske endringer (Skjekkeland, 2009: 205). Innenfor leksikon skjer det flere endringer enn i andre deler av språkssystemet (Skjekkeland, 2009: 208). Disse ordene er altså ikke særlig «robuste» mot forandring, og det er en internspråklig årsak til forandring. Ikke-språklige årsaker kan være at man også her påvirkes av standardtalemålet og skriftspråket. Det man så ofte hører og leser blir en del av ens eget språk. Her er det også trolig at de større tettstedene er først ute med forandringen, for så å spre seg gjennom dialektnivellering.

8.8 Språkendringenes retning

Vi har sett at språkendringene kan forklares i både internspråklige faktorer og i ikke-språklige faktorer. De internspråklige faktorene er systemforenklinger, der språket beveger seg mot et enklere språk. I presens av sterke verb får disse ordene samme mønster som de andre sterke verbene. I svake hunkjønnsord blir det samsvar mellom endelsen i ubestemt form entall og infinitiv. Dette er eksempler på systemforenklinger som skjer i talemålet på Lista. Det samme kan sies om sammenfallet av sj-lyden og kj-lyden. Det er enklere at disse faller sammen, enn å skille mellom de to. Det at perfektum partisipp av sterke verb bøyes etter svakt mønster i stedet for sterkt er også eksempel på en forenkling i språket. Hva da med de ikke-språklige faktorene? I hvilken retning går språkendringene? Går de mot fylkeshovedstaden, Kristiansand? Går endringene i retning standardtalemålet? Utvikler det seg et felles talemål for Listerregionen?

8.8.1 Horisontal dialektnivellering – regionalisering

I følge Skjekkeland er ikke Kvinesdal mottakelig for påvirkning fra Kristiansand, heller ikke Farsund og Lyngdal. Til det er den geografiske og språklige avstanden for stor (Skjekkeland, 2009: 217). Dette stemmer overens med mine funn. Det virket ikke som at mine informanter hadde noe særlig kontakt med Kristiansand. I følge Skjekkeland er det komplekse prosesser som foregår i talemålene vest i Vest-Agder. Han hevder at vest i fylket utvikler det seg et regionspråk der Kvinesdal og Flekkefjord går i kompaniskap (Skjekkeland, 2009: 216–217). Det kan tenkes at et regionspråk kan stemme overens med de administrative grensene for Listerregionen. Som nevnt tidligere i 2.4 er dette en region med mye kontakt, både innenfor utdanning, helse og handel. Det er mye kontakt mellom kommunene, og det kan tenkes at det skjer ei horisontal dialektnivellering her, en språklig regionalisering. Jeg vil omtale den som horisontal, for det er ingen av byene som utmerker seg som et tydelig stort sentrum her. Kommunene påvirker da hverandre, også når det kommer til språket. Når det gjelder Lista, så er det et ruralt område i Farsund kommune. For Listas del, og andre rurale områder i regionen vil det mest sannsynlig være snakk om en noe mer asymmetrisk nivellering, der Lista blir mer påvirket av byene i regionen, enn byene blir av de rurale områdene. Talemålene i regionen er ofte i nær kontakt, og grensene blir mindre markerte. Skjekkeland tror at Farsund by betyr mye for utviklingen av Lista og omegns talemål (Skjekkeland, 2009: 109). Det er trolig at Farsund bymål er det som påvirker listamålet mest, men det er heller ikke umulig at påvirkningen også i tillegg kommer fra de andre omkringliggende kommunene, og at da Listerregionen er på vei mot å utvikle et regionspråk.

8.8.2 Vertikal dialektnivellering: Påvirkning fra standardtalemålet og skriftspråket

Det er også mulig at standardtalemålet, altså det talemålet som ligger nærmest bokmål er en påvirkningsfaktor. Gjennom media og skriftspråket blir informantene eksponert for dette, og det kan påvirke talemålet deres. I følge Skjekkeland er det spesielt i leksikon denne varieteten påvirker (2009: 219). Det er da trolig at det er språkendring i variabel 6 (leksikalske variabler) noe på grunn av påvirkning fra standardtalemålet. Mange ord får en standardisert fellesnorsk form (Skjekkeland, 2009: 219). Også i flere av de andre variablene mine går språkendringen i retning standardtalemålet. Eksempel på dette er e-endelse i svake hunkjønnord, lenisering, presens av sterke verb og perfektum partisipp av sterke verb.

8.8.3 Oppsummering: Språkendringenes retning

Det er flere faktorer som styrer språkendringens retning på Lista. Mest sannsynlig går talemålet i retning forenkling internspråklig. I tillegg skjer det trolig en språklig regionalisering også i området rundt Lista. Det er usikkert hvor grensene for regionaliseringen av språket går. Det er mulig den språklige regionaliseringen skjer i det som kalles Listerregionen. Dette på grunn av den nære kontakten det er mellom kommunene i regionen. Det er også mulig at det er Farsund by som påvirker Lista først og fremst, og at i Farsund og omegn skjer det en regionalisering av talemålet. Mest sannsynlig er det flere faktorer som samvirker i språkendringsprosessen. I noen av språkendringene finnes den nye varianten i standardtalemålet og i skriftspråket. Det er ikke sikkert standardtalemålet påvirker direkte, men når språkformen finnes i standardtalemålet eller skriftspråket kan dette forsterke språkendringen, som på grunn av forenkling og regionalisering virker i språksamfunnet. De ulike retningene forsterker hverandre og sammen øker de sjansene for språkending i språksamfunnet.

8.9 Del 2 av problemstillingen: Framtidsplaner

I del 2 av problemstillingen min spør jeg om det er forskjell i ungdommenes talemål etter hvilke framtidsplaner de har. For å finne svar på dette spurte jeg hver av de unge informantene om de ville flytte tilbake til Lista i fremtiden, og hvilke planer de hadde for utdanning. Informantene ble delt inn etter om de ønsket å ta høyere utdanning eller yrkesfaglig utdanning. Det var kun en informant, informantnr. 2107 som uttalte at hun ikke ville flytte tilbake til Lista. Det er derfor ikke mulig å bruke denne delen av den sosiale variabelen på grunn av så stor skjevhet i informantgruppen. Ser man likevel på tallene for denne informanten sammenlignet med de andre ser man at hun i flere tilfeller er en av dem som bruker mest ny variant. Dette stemmer overens med det man ville forventet av en gruppe som ikke ville flytte tilbake til hjemstedet i fremtiden, nemlig at de bruker flere nye former hvis de ikke ønsker å vende tilbake.

I andre del av den sosiale variabelen var det ikke skjevhet i informantgruppen. Nedenfor er en tabell over resultatene til alle de språklige variablene knyttet til den sosiale variabelen framtidsplaner. Resultatene viser at i variabel 1 (presens av sterke verb), variabel 2 (svake hunkjønnsord ubestemt form entall) og variabel 3 (desonorisering) er det tydelig at de som ønsker å ta høyere utdanning har høyest prosentandel ny variant. Det samme finner man også i variabel 6 (leksikalske variabler), utenom i MYE. Man finner da at det er høyest

prosentandel ny variant hos de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning i variabel 4 (sj/kj-sammenfall) og i variabel 5 (perfektum partisipp av sterke verb) og i MYE i variabel 6. Dette kan tyde på at framtidsplaner ikke spiller inn i ungdommenes språkvalg, men det trenger ikke bety dette. Ser man på disse variablene der det ikke er forventet resultat kan man finne forklaringer på hvorfor resultatet er slik.

	Høyere utdanning	Yrkesfaglig
Presens sterke verb	21,4 %	4,6 %
Svake hunkjønnsord	93,5 %	84,5 %
Desonorisering	26,8 %	12,6 %
sj/kj-sammenfall	3,6 %	15,5 %
Perfektum partisipp	73,2 %	83,4 %
MYE	15,1 %	35,2 %
NOE	39,0 %	18,4 %
NOEN	42,0 %	14,5 %
Gj.snitt	39,3 %	33,6 %

Tabell 70: De unges framtidsplaner

Variabel 4, sj/kj-sammenfall er en variabel som skiller seg ut i min undersøkelse, for man kan argumentere for at den nye varianten er en lavstatusform. Se 8.2.4. Den nye varianten er også et ungdomsfenomen og er blant mange forbundet med talefeil og en ikke-akseptabel variant. Dette tror jeg kan spille inn på hvorfor vi ser det resultatet at de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning bruker denne mer. Å ta høyere utdanning er rangert som høyere sosial status enn å ta yrkesfaglig utdanning og det er derfor man forventer å se flere nye varianter hos de som ønsker å ta høyere utdanning. I denne variabelen kan man ikke si at det er forbundet med høyere sosial status å bruke den nye varianten. Dette kan gjøre at flere som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning velger den i større grad enn de som ønsker høyere utdanning. Man kan ikke si noe med sikkerhet her. Det er viktig å merke seg at det er få informanter som har den nye varianten, og da er det større sjanse for at det blir resultat som ikke stemmer med populasjonen ellers. Dette kan også være en forklaring på at man ikke ser forventet resultat.

Ser man videre på variabel 5, perfektum partisipp som heller ikke viser forventet resultat, ser man at det også her har kommet lite pålitelige resultat for den unge gruppen. Dette fordi det er så mange av informantene som har fullført språkendringen, og det er store variasjoner innad i informantgruppen. Hva da med MYE i variabel 6? Her er det mange informanter som ikke har noen treff på ny variant av variabelen. Det er også slik at de to som har høyest prosentandel

ny variant ønsker begge å ta yrkesfaglig utdanning. Ut fra helhetsbildet tyder det på at dette må være tilfeldigheter når det i så mange andre tilfeller viser seg at de som ønsker å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Jeg vil derfor si at ut fra mine funn tyder det på at de som ønsker å ta høyere utdanning har flere nye former enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Fremtidsplaner kan ha noe å si for språkvalgene man tar. Hadde jeg hatt en informantgruppe der flere ønsket å flytte ut av Lista hadde jeg også fått tall på om dette spilte inn i språkvalgene. Ut fra informantnr. 2107 kan det tyde på at man kunne sett et forventet mønster også her, men det er umulig å si noe sikkert.

8.10 Stemte forventningene?

Innledningsvis i resultatkapittelet presenterte jeg noen forventninger jeg har hatt til resultatene. Stemte disse med virkeligheten?

- Jeg tror jeg vil se tydelig språkendring i alle variablene, utenom sj/kj-sammenfall og desonorisering. Her tror jeg de tradisjonelle variantene står sterkt.

Denne forventningen stemmer godt med slik det er i virkeligheten. Det er språkendring i alle variablene, men i variabel 4 (sj/kj-sammenfall) og i variabel 3 (desonorisering) er det kun en begynnende språkendring. I tillegg viste også resultatene kun en begynnende språkendring i variabel 6 (leksikalske variabler). Dette var ikke som forventet.

- Jeg har ingen klare forventninger til om jeg kommer til å finne kjønnsforskjell eller ikke. Tidligere forskning viser ulike resultat.

Min undersøkelse viser et mønster der kvinner bruker mer nye varianter enn det menn gjør. Dette gjelder både den yngre og eldre gruppen.

- Jeg forventer å se høyere prosentandel nye varianter på Vanse, og lavest på Borhaug.

Basert på mine resultat ser det ut til at lokalisering ikke har så mye å si. I de fleste tilfeller stemmer ikke forventningen, men det stemmer i noen tilfeller. Samlet ser man for eksempel at de unge på Vanse ligger foran de andre i språkendringen.

- Jeg forventer å finne at der mor ikke kommer fra Lista er det høyere prosentandel ny variant, og at prosentandel ny variant vil stige ved stigende utdannelse hos mor.

I mange tilfeller stemmer det at hvis mor ikke kommer fra Lista er det høyere prosentandel ny variant.

- Jeg forventer å finne det samme som i punktet ovenfor om mor når det kommer til fars hjemsted og utdanning, men jeg forventer også at far har mindre å si for språket enn det mor har.

I noen få tilfeller stiger prosentandel ny variant med stigende utdanning hos far, men dette kan også være tilfeldig. Ut fra mine undersøkelser kan det tyde på at far har mindre å si for språket enn det mor har, men det kan virke som at far har større betydning for dagens unge enn han hadde i tidligere generasjoner.

- Jeg forventer å finne at de unge som har planer om å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Jeg forventer også å finne at de som ønsker å flytte tilbake til Lista etter utdannelsen har høyere prosentandel ny variant enn de som ikke ønsker dette.

Mine resultat viser at de unge som har planer om å ta høyere utdanning har høyere prosentandel ny variant enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning. Den delen av framtidsplaner som omhandler om man vil flytte tilbake til Lista eller ikke har jeg ikke tilfredsstillende resultat på, for det var så stor skjevhet i informantgruppens ønsker her.

9 Konklusjon

I denne avhandlingen har jeg undersøkt talemålet på Lista. Jeg spurte i problemstillingen min:

1. Hvordan har listadialekten endret seg de siste tiårene, og hva kan årsakene til dette være? I hvilken retning endrer dialekten seg?
2. Er det forskjell i ungdommenes talemål ut i fra hvilke framtidsplaner de har?

Jeg intervjuet 16 unge informanter og åtte eldre informanter for å finne svar på dette. Jeg valgte ut seks språklige variabler og åtte sosiale variabler. Det er skjedd språkendring på Lista de siste tiårene. Flere av de valgte sosiale variablene er med på å beskrive språkendringen. Det er flere mulige årsaker til språkendringene. Her kan nevnes internspråklige faktorer som analogi, naturlighet, regelutvidelse og fonetisk forklaring. En ikke-språklig faktor som kan være årsak til endringene er horisontal dialektnivellering. Dialektene i området rundt Lista blir likere hverandre, men påvirkningen fra byene er sterkere enn fra de rurale strøkene som Lista tilhører. Muligens skjer det en regionalisering av talemålet i dette området som stemmer godt overens med grensene for Listerregionen. Alternativt er det rundt Farsund by en regionalisering som foregår, der de rurale strøkene får mer likt talemål som Farsund bymål. Språkendringene blir trolig ytterligere forsterket når de nye variantene er å finne i standardtalemålet og skriftspråket.

Jeg har funnet at det er trolig forskjell i ungdommenes talemål ut i fra hvilke framtidsplaner de har. De som ønsker å ta høyere utdanning har høyere prosentandel nye varianter enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning.

9.1.1 Forslag til videre forskning

Det hadde vært interessant å undersøke regionaliseringen av talemålet i dette området nærmere. Det hadde også vært interessant å undersøke Farsund bymål, for å kunne se om Listas talemål endrer seg i retning Farsund by, og på hvilken måte. Jeg har ikke funnet at sosiolingvistiske intervju er gjennomført med informanter fra Farsund by. Når det gjelder Lista ser jeg at det ville vært interessant å undersøkt nærmere om det at man enten ønsker seg

tilbake til Lista eller ikke, påvirker språket. Jeg måtte da valgt ut informanter slik at jeg fikk jevnt antall informanter i begge grupper. Videre ville det også vært interessant å undersøkt lokalisering nærmere. Her hadde jeg fått mer reliable tall hvis jeg hadde hatt flere informanter, og det var jevnt antall informanter fra hvert område.

Litteraturliste

Akselberg G. (1995) *Fenomenologisk dekonstruksjon av det labov-milroyske paradigmet i sociolingvistikken: ein analyse av sociolingvistiske tilhøve i Voss kommune: B. 1: Teori, metode og analyse* [Hovedfagsoppgave]. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.

Bayley R, Cameron R and Lucas C. (2013) *The Oxford handbook of sociolinguistics*. New York: Oxford University Press.

Berge AT. (1926) *Lista: en bygdebok*. Tønsberg: Aschehoug.

Bugge, E. (2015) *Språktradering i Bolsøy. En variasjonslingvistisk analyse med vekt på familietilhørighet som sosial variabel* [Doktoravhandling]. Bergen: Universitetet i Bergen.

Bøe PSS. (2013) *Språkendringer sør på Jæren: en sociolingvistisk studie i virkelig tid fra Ogna* [Masteroppgave]. Bergen: Universitetet i Bergen.

Coulmas F. (2005) *Sociolinguistics: the study of speakers' choices*. Cambridge: Cambridge University Press.

Farsund kommune (2009) *Kommuneplan for Farsund kommune 2009–2020* [Internett].

Tilgjengelig fra:

<https://www.farsund.kommune.no/phocadownload/planer/kommuneplan%20for%20farsund%20kommune.pdf> [Lest oktober/november 2017]

Fossheim, M. (2010) *Språket på Midøya. En sociolingvistisk oppfølgingsstudie av talemålene på ei øy i Romsdalen* [Masteroppgave]. Bergen: Universitetet i Bergen.

Frestad RL. (1991) *Lydverket og formverket i Lista-målet: utviklinga i dette hundreåret* [Hovedfagsoppgave]. Bergen: Universitetet i Bergen.

Grønmo S. (2004) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforl.

Kommuneprofilen (2017) *Statistikk og nøkkeltall for din kommune* [Internett]. Tilgjengelig fra: http://www.kommuneprofilen.no/Profil/utdanning/DinRegion/utd_hoy_region.aspx [Lest oktober/november 2017]

- Kristoffersen G. (1980) *Dialektutvikling hos skolebarn: en undersøkelse av forbindelser av vokal + r i talemålet til skolebarn i Arendal*. Oslo: Novus.
- Kroken A. (2014) *Talemålet i Bærum. En sosiolingvistisk undersøkelse av talemålet hos unge i Bærum* [Masteroppgave]. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Lister (2017) *Lister* [Internett]. Tilgjengelig fra: www.lister.no. [Lest oktober 2017].
- Løvhaug P. (1995) *Lista - et kulturlandskap: Listaprojektet*. Kristiansand: Vest-Agder fylkeskommune.
- Milroy L. og Gordon MJ. (2003) *Sociolinguistics : method and interpretation*. Malden, Mass: Blackwell.
- Mæhlum B. og Røyneland U. (2012) *Det norske dialektlandskapet: innføring i studiet av dialekter*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Omland HK. (2009) «*Han æ'kje veldig fin syns æ, men han duge jo*» – *En studie av variasjon og endring i listadialekten* [Masteroppgave]. Kristiansand: Universitetet i Agder.
- Papazian E. (1987) *Bymåla og utviklingstendensene i norsk talemål i dag*. I: Språklig samling 3/1987
- Ringdal S. (2002) *Det amerikanske Lista: med 110 volt i huset*. Oslo: Pax.
- Røsstad R. (2005) *Den språklege røynda: om oppfatta og realisert talemål i austre Vest-Agder*. Kristiansand: Høgskolen i Agder
- Røyneland U. (2005) *Dialektnivellering, ungdom og identitet: ein komparativ studie av språkleg variasjon og endring i to tilgrensande dialektområde, Røros og Tynset* [Doktoravhandling]. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Sammenom (2017) *Listerregionen* [Internett]. Tilgjengelig fra: <http://www.sammenom.no/kommune/listerregionen/> [Lest oktober 2017].
- Sandøy H. (1987) *Norsk dialektkunnskap*. Oslo: Novus.
- Sandøy H. (1996) *Talemål*. Oslo: Novus.
- Sandøy H. (2000) Utviklingstendensar i moderne norske dialektar. I: *Folkmålsstudier. Meddelanden från Föreningen för nordisk filologi*. Helsingfors. 345–384.
- Statistisk sentralbyrå (2017) *Kommunefakta Farsund* [Internett]. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/farsund> [Lest oktober 2017]

Simonsen, H.G, Moen, I. (2006) Fonetisk perspektiv på sammenfallet av sj-lyden og kj-lyden i norsk. *Språknytt* [Internett]. 34(1): 11–28. Tilgjengelig fra:

<http://www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/publikasjoner/spraknytt/2006/snytt061a.pdf>

[Lest desember 2017].

Skjekkeland M. (2009) *Språk og samfunn i endring: ein studie av tilhøvet mellom lokal identitet og talemålsutvikling*. Oslo: Novus forl.

Thorsnæs G. (2017) Tidligere kommuner, Lista, i: *Store Norske leksikon* [Internett].

Tilgjengelig fra: [https://snl.no/Lista - tidligere kommune](https://snl.no/Lista_-_tidligere_kommune). [lest oktober/november 2017]

Van Herk G. (2012) *What is sociolinguistics?* Chichester: Wiley-Blackwell.

Venås K. (1984) *Mål og miljø: innføring i sosiolingvistikk eller språksosiologi*. Oslo: Novus forlag.

Vere N. (1993) *Listamålet: grammatikk, ordbok, stadnamn og folkeminne:1*. Vanse: N. Vere.

Aasen K. (2011) *Stavanger-dialekten 30 år etter. Ei sosiolingvistisk oppfølgingsgransking av talemålet i Stavanger* [Masteroppgave]. Bergen: Universitetet i Bergen.

Vedlegg

Vedlegg 1: Belegg på alle variablene på individnivå

Variabel 1: Presens av sterke verb

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			23,8	21
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	3,8	26
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	4,8	21
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	2,0	49

Variabel 1: Presens av sterke verb

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	19,0	21
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	8,8	34
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	68,6	35
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			0,0	16

Variabel 1: Presens av sterke verb

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	3,2	31
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	0,0	21
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	9,8	41
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	8,1	37
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	5,0	40
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	7,1	14
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0,0	25
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100,0	1

Variabel 1: Presens av sterke verb

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	0,0	27
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	12,5	16
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	60,0	25
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	90,0	10
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	0,0	35
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	87,5	32
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0,0	12
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	19,6	51

Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt form entall

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			33,3	6
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	41,7	12
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	58,8	17
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	18,2	22

Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt form entall

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	90	10
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	47,1	17
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	100	8
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			75	12

**Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt
form entall**

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	100	6
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	72,7	11
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	100	13
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100	26
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	100	16
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	100	21
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	50	4
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag		

**Variabel 2: Svake hunkjønnsord ubestemt
form entall**

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	100	17
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	100	17
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	95,7	23
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	100	14
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	45,5	11
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	82,4	17
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	100	15
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100	17

**Variabel 3:
Desonorering**

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			13,5	52

2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	20,0	40
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	3,4	59
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	7,5	147

**Variabel 3:
Desonorering**

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	26,4	53
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	12,3	81
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	12,7	110
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			8,3	36

**Variabel 3:
Desonorering**

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informant nr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	23,3	60
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	11,3	62
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	19,1	68
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	34	53
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	17,2	87
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	3,1	32
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0	47
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag	20	15

**Variabel 3:
Desonorering**

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	17,6	85
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	25,4	59
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	30,1	83
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	96,4	55
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	6	67
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	1,4	69
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	11,1	27
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	10,1	89

Variabel 4: Sj/kj-sammenfall

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			0	154
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	98
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	0	67
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	124

Variabel 4: Sj/kj-sammenfall

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	113
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	151
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	127
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			0	49

Variabel 4: Sj/kj-sammenfall

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	75	72
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	0	94
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	0	150
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	11	91
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	0	161
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	0	72
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0	87
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	16

Variabel 4: Sj/kj-sammenfall

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	0	150
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	2,6	76
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	0	120
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	0	83
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	0	90
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	31,9	47
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	21,2	66
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	198

Variabel 5: Perfektum partisipp

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			27,3	11
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	37,5	16

2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	76,9	13
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	3,4	29

Variabel 5: Perfektum partisipp

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	92	25
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	37,5	16
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	66,7	27
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista				

Variabel 5: Perfektum partisipp

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	35,7	14
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	100	6
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	38,9	18
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100	12
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	36,4	11
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	100	15
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	80	5
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag		

Variabel 5: Perfektum partisipp

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	100	15
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	100	2
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	100	15
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	33,3	6
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	100	4
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100	3
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	50	4
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	100	11

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
MYE**

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			0	15
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	16,7	6
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	0	7
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	12

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
MYE**

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	18,2	11
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	18
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	41,9	31
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			0	14

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
MYE**

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	86,7	15
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	0	23
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	0	36
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	18
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	8	25
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	80	10
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0	16
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag		

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, MYE**

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	0	14
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	9,5	21
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	8,1	37
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	75	12
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	0	28
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	50	10
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0	13
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	44,8	29

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, NOE**

eldre menn	Ny variant
------------	------------

informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			13,3	15
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	6
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	0	8
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	11

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
NOE**

eldre kvinner							Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N	
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	5	
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	5,3	19	
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	53,8	13	
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			0	5	

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, NOE**

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	8,3	12
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	18,2	11
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	0	25
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	83,3	6
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	6,2	16
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-gder	Høyskole	Grunnskole	16,7	6
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	20	5
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag	50	4

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, NOE**

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
------------------------	--	--	--	--	--	--	------------	--

informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	11,1	9
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	28,6	7
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	85,7	14
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	100	5
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	7,5	40
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	12,5	8
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	57,1	7
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	17

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
NOEN**

eldre menn						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2120(f.1972)	Lista ellers	Lista	Lister			0	20
2121(f.1970)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	14,3	14
2122(f.1974)	Vanse	Lista	Farsund	Yrkesfag	Høyskole	0	2
2123(f.1966)	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	10

**Variabel 6: Leksikalske variabler,
NOEN**

eldre kvinner						Ny variant	
informantnr	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2116(f.1972)	Vanse	Lister	Lista	Høyskole	Yrkesfag	16,7	6
2117(f.1973)	Borhaug	Andre	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	0	8
2118(f.1971)	Borhaug	Sørlandet	Lista	Yrkesfag	Grunnskole	62,5	8
2119(f.1971)	Lista ellers	Lista	Lista			16,7	6

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, NOEN**

Yngre menn (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2102	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Andre	Grunnskole	Yrkesfag	0	10
2103	Yrkesfaglig	Vanse	Lista	Lista	VGS	Grunnskole	12,5	16
2108	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Grunnskole	11,1	9
2109	Høyere utd	Borhaug	Andre	Lista	Høyskole	Yrkesfag	66,7	3
2110	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Yrkesfag	Høyskole	7,7	13
2111	Yrkesfaglig	Borhaug	Lista	Vest-Agder	Høyskole	Grunnskole	0	3
2114	Yrkesfaglig	Lista ellers	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	0	6
2115	Usikker	Vanse	Farsund	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	3

**Variabel 6: Leksikalske
variabler, NOEN**

Yngre kvinner (f-2000)							Ny variant	
informantnr	Framtid	lokalisering	mor fra	far fra	mor utd	far utd	%	N
2100	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	Yrkesfag	Yrkesfag	50	6
2101	Yrkesfaglig	Lista ellers	Utlandet	Farsund		Grunnskole	60	10
2104	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	70	10
2105	Høyere utd	Vanse	Vest-Agder	Utlandet	Yrkesfag	Høyskole	100	2
2106	Høyere utd	Lista ellers	Lista	Lista	VGS	Yrkesfag	12,5	16
2107	Usikker	Borhaug	Utlandet	Lista	Høyskole	Yrkesfag	0	6
2112	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Grunnskole	Yrkesfag	50	2
2113	Høyere utd	Borhaug	Lista	Lista	Høyskole	Yrkesfag	10	10

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring for deltakelse i talemålsstudie

Jeg er masterstudent i nordisk språk ved Universitetet i Bergen. Som mitt masterprosjekt har jeg valgt å studere talemålsendringer på Lista. I den forbindelse er jeg interessert i å spille inn samtaler noen tiendeklassinger ved Lista ungdomsskole. Samtaleemnene vil dreie seg om hverdagslige emner som fritidsaktiviteter, minner, interesser osv. Det blir gjort opptak under samtalen, som vil ta omtrent en time, og dette vil foregå på skolen. Samtalen blir gjort med to elever samtidig.

Eneste kravet som jeg setter når jeg velger ut folk til samtaler, er at de har vokst opp på Lista senest fra etter 3-årsalder. Det er frivillig å være med, og man kan når som helst trekke seg uten begrunnelse. I så fall vil opptakene bli slettet og ikke bli brukt i undersøkelsen. Det blir bare gjort språklige analyser, og på grunn av det offentlige lovverket knyttet til personvern blir opptakene av samtaler behandlet som konfidensielt materiale, og ingen enkeltpersoner skal kunne kjennes igjen i rapporter fra studien. Alt blir anonymisert. Opptakene vil senere inngå i målføresamlingen ved Universitetet i Bergen. Bare forskere vil da få tilgang til det, og det vil fortsatt være anonymisert.

Hvis du/dere samtykker i at deres barn er med på dette, er det fint om du skriver under på dette nedenfor. Av gruppen elever som får samtykke fra foreldre/foresatte vil det bli tilfeldig trukket ut mellom 18 og 22 elever som blir med på prosjektet.

Eventuelle spørsmål om prosjektet kan rettes til meg selv, Rut Heradstveit (tlf: 40041372 eller email: Rut.Andersen@student.uib.no), eller til min veileder, professor Gjert Kristoffersen (email: Gjert.Kristoffersen@uib.no).

Vennlig hilsen

Rut Heradstveit

Masterstudent i Nordisk språk ved Universitetet i Bergen

Jeg/vi samtykker i at mitt barn kan være med i prosjektet

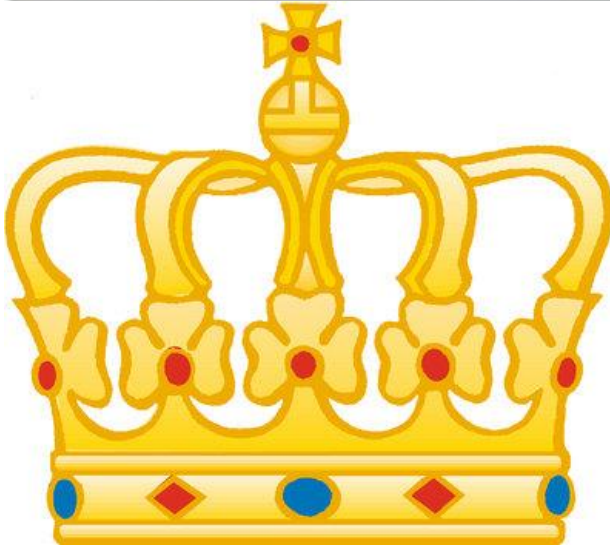

Underskrift.

Vedlegg 3: Bilder fra Kims lek

Vedlegg 4: Samtaleguide

A. Fri samtale

I. DEI UNGE

Interesser

Kjenner de kvarandre godt? Korleis vart de kjent? Korleis er det elles her på Lista? Kjenner dei fleste kvarandre?

Kva likar de å gjere på fritida?

- Personlege aktivitetar (pc-spel, tv-program, kva spel/program).
- Kva tilbod er det for unge her?
- Kva tilbod er mest populære? (størst oppslutning, jf. musikk, kor, korps, idrett)
- Kva gjer de i helgene?
- Kva med kino, shopping osv? Kva likar de å sjå/ kor gjer de det?
- *Går du ofte tur? Likar du det? Kvifor? Pleier de ha med mat?*

Har du vore på kino i det siste?

Fortel om ein favorittfilm/ -bok. Hugsar du nokon bøker du har vore borti?

Følg du med på nokre bloggar? Videoshow på YouTube?

Kva gjorde de i sommarferien?

Fortel om eit spesielt ferieminne (enten positivt eller negativt.. eller begge)

Fortel om ein gong de har vore i fare på ein eller annan måte (spennande situasjon)

Kva brukar du å gjera om vinteren (i feriane)?

Beskriv din draumedag.

Skule og framtid

Korleis er det å gå på skule her på Lista? Korleis er samhaldet mellom elevane i dei ulike klassetrinna?

Skuleaktivitetar:

- Arbeidsveke (kor, korfor, spanande?)
- Skuleturar (kor, kortid, kva gjorde de?)
- Prosjekt, prosjektveke?

Hugsar du første skuledag?

Kva er planane dykkar for tida etter ungdomsskulen?

- Vgs? Kor? Korfor?

Kva tenkjer de å gjera etter eventuell utdanning?

- Starta å jobba? Kor vil de busetja dykk?
- Vil de tilbake til Lista? Korfor?

Lokalmiljø

Tenk dykk at ein familie vurderer å flytta til Lista. Kva for positive og negative sider har du å fortelja om staden? (Først positive)

Kva synest du har endra seg her på Lista sidan du var liten? Kva trur du har endra seg her om 20 år?

Kva gjer de på store dagar som 17. mai?

Lokalaviser, ev andre lokale magasin. Korleis er lokalavisa her?

II. DEI ELDRE

Korleis kjenner de kvarandre?

Korleis vil de beskriva samhaldet mellom innbyggjarane her på Lista?

- Nokre nye innflyttarar? Kva med dei?
- Er det mykje/lite innflytting? Korfor?

Fortid

Korleis var det på Lista for 20/40 år sidan?

Fortel om eit barndomsminne. Til dømes første skuledag.

Har du nokon gong vore i livsfare? Fortel om ein gong de har vore i fare på ein eller annan måte. Brann?

Notid

Kva arbeider de med? Har arbeidd med? Kva arbeidde foreldra dykkar med?

Kva gjer de i fritida? Er de med i ei foreining/eit lag?

Fortel om ein favorittfilm/-bok.

Korleis synest de fritidstilbodet er her?

- Musikk, song, idrett
- Vaksne vs. unge
- Kva for tilbod saknar de?

(Kva gjorde de i sommar?

Fortel om eit ferieminne

Korleis feirar de store dagar som 17. mai?)

Lokalmiljø

Korleis er det på Lista om 20 år?

Lokalaviser?

Framtida

Korleis ser de for dykk at det er her på Lista om 20-30 år?

Til midtgruppa: Ser de for dykk at de vert buande her resten av livet? Kvifor?

B. Språkoppfatningar

Perseptuelt kart

Teikne inn på kartet:

1. (Paroppgåve:)Teikn inn på kartet kor de meiner grensene mellom ulike dialektar går i Rogaland. Diskutèr dykk fram til grensene.
2. Kva for andre dialektar i regionen synest du dialekten i Lista liknar mest på? (Kva er typisk for dialekten i Lista? Og nabodialektane?)

Lokal dialekt og dialektendring

3. Kva kallar du din eigen dialekt?
4. Synest du dialekten på Lista endrar seg, eller snakkar gamle og unge likt? Korleis? Kva slags språk endrar den seg til?
5. Korfor endrar/endar ikkje dialekten på Lista seg, trur du?

Dersom dei meiner den endrar seg (dersom ikkje, gå til spørsmål 9):

6. Kven endrar dialekten sin? (Barn, unge, gamle? Alle?)

7. Kva synest du om endringane i dialekten på Lista? Gjer det noko?

Haldningar til eigen og andre sin dialekt

8. Kva synest du om dialekten på Lista? Austlandsk? Trøndersk? Frønsk? Ålesundsk?
Korfor synest du det?

9. Synest du at nokre dialektar er finare enn andre? Kva for dialektar?

10. Kva trur du frøningar synest om dialekten på Lista?

11. Kva synest du om å høyra lista-mål i radio/fjernsyn?

Skriftspråk

12. Kva for skriftspråk brukar du mest i private samanhengar? Korfor?

Dialekt og åtferd

13. Dersom du skulle snakka ein annan dialekt enn den du snakkar no, kva for ein ville du valt?

14. Snakkar du annleis når du reiser inn til Trondheim? Eller andre stader? (Oslo?) I andre samanhengar? Korfor?

15. Kommenterer du dialekten til andre nokon gong? Kven? Har du nokon gong gjort narr av nokon på grunn av dialekten deira? (Fortel gjerne om ein episode).

16. Får du nokon gong kommentarar på dialekten din? Av kven? Har du nokon gong blitt gjort narr av på grunn av dialekten din? (Fortel gjerne om ein episode).

Sammendrag

I denne avhandlingen har jeg undersøkt talemålet på Lista i Vest-Agder. Jeg har undersøkt hvordan listadialekten har endret seg de siste tiårene. Dette har jeg undersøkt ved å intervju 16 unge informanter og åtte informanter fra de unges foreldregenerasjon. Ved å sammenligne disse gruppene har jeg kunnet si noe om språkendringene som har skjedd på Lista de siste tiårene. Studien er altså gjort i tilsynelatende tid. Jeg valgte ut seks språklige variabler og åtte sosiale variabler. Jeg har funnet at det er språkendringer i alle de seks språklige variablene mine, men i tre variabler, desonorisering, sj/kj-sammenfall og leksikalske variabler er det kun begynnende språkendring. Flere av de sosiale variablene er med på å beskrive språkendringene. Resultatene mine viser at det er kjønnsforskjell i språkendringene. Kvinnene ligger foran mennene i prosentandel ny variant. Det ser også ut til at mors hjemsted har noe å si for informantenes språk. Jeg har også drøftet hva årsakene til språkendringene kan være og i hvilken retning dialekten endrer seg. Her kan nevnes internspråklige faktorer som analogi, naturlighet, regelutvidelse og fonetisk forklaring. En ikke-språklig faktor som kan forklare språkendringene er horisontal dialektnivellering, altså at det skjer en regionalisering av talemålene i områdene rundt Lista. Der språkendringen har støtte i standardtalemålet og skriftspråket blir endringene trolig ytterligere forsterket. Dette er vertikal dialektnivellering som forsterker språkendringer som allerede er i gang.

Jeg har også undersøkt om det er forskjell i ungdommenes talemål ut i fra hvilke framtidsplaner de har. Jeg har funnet ut at det trolig er forskjell i ungdommenes talemål ut i fra hvilke framtidsplaner de har. De som ønsker å ta høyere utdanning har høyere prosentandel nye varianter enn de som ønsker å ta yrkesfaglig utdanning.

Abstract

In this thesis, I examine language change in apparent time at the Lista peninsula in Vest-Agder. I have examined how this dialect has changed the last decades. I have interviewed sixteen young informants and eight informants from their parental generation. By comparing these groups, I have been able to say something about language change in this area for the last decades. I chose six linguistic variables, and eight social variables. I found language change in all the linguistic variables, but in three of them I only found initial change. Some of the social variables do describe the language change we see at Lista. My results show differences in gender; in almost all cases, women have a higher percentage of the new variants compared to men. Whether or not the mother of the informants comes from Lista also seems to influence the language of the informants. Also, I have discussed possible reasons for the language change, and in which directions this dialect changes. I mention both internal factors and non-linguistic factors as possible reasons for the language change. As I see it, there is a regionalization, a horizontal dialect levelling in this area. This change can be strengthened if the variant also exists in the written language and/or in the standard language. This is vertical dialect levelling that strengthens the changes that already exist because of horizontal dialect levelling.

I have also examined if there are any differences in the youngsters' dialects by the plans they have for their future. My results show, that if a young person wants to study higher education, he or she has a higher percentage of the new variants than young people who want to study vocational education.